

Fundusze Europejskie

na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027

Wersja 3.0

10 stycznia 2025 r.

1	STRATEGIA PROGRAMU	7
1.1	GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH	7
1.2	NIEDOSKONAŁOŚCI RYNKU	14
1.3	POTRZEBY INWESTYCYJNE ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA Z INNYMI FORMAMI WSPARCIA	14
1.4	WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH	16
1.5	WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH	17
1.6	WYZWANIA DEMOGRAFICZNE	18
1.7	WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ	19
1.8	STRATEGIE MAKROREGIONALNE I STRATEGIE UE DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO	21
1.9	UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH	21
2	PRIORYTETY	33
2.1	PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności	33
2.1.1	Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	33
2.1.2	Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	43
2.1.3	Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	50
2.1.4	Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	58
2.1.5	Cel szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	65
2.2	PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR	73

2.2.1	Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	73
2.2.2	Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej.....	80
2.2.3	Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E).....	88
2.2.4	Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	97
2.2.5	Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.....	109
2.3	PRIORYTET III: Transport miejski	116
2.3.1	Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej.....	116
2.4	PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności	124
2.4.1	Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	124
2.4.2	Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.....	133
2.5	PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR.....	139
2.5.1	Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T	139
2.5.2	Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej.....	147
2.6	PRIORYTET VI: Zdrowie	160
2.6.1	Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	160
2.7	PRIORYTET VII: Kultura.....	171

2.7.1	Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	171
2.8	PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna	179
3	PLAN FINANSOWY	186
3.1	Środki finansowe w podziale na poszczególne lata	186
3.2	Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe	187
4	WARUNKI PODSTAWOWE	189
5	INSTYTUCJE PROGRAMU	222
6	PARTNERSTWO	223
7	KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ	228
8	Załącznik: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem.....	231

WYKAZ SKRÓTÓW

AOS – ambulatoryjna opieka specjalistyczna

B+R – działalność badawczo-rozwojowa

CEF – Instrument „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility)

COVID-19 – pandemia COVID-19

CP – cel polityki

CPK – Centralny Port Komunikacyjny

EZŁ – Europejski Zielony Ład

ee – efektywność energetyczna

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS+ – Europejski Fundusz Społeczny Plus

EU ETS – unijny system handlu uprawnieniami do emisji

FEnIKS – Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027

FS – Fundusz Spójności

GHG – gazy cieplarniane (z ang. greenhouse gas)

GOZ – gospodarka o obiegu zamkniętym

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IP – Instytucja Pośrednicząca

IW – Instytucja Pośrednicząca drugiego stopnia

IZ – Instytucja Zarządzająca

KE – Komisja Europejska

KM – Komitet Monitorujący

KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa

MPA – Miejskie plany adaptacji do zmian klimatu

OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OZE – odnawialne źródła energii

PEP2030 – Polityka Ekologiczna Państwa 2030

PEP2040 – Polityka Energetyczna Państwa 2040

POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014–2020

POZ – podstawowa opieka medyczna

PPP – Partnerstwo Publiczno-Prywatne

PRM – Państwowe Ratownictwo Medyczne

RLM – równoważna liczba mieszkańców

SUE RMB – Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego

UE – Unia Europejska

UP – Umowa Partnerstwa

URE – Urząd Regulacji Energetyki

TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

1 STRATEGIA PROGRAMU

1.1 GŁÓWNE WYZWANIA PRZY UWZGLĘDNIENIU RÓŻNIC SPOŁECZNYCH, EKONOMICZNYCH I TERYTORIALNYCH

Energetyka

Oddzielenie wzrostu gospodarczego od zużywania zasobów, w tym energii to podstawa EZŁ. Dla wzrostu konkurencyjności gospodarki kluczowa jest poprawa efektywności energetycznej, w której główny obszar interwencji stanowią budynki (odpowiadają za 40% zużycia energii w UE). W Polsce ok. 40% budynków wielomieszkaniowych wymaga termomodernizacji, a dla ok. 75% nie planuje się żadnych działań z uwagi na brak środków własnych (w latach 2010-2016¹ były one głównym źródłem finansowania). W ok. 70% gospodarstw domowych termoizolacja nie spełnia minimalnych wymogów efektywności energetycznej², a 20% nie stać na odpowiednie ogrzewanie³. Istotnym problemem jest ubóstwo energetyczne gospodarstw domowych, którego wskaźnik LIHC⁴ w 2019 r. wyniósł 9,3%.

Wyznaczony przez EZŁ na 2050 r. cel neutralności klimatycznej oznacza dalsze obniżanie emisyjności nie tylko w energetyce. Wkład Polski przyczyni się do realizacji EZŁ. Cel redukcyjny dla Polski⁵ w zakresie emisji GHG w sektorach non-ETS został określony na poziomie -7% w 2030 r. w stosunku do 2005 r. Sektory non-ETS (transport, rolnictwo, komunalno-bytowy, gospodarka odpadami, emisje przemysłowe poza ETS) są źródłem ok. 50% emisji GHG w Polsce (z czego gospodarstwa domowe ok. 30%, transport ok. 27%)⁶. Osiągnięcie celu redukcji emisji GHG w sektorach non-ETS w 2030 r. łączy się z działaniami na rzecz poprawy jakości powietrza, w tym walki z przekroczeniami stężenia pyłów PM10 i PM2,5 oraz B(a)P. Przekroczenia dopuszczalnego poziomu tych pyłów opisuje ocena jakości powietrza za 2020 r.⁷. Z kolei wg WHO 36 spośród 50 najbardziej zanieczyszczonych miast UE leży w Polsce⁸. W skali UE⁹ Polska charakteryzuje się najgorszymi parametrami jakości powietrza niezależnie od badanego paramentu, za

¹ Badanie GUS „Opracowanie metodologii i przeprowadzenie badania skali działań termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych wielomieszkaniowych w celu poprawy ich energochłonności oraz ocena potrzeb i planowanych działań w tym kierunku” <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/srodowisko-efektywnosc-energetyczna/opracowanie-metodologii-i-przeprowadzenie-badania-skali-dzialan-termomodernizacyjnych-budynkow-mieszkalnych-wielomieszkaniowych-w-celu-poprawy-ich-energochlownosci-oraz-ocena-potrzeb-i-planowanych-1,1.html>

² https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-poland_pl.pdf

³ Country Report Poland 2019, s. 47

⁴ Wysokie Koszty, Niskie Dochody – LIHC, https://dane.gov.pl/pl/dataset/2160,ubostwo-energetyczne-wskazniki/resource/30965/table?page=1&per_page=20&q=&sort=

⁵ na podstawie Rozporządzenia UE 2018/842

⁶ Krajowy Plan na rzecz Energii i Klimatu, przekazany do KE w dn. 30 grudnia 2019 r. s. 24 i 69

⁷ <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/show/1002921>

⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most-polluted_cities_by_particulate_matter_concentration

⁹ zgodnie z raportem Air Quality in Europe 2020 opracowanym przez Europejską Agencję Środowiska <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2020-report>

co odpowiada sektor bytowo-komunalny, transport oraz w niewielkim zakresie przemysł. Zaledwie 20% systemów ciepłowniczych i chłodniczych spełnia wymogi efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego i chłodniczego¹⁰, dlatego inwestycje w tym sektorze mają ogromne znaczenie. Problem zanieczyszczenia powietrza dotyczy także wsi i mniejszych miast, gdzie sieć gazowa i ciepłownicza jest niedostatecznie rozwinięta lub nie istnieje.

Dostarczanie czystej, przystępnej cenowo, bezpiecznej energii to kolejny cel EZŁ. W 2020 r. udział energii OZE w finalnym zużyciu energii brutto w Polsce wyniósł 16,13 %¹¹. Redukcja węgla w wytwarzaniu energii i rozwój OZE jest wyzwaniem dla stabilności systemu elektroenergetycznego i szansą dla rozwoju, m.in. samowystarczalności energetycznej. Nowe moce muszą w sposób ciągły pokrywać zapotrzebowanie, a infrastruktura sieciowa musi umożliwiać m.in. rozwój energetyki wiatrowej (w tym morskiej) oraz rozproszonej.

Wg EZŁ osiągnięcie neutralności klimatycznej wymaga inteligentnej infrastruktury. Kluczowy jest szybki rozwój inteligentnych elektroenergetycznych sieci przesyłowych i dystrybucyjnych oraz magazynowania energii. Istotna jest aktywizacja odbiorców w kierunku efektywnego wykorzystania energii (np. rozpowszechnienie inteligentnych liczników, magazynowanie energii przy mikroinstalacji). Rozbudowa OZE w północnej Polsce powoduje czasowe zmiany kierunków przepływu mocy w KSE z obecnego na północ-południe. Obok prowadzonych inwestycji w rozwój sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, szczególnej uwagi wymagają sieci dystrybucyjne niskiego napięcia, szczególnie na terenach wiejskich i obszarach, gdzie odnotowano przyrost przyłączy instalacji OZE.

Środowisko

Jakość oraz dostępność zasobów wód powierzchniowych i podziemnych to jedno z najważniejszych środowiskowych uwarunkowań rozwoju kraju. Polska zaliczana jest do krajów ubogich w zasoby wodne (przeciętne zasoby wód w Polsce wynoszą ok. 60 mld m³ ¹², w porach suchych ten poziom może spaść nawet poniżej 40 mld m³). Zasoby wód powierzchniowych w Polsce cechuje duża zmienność czasowa i terytorialna, co powoduje okresowe nadmiary i deficyty wody w rzekach. Zasoby słodkiej wody na mieszkańca wynoszą w ujęciu rocznym 1,4 tys. m³/osobę¹³ i należą do jednych z najniższych w Europie, natomiast zużycie wody na mieszkańca wynosi około

¹⁰ dokument roboczy służb Komisji Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-poland_pl.pdf

¹¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/srodowisko-energia/energia/energia-ze-zrodel-odnawialnych-w-2020-roku,10,4.html>

¹² GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa

¹³ GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa.

230 m³/osobę¹⁴. Zbiorniki retencyjne charakteryzują się małą pojemnością. Obecnie całkowita ilość zmagazynowanej wody w istniejących zbiornikach retencyjnych w Polsce wynosi ok. 4 mld m³, co stanowi tylko nieco ponad 6,5% objętości średniorocznego odpływu rzecznoego.

Wyniki prognoz¹⁵ pokazują, że do roku 2030 zmiany klimatu będą miały negatywny wpływ na gospodarkę i społeczeństwo. Szczególnie dotkliwie będzie to odczuwane w miastach, które zagrożone są szczególnie trzema zjawiskami: intensyfikacją miejskiej wyspy ciepła i silnymi ulewami powodującymi podtopienia oraz suszą sprzyjającą deficytowi wody w miastach. We wszystkich 44 miastach posiadających Miejskie Plany Adaptacji jako główne zagrożenie klimatyczne wskazano intensywne opady i burze lub powodzie miejskie¹⁶.

Systemy zbiorowego zaopatrzenia w wodę obsługiwały w 2018 r. 92% ludności kraju, w tym 97% ludności miast i 85% ludności wiejskiej. Jednak należy wskazać, że sieci wodociągowe są przestarzałe i awaryjne przez co przedsiębiorstwa wodociągowe nie są w stanie zapewnić stałej niezawodności funkcjonowania sieci i bezpieczeństwa zdrowotnego wody.

W latach 2000-2018¹⁷ ilość nieoczyszczonych ścieków komunalnych, w tym przemysłowych, zmalała o 65%, a udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków wzrósł z 53% w 2000 r. do 74% w 2018 r., przy czym w miastach odpowiednio z 79% do ok. 95%, zaś na wsiach z 11% do 43%. Systemy zbiorowego odprowadzania ścieków obsługiwały 71% ludności kraju, w tym 90% ludności miast i 41% ludności wsi.

Problemem, który Polska musi rozwiązać jest kwestia niedostatecznego zagospodarowania, w tym odzysku generowanych odpadów. W 2019 r. wytworzono w Polsce ok. 127 mln ton odpadów¹⁸ – z czego 90% stanowiły odpady przemysłowe, a 10% (12,8 mln ton) komunalne. W zakresie odpadów komunalnych 84,5% zostało wytworzone przez gospodarstwa domowe. Poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych w 2019 r. wyniósł w Polsce 39%¹⁹.

¹⁴ GUS, Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku, dane z 2019 r.

¹⁵ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

¹⁶ Plany adaptacji do zmian klimatu 44 miast Polski, publikacja podsumowująca, Warszawa 2018

¹⁷ GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa, rozdział 3.3 Ścieki i 3.4 Oczyszczalnie ścieków.

¹⁸ GUS, Ochrona środowiska 2020, Warszawa, rozdział 6 Odpady.

¹⁹ Wartość podana na podstawie sprawozdań marszałków województw. Podkreślenia wymaga, że nadal trwa weryfikacja danych w składanych przez urzędy marszałkowskie sprawozdaniach z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi. W związku z powyższym przedstawione dane mogą ulec zmianie. Metodyka obliczania osiąganego w 2019 r. poziomu przygotowania do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych dotyczy przynajmniej takich frakcji jak papier, metal, plastik i szkło z gospodarstw domowych, oraz w miarę możliwości innego pochodzenia, pod warunkiem, że te strumienie odpadów są podobne do odpadów z gospodarstw domowych.

Głównym wyzwaniem w zakresie różnorodności biologicznej jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na jej stan. W Polsce powierzchnia obszarów prawnie chronionych w końcu 2018 r. wynosiła prawie 10,2 mln ha²⁰, co stanowiło 32,6% powierzchni kraju. Szacuje się, że polską przyrodę reprezentuje około 63 tys.²¹ gatunków roślin, zwierząt i grzybów, z czego ok. 1800 gatunków objętych jest ochroną ścisłą lub częściową.

Transport

Jak wskazano w Sprawozdaniach Krajowych – Polska na lata 2019 i 2020, transport w Polsce cechuje się dominacją transportu drogowego, co wynika z m.in. niższego tempa modernizacji sieci kolejowych oraz niskiej dostępności transportu publicznego zwłaszcza na terenach wiejskich i podmiejskich. Powoduje to zwiększone emisje gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza, niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego (zwłaszcza niechronionych użytkowników dróg) oraz wykluczenie transportowe osób bez aut.

Do głównych wad polskiej sieci drogowej należą: brak spójnej sieci połączeń pomiędzy aglomeracjami; wycinkowa realizacja ciągów drogowych w klasie A i S pomiędzy głównymi miastami oraz państwami ościennymi; brak dostosowania dróg GP do nacisku 115 kN/oś; ruch o dużym natężeniu, w tym ciężarówek, przebiegający przez tereny zabudowane. Inwestycje drogowe wykazały zdecydowanie korzystny wpływ na rozwój gospodarczy, w tym przez zmniejszenie czasu i kosztów transportu drogowego²². Poprawa jakości infrastruktury ma też na celu zmniejszanie liczby ofiar wypadków drogowych, która spada, ale nadal jest jedną z najwyższych w UE.

W 2020 r. w sektorze kolejowym dobry stan techniczny dotyczył 63,1% długości torów (wobec 52% w 2014 r), podczas gdy dostateczny – 20% (wobec 27%), a niezadowolający – 9,4%²³. Dodatkowym wyzwaniem jest stan taboru kolejowego, przystanków kolejowych, stacji oraz dworców, często nie spełniających oczekiwań podróżnych, a także niewystarczająco zintegrowanych z układem lokalnego transportu publicznego.

W okresie 2003-2018 liczba pasażerów przewiezionych przez przewoźników lotniczych wzrosła z 7,1 mln do 45,7 mln. Zwiększył się udział regionalnych portów lotniczych w ogólnej liczbie pasażerów odprawionych w Polsce. Pomimo istotnego zwiększenia

²⁰ GUS, Ochrona środowiska 2019, Warszawa, rozdział 5.1 Formy ochrony przyrody.

²¹ GIOŚ, Stan środowiska w Polsce. Raport 2018, Warszawa, rozdział 2.1 Różnorodność biologiczna, ochrona gatunkowa i obszarowa.

²² Analiza wpływu zbudowanej infrastruktury drogowej na poziom aktywności ekonomicznej w otaczających jednostkach terytorialnych, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Warszawa, 30 listopada 2017 r.

²³ Raport „Sprawozdanie ze stanu bezpieczeństwa ruchu kolejowego 2020” dostępny na stronie: <https://utk.gov.pl/download/1/64796/DMB3108g16.pdf>, str. 105.

przepustowości głównych polskich portów lotniczych, można zauważyć ich gorsze niż w krajach UE-15 skomunikowanie z regionalnymi ośrodkami miejskimi. Wyzwaniem dla sektora lotniczego jest zapewnienie standardów obsługi zgodnie z wymogami bezpieczeństwa i ochrony ruchu lotniczego, a także ograniczenie oddziaływania działalności lotniczej na środowisko.

Inwestycje w transport publiczny w miastach doprowadziły do zatrzymania spadku liczby przewiezionych pasażerów, a nawet ich wzrostu po 2014 r. Ten pozytywny trend został zaburzony w związku z COVID-19. Odbudowanie zaufania do transportu zbiorowego i promocja podróży niezmotoryzowanych będzie największym wyzwaniem dla obniżania emisyjności transportu w miastach. Wyzwaniem pozostaje stan taboru, zintegrowanie systemów komunikacji zbiorowej, rozwój systemu parkingów przesiadkowych i węzłów komunikacyjnych oraz – w efekcie – przyciągnięcie pasażerów korzystających dotąd z samochodów osobowych.

Pomimo dynamicznego wzrostu w ostatnich latach obrotów ładunkowych w największych portach morskich (Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście)²⁴, nadal przeładowywanych jest w nich mniej towarów niż w czołowych portach innych państw Morza Bałtyckiego. Realizowane inwestycje w zakresie połączeń lądowych i morskich z portami morskimi TEN-T znacznie poprawiły dostęp do portów morskich, niemniej jednak w portach tych konieczna jest dalsza realizacja inwestycji dostępowych od strony morza, a także od strony lądu (w szczególności kolejowych) mająca na celu całkowitą likwidację braków infrastrukturalnych i wąskich gardeł.

W przypadku śródlądowych dróg wodnych, obejmujących ok. 3 654 km, wymagania stawiane drogom o znaczeniu międzynarodowym (klasy IV i V) w 2018 r. spełniało w Polsce niespełna 5,6% długości dróg wodnych (206 km). Niestabilne warunki nawigacyjne, będące m.in. wynikiem złej jakości infrastruktury sprawiają, że żegluga śródlądowa nie reprezentuje znaczącego udziału w przewozach (ok. 0,3% udziału w przewozie ładunków). Konieczne jest zapewnienie, aby rozwój tej gałęzi transportu realizowany był przy pełnym poszanowaniu środowiska naturalnego bazując na zasadzie zrównoważonego rozwoju oraz DNSH.

Rośnie wolumen przewozów intermodalnych oraz liczba przedsiębiorstw oferujących te usługi²⁵. W 2020 r. wszystkie parametry dla tego segmentu odnotowały wzrost, udział przewozów intermodalnych w rynku kolejowych przewozów towarowych wyniósł 10,7%

²⁴ W Polsce funkcjonują cztery porty morskie o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej (określone w ustawie z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich jako Gdańsk, Gdynia, Szczecin i Świnoujście), będące częścią korytarza sieci bazowej TEN-T Bałtyk – Adriatyk oraz 28 portów o znaczeniu regionalnym i lokalnym, w tym Port Police, który ujęty jest w sieci kompleksowej TEN-T.

²⁵ W 2018 r. przewozy intermodalne realizowało 20 przewoźników. W 2017 r. było ich 18, podczas gdy w 2016 r. na rynku intermodalnym funkcjonowało 13 spółek. (Rok 2018 w przewozach intermodalnych. Podsumowanie Prezesa UTK).

wg masy. Pomimo rosnącej roli przewozów intermodalnych, Polska wciąż nie wykorzystuje swojego potencjału wynikającego z położenia geograficznego. Wyzwaniem jest większa integracja międzygałęziowa w intermodalnych przewozach towarowych oraz ograniczenie wpływu transportu na środowisko.

Zdrowie

Kryzys związany z COVID-19 wyraźnie ukazał potrzebę zapewnienia sprawnie funkcjonującego systemu opieki zdrowotnej, skutecznie radzącego sobie z nagłymi kryzysami, takimi jak COVID-19 oraz zapewniającego równy dostęp do opieki zdrowotnej dla całej populacji.

Porównania międzynarodowe pokazują, że zdrowie Polaków wraz z upływającym czasem cały czas się poprawia²⁶, jednak w dalszym ciągu wciąż utrzymuje się relatywnie duży odsetek osób z niezaspokojonymi potrzebami zdrowotnymi, który wzrasta wraz z postępującym się starzeniem polskiego społeczeństwa.

Wyzwaniem dla efektywnego funkcjonowania systemu, od strony procesowej, jest udzielanie świadczeń zdrowotnych na właściwym poziomie ich zabezpieczenia, tzn. na poziomie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (AOS). Równie ważna jest poprawa dostępności do usług POZ i AOS, poprawa ich jakości oraz lepsza geograficzna dystrybucja tych usług, w tym wyrównywanie regionalnych nierówności w dostępie do usług.

POZ jest pierwszym etapem opieki medycznej nad pacjentem, dlatego też poprawa jakości usług zdrowotnych, poszerzanie zakresu funkcji POZ i zapewnienie dostępu do placówek i odpowiedniej diagnostyki i leczenia na poziomie POZ warunkuje sprawne funkcjonowanie systemu. Mapa identyfikuje znaczące różnice pomiędzy regionami, jak i wewnątrz regionów w liczbie ludności przypadającej na jeden podmiot leczniczy²⁷, w dostępie (w tym terytorialnym) do wysokiej jakości opieki medycznej oraz w leczeniu chorób przewlekłych, np. cukrzycy²⁸.

Jak wskazuje mapa, AOS pełni ważną rolę w systemie opieki zdrowotnej, umożliwiając pacjentom leczenie specjalistyczne niedostępne w POZ, ale niewiążące się z tak dużymi nakładami finansowymi, jakie towarzyszą leczeniu szpitalnemu. Zgodnie z mapą w 2019 r. największa liczba poradni AOS udzielających świadczeń w ramach NFZ w

²⁶ Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 27 sierpnia 2021 r. w sprawie mapy potrzeb zdrowotnych str. 30

²⁷ Średnio najmniejsza liczba pacjentów na jeden podmiot leczniczy przypada w województwie wielkopolskim (2,34 tys.), a największa w województwie mazowieckim (4,93 tys.). Patrz: Mapa potrzeb zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r., str.138.

²⁸ Tamże, str. 146.

przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców była w województwie śląskim (7,99) i świętokrzyskim (7,10), a najmniejsza w pomorskim (4,76) i małopolskim (5,00)²⁹.

Zaburzenia psychiczne są jedną z głównych przyczyn orzeczeń o stopniu niepełnosprawności lub orzeczeń o niepełnosprawności, obniżenia dobrostanu jednostki i jej bliskich, skrócenia długości życia³⁰. Zgodnie z mapą, w 2019 r. występowała odwrotna proporcja typów udzielanych porad w stosunku do rekomendowanej – sprawozdano najwięcej porad lekarskich przy niskim udziale psychoterapii indywidualnej, porad psychologicznych czy oddziaływań grupowych/rodzinnych.

W przypadku świadczeń udzielanych pacjentom znajdującym się w stanie nagłego zagrożenia życia i zdrowia istotny jest czas dotarcia pomocy do pacjenta i dotarcie pacjenta do szpitala. W zdarzeniach poza miastem powyżej 10 tys. mieszkańców w części województw ok. 20% wyjazdów ma przekroczony czas dojazdu³¹ (zgodnie z ustawą – 15 min). Wyzwaniem pozostaje poprawa łączności i komunikacji na linii dyspozytornia – Zespół Ratownictwa Medycznego – Szpitalny Oddział Ratunkowy, oraz podniesienie poziomu wyszkolenia pilotów Lotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Kultura

Sektor kultury stanowi istotny potencjał dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zielonej i cyfrowej transformacji. Wpływa na wzrost kompetencji w różnych aspektach, przyczynia się do podniesienia jakości życia, poprawy dobrostanu społeczeństwa i włączenia społecznego grup defaworyzowanych.

Instytucje kultury są organizacjami prowadzącymi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną i edukacyjną oraz w coraz większym stopniu stają się miejscami socjalizacji i integracji społecznej. Ich działalność i oferta jest ważna dla budowy społeczeństwa kreatywnego, tolerancyjnego, obywatelskiego, a także walki z wykluczeniem społecznym zwłaszcza wynikającym z rozluźnienia więzi społecznych, zaniku relacji sąsiedzkich i postępujących chorób cywilizacyjnych. Ważną rolę w systemie kultury spełniają także szkoły artystyczne, które zwłaszcza w mniejszych ośrodkach wypełniają rolę instytucji kultury o dużym potencjale dla pełnienia funkcji kulturalnych przez oferowanie przestrzeni dla wystaw i innych wydarzeń kulturalnych czy prowadzenia koncertów.

Istotne z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego jest także wykorzystanie potencjału tkwiącego w dziedzictwie kulturowym do zwiększania atrakcyjności miejsc dla

²⁹ Mapa potrzeb zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r., str. 164

³⁰ Tamże, str. 265

³¹ <https://basiw.mz.gov.pl/index.html#/visualization?id=3800>

turystów, inwestorów i mieszkańców. Stąd ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, z uwzględnieniem szerszego kontekstu społecznego i gospodarczego, wymaga dalszych znaczących nakładów inwestycyjnych.

1.2 NIEDOSKONAŁOŚCI RYNKU

Wsparcie w ramach programu kierowane będzie głównie do podmiotów publicznych świadczących usługi publiczne. W przypadku beneficjentów będących przedsiębiorcami, w wybranych obszarach może występować luka finansowa, wynikająca z zawodności mechanizmów rynkowych, braku możliwości sfinansowania potrzeb inwestycyjnych ze środków własnych czy też trudności w pozyskaniu odpowiedniego kapitału ze strony rynku finansowego.

1.3 POTRZEBY INWESTYCYJNE ORAZ KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA Z INNYMI FORMAMI WSPARCIA

Największe potrzeby inwestycyjne identyfikowane są w sektorze energetyki, transportu i środowiska. Wg szacunków z 2019 r. potrzeby inwestycyjne w transporcie na okres 2021-2030 wynoszą 112 mld PLN (autostrady, drogi ekspresowe) oraz 108 mld PLN (kolej w tym komponent CPK). Transformacja energetyczna Polski, prowadzona w sposób akceptowalny społecznie, przy jednoczesnym zagwarantowaniu bezpieczeństwa energetycznego, utrzymaniu konkurencyjności gospodarki oraz ograniczeniu oddziaływania na środowisko, wg szacunków PEP 2040, wymagać będzie nakładów inwestycyjnych w latach 2021–2040 ok. 1 600 mld PLN. W sektorze paliwowo-energetycznym mogą wynieść one ok. 867–890 mld PLN, zaś w sektorach pozaenergetycznych (przemysł, gospodarstwa domowe, usługi, transport i rolnictwo) kwota może sięgnąć ok. 745 mld PLN³². Natomiast w sektorze środowiska największych nakładów finansowych wymaga adaptacja do zmian klimatu w miastach. Skala potrzeb określonych w MPA, tylko 45 największych miast w Polsce, obejmujących m.in. zrównoważone i zaadaptowane do zmian klimatu systemy gospodarowania wodami opadowymi oraz rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury, a także ograniczanie powierzchni nieprzepuszczalnych, wynosi ok. 8 mld PLN. Ponadto, znaczące potrzeby inwestycyjne identyfikuje się w zakresie KPOŚK, w celu wdrożenia dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, które szacowane są na poziomie ponad 26 mld PLN. Nie mniej istotna jest potrzeba dostosowania infrastruktury do dyrektywy w zakresie powszechnego dostępu do wody zarówno pod kątem spełnienia parametrów istniejącej infrastruktury oraz potrzeby podłączenia nowych osiedli, czy obszarów miejsko-wiejskich tam gdzie to uzasadnione ekonomicznie.

³² <https://www.gov.pl/web/klimat/polityka-energetyczna-polski>

Podejmowana w ramach Programu interwencja będzie jednym z kilku źródeł finansowania zidentyfikowanych potrzeb inwestycyjnych i będzie komplementarna wobec innych programów polityki spójności na lata 2021-2027, w szczególności programów regionalnych, a także innych instrumentów UE oraz krajowych, w zakresie CP2, CP3 i CP4. Ryzyku podwójnego finansowania obszarów w różnych programach krajowych i regionalnych będzie zapobiegać linia demarkacyjna.

Wsparcie Programu będzie komplementarne do interwencji i reform przewidzianych w Krajowym Planie Odbudowy – zgodnie z zasadami określonymi w Umowie Partnerstwa. W obszarze pokrywania się z interwencjami realizowanymi w KPO, zastosowana zostanie demarkacja na poziomie projektów.

W zakresie instrumentów zarządzanych centralnie przez KE, interwencja Programu w CP2 jest komplementarna do programów COSME oraz LIFE, a także CEF Energy, skupionych na interwencji w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatu oraz połączeń transeuropejskich sieci energetycznych, a w CP3 komplementarna do CEF, w obszarze infrastruktury transportowej korytarzy TEN-T. Interwencja programu będzie przyczyniała się do osiągnięcia celów misji UE – 100 miast neutralnych dla klimatu.

Inwestycje w ramach CP4 pozostaną również komplementarne do instrumentów zarządzanych centralnie przez KE, tj. EU4HEALTH, ERASMUS, HORYZONT Europa, Kreatywna Europa; Obywatele, równość, prawa i wartości.

Działania podejmowane w Programie będą wpisywać się w Europejską strategię w zakresie danych, przez zapewnienie, gdzie to możliwe, udostępniania i ponownego wykorzystywania informacji dotyczących wspieranych operacji, z wyjątkiem dokumentów, do których dostęp jest ograniczony lub wyłączony na mocy przepisów, bezpłatnie, w formacie nadającym się do odczytu maszynowego, za pośrednictwem interfejsów API, do zbiorczego pobrania. Jednocześnie podejmowane działania, tam gdzie zasadne, będą komplementarne z instrumentem CEF Digital.

Ponadto, tam gdzie to zasadne, wspierane inwestycje będą łączyły w sobie zasady zrównoważonego rozwoju, estetyki oraz włączenia społecznego, zgodnie z wymogami inicjatywy „Nowy Europejski Bauhaus”, w celu znalezienia przystępnych cenowo, integracyjnych, zrównoważonych i atrakcyjnych rozwiązań dla wyzwań klimatycznych. Program będzie również uzupełniający względem interwencji podejmowanej na obszarach wiejskich przez instrumenty polityki rolnej.

Szacuje się, że w ramach alokacji Programu zostanie przeznaczony ok. 1,63 mld euro na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Szczegółowy zakres wsparcia przeznaczony na ten cel zostanie określony w szczegółowym opisie priorytetów programu.

1.4 WYZWANIA ZIDENTYFIKOWANE W ZALECENIACH UE I STRATEGIACH

Wytyczne inwestycyjne KE wskazane w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r. w sektorze energii dopełniają postanowienia EZŁ, tj. ograniczenie konsumpcji energii, dalsze obniżanie emisyjności systemu energetycznego w drodze do osiągnięcia celów klimatycznych na lata 2030 i 2050, dostarczanie czystej, przystępnej cenowo i bezpiecznej energii, a także niezbędne dla osiągnięcia neutralności klimatycznej inwestycje w inteligentną infrastrukturę energetyczną. Ww. rekomendacje znalazły odzwierciedlenie w zakresie interwencji Programu. Działania Programu będą się przyczyniać do celu nadrzędnego EZŁ jakim jest osiągnięcie przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. FEnIKS w sektorze energii odpowiada na wytyczne inwestycyjne KE dotyczące transformacji w kierunku niskoemisyjnym, w tym poprawy jakości powietrza termomodernizacji budynków, zastąpienia kotłów na paliwa kopalne instalacjami o niskim poziomie emisji, zwiększenia wykorzystania OZE wraz z rozwojem powiązanej infrastruktury.

Inwestycje w sektorze środowiska będą realizować cele EZŁ oraz kierunki działań wskazanych w załączniku D do ww. Sprawozdania. Wsparcie programu ukierunkowane zostało na: promocję zrównoważonej gospodarki wodnej, w tym rozwój systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w dużych aglomeracjach, przystosowanie obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu, zapobieganie ryzyku i poprawę odporności na klęski żywiołowe, a także na wspieranie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym na wszelkie działania związane z zagospodarowaniem odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Program odpowiada na wytyczne inwestycyjne KE w obszarze transportu przez strategiczne międzygałęziowe planowanie, oparte na obiektywnej analizie potrzeb, w tym przewidywanych zmian ruchu w długoletniej perspektywie. Program kładzie nacisk na rozwój transportu nisko i bezemisyjnego (kolejowego, intermodalnego, miejskiego), obudowanego technologiami cyfrowymi i systemami sterowania, umożliwiającymi racjonalne wykorzystanie transportu publicznego w miastach, czy sprawniejsze zarządzanie taborem oraz na integrację środków transportu, co służy ograniczaniu emisji zanieczyszczeń. Mimo poprawy w poprzednich latach liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych nadal przekracza średnią unijną, dlatego

w przypadku dróg oprócz dążenia do domknięcia sieci TEN-T należy dążyć do poprawy bezpieczeństwa na drogach. Inwestycje w transporcie będą uwzględniały cele KPEiK, w szczególności w zakresie osiągnięcia poziomu 14% wykorzystania energii odnawialnej

w transporcie, przybliżając osiągnięcie celu redukcji emisji z transportu o 90%, co przyczyni się do osiągnięcia przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.

Przewidziane do realizacji obszary wsparcia będą zgodne z analizami zawartymi w Rekomendacjach Rady, Sprawozdaniach Krajowych dla Polski oraz Załącznikiem D do Sprawozdania Krajowego 2019, zgodnie z którym system opieki zdrowotnej jest zbyt skoncentrowany na szpitalach. Inwestycje będą miały na celu stopniowe odwracanie piramidy świadczeń, a także przyczynia się do deinstytucjonalizacji usług zdrowotnych.

Planowane w Programie wsparcie wpisuje się w dokumenty UE w zakresie kultury, tj.: Nowy europejski program na rzecz kultury, Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego z 2018 r. oraz Plan pracy Rady na rzecz kultury na lata 2019-2022, które potwierdzają potencjał kultury dla rozwoju społecznego i gospodarczego, rewitalizacji, rozwoju innowacyjności i przedsiębiorczości.

FEnIKS realizuje wymagane na podstawie pakietu rozporządzeń dot. polityki spójności, poziomy celów klimatycznych FS i EFRR oraz koncentracji tematycznej (EFRR na realizację CP2). Udział wydatków FS na cel klimatyczny wynosi 62,8%, a EFRR w Programie 43,6%, natomiast 39,7% środków EFRR przeznaczone będzie na CP2. Ponadto 5,8% alokacji Programu stanowić będą wydatki związane z bioróżnorodnością.

1.5 WYZWANIA W ZAKRESIE ZDOLNOŚCI ADMINISTRACYJNYCH

Kontynuacja dotychczasowych inwestycji oznacza włączenie beneficjentów i instytucji zaangażowanych we wdrażanie środków UE, które zgromadziły odpowiednią wiedzę i posiadają doświadczenie z poprzednich perspektyw finansowych UE, jak również zaplecze techniczne, aby zapewnić efektywność i bezpieczeństwo wydatkowania środków. W ramach programu planuje się kontynuację działań mających na celu podnoszenie zdolności administracyjnych instytucji zaangażowanych we wdrażanie środków UE. Kontynuowane będą działania szkoleniowe i informacyjne dla beneficjentów.

Realizowane są kolejne działania administracji rządowej mające na celu uelastycznienie systemu zamówień publicznych w celu zmniejszenia ryzyka występowania problemów w realizacji projektów. Jednocześnie będą kontynuowane działania mające na celu wzmacnianie instytucjonalne podmiotów zaangażowanych w proces wydawania decyzji administracyjnych, pozwoleń itp. w toku realizacji inwestycji.

Instytucja zarządzająca programem będzie promować strategiczne wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania celów polityki spójności. Beneficjenci będą zachęceni do stosowania większej liczby kryteriów związanych z jakością

i kosztami cyklu życia produktu. Względy środowiskowe (np. kryteria ekologicznych zamówień publicznych) i społeczne, a także zachęty do innowacji zostaną włączone do procedur zamówień publicznych stosowanych zarówno przez beneficjentów, jak i instytucje wdrażające program FENIKS, wszędzie tam, gdzie jest możliwe i jest uzasadnione ich zastosowanie.

W celu ułatwienia mniejszym podmiotom realizacji projektów, istnieje potrzeba uproszczenia zasad aplikowania o dofinansowanie, w tym uproszczenie wzoru wniosków o dofinansowanie, ograniczenia liczby załączników do wniosku oraz wprowadzenie większej elastyczności w zakresie poprawy/uzupełnienia wniosku czy większe zastosowanie modelu projektu grantowego.

Dalsze uproszczenia w ramach poszczególnych działań przyniosłoby rozliczanie wydatków dla niektórych kategorii wydatków metodami uproszczonymi, za pomocą stawki ryczałtowej (flat-rate) w tych grupach projektów, gdzie występuje znaczna powtarzalność uwarunkowań finansowych projektów i gdzie powyższa kwestia nie narusza przepisów w zakresie pomocy publicznej. Jednym z uproszczeń jest stosowanie stawki ryczałtowej jako podstawowej metody rozliczania kosztów pośrednich.

Nie jest planowane rozliczanie się z KE na podstawie art. 94 i art. 95 CPR, dlatego nie jest konieczne wypełnianie Aneksu nr 1 i 2.

1.6 WYZWANIA DEMOGRAFICZNE

Jednym z najważniejszych wyzwań dla rozwoju kraju są niekorzystne trendy demograficzne, które przejawiają się ujemnym przyrostem naturalnym, spadkiem udziału osób w wieku aktywności zawodowej oraz szybkim wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Starzejące się społeczeństwo oznacza m.in. spadek tempa wzrostu produktywności, wzrost wydatków na opiekę zdrowotną i długotrwałą opiekę nad osobami w zaawansowanym wieku oraz ograniczenie puli środków na inwestycje. Mniejsza liczba osób młodych może wpłynąć na poziom kreatywności społeczeństwa, a więc i na innowacyjność gospodarki. Niekorzystne zmiany demograficzne prowadzą także do przeobrażeń na rynku pracy i do zmiany struktury gospodarki. Zmiany liczby ludności mają wpływ na zapotrzebowanie na różnego rodzaju usługi, w tym infrastrukturę transportową czy zdrowotną, a finalnie na lokalne rynki pracy.

1.7 WNIOSKI Z DOTYCHCZASOWYCH DOŚWIADCZEŃ

W obliczu wyzwań związanych ze zmianami klimatu, wyczerpywaniem zasobów, a także potrzeby zapewnienia niedyskryminacji i równości szans, projektowanie i wdrażanie przedsięwzięć w ramach programu będą musiały być zgodne z wszystkimi zasadami horyzontalnymi obowiązującymi w funduszach polityki spójności – w szczególności zrównoważonego rozwoju, równego dostępu i równouprawnienia płci.

We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe, zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym (w tym wykorzystanie wody szarej, ścieków oczyszczonych, efektywności energetycznej i użycia energii ze źródeł odnawialnych), jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu (w szczególności zielona i niebieska infrastruktura) oraz działania dotyczące kwestii ochrony, promowania i przywracania zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na efektywnych zasobach przyrody. Inwestycje będą wspierać odporność infrastruktury na zmiany klimatu. Elementem projektów będą mogły być również dodatkowe inwestycje, jeżeli będą miały za zadanie realizację szerszych celów polityki spójności (np. zieleń, usuwanie barier architektonicznych i ekologicznych, czy elementy budownictwa wynikające z konieczności dostosowania do zmian klimatu).

Głównymi przyczynami niskiego poziomu bezpieczeństwa drogowego są: nadmierna prędkość, brak należytej ochrony niechronionych użytkowników dróg oraz niedociągnięcia infrastrukturalne, co wymaga inwestycji sprzętowych i infrastrukturalnych. Aby zminimalizować ryzyko problemów w projektach infrastruktury liniowej w transporcie (wzrost kosztów i opóźnień w realizacji) podjęto szereg inicjatyw, mających na celu umożliwienie aktualizacji przedmiarów i waloryzacji wynagrodzeń, np. wdrożono stosowne zmiany w prawie budowlanym i prawie zamówień publicznych, czy rozszerzono stosowanie „niebieskiej księgi”³³. W celu ograniczenia sytuacji długotrwałego wydawania przez odpowiednie organy decyzji administracyjnych, wprowadzono wsparcie (m. in. przez finansowanie wynagrodzeń pracowników) dla ww. organów, np. nadzorujących inwestycje pod kątem zgodności z prawem budowlanym oraz pod kątem archeologicznym.

Problemem w sektorze energii jest finansowanie sieci ciepłowniczych w ramach systemów, które nie posiadają jeszcze statusu „efektywnego energetycznie systemów ciepłowniczego”. Ze względu na prawne ograniczenia udzielania pomocy publicznej na rozbudowę lub modernizację ww. sieci, pojawiają się trudności w realizacji polityki

³³ Niebieskie Księgi dla projektów w sektorze transportu publicznego, infrastruktury drogowej oraz kolejowej są uzupełnieniem i doprecyzowaniem wytycznych Komisji Europejskiej oraz wytycznych krajowych w zakresie zagadnień związanych z przygotowaniem projektów inwestycyjnych w tym projektów generujących dochód i projektów hybrydowych na lata 2014-2020 w zakresie analizy kosztów i korzyści. W ich zakres wchodzi zagadnienia dotyczące analizy ekonomiczno-społecznej, analizy finansowej, oceny ryzyk w projekcie oraz jego wpływu na zatrudnienie.

poprawy jakości powietrza, której jednym z głównych elementów jest rozwój ciepłownictwa systemowego, w celu likwidacji lokalnych źródeł ciepła charakteryzujących się wysoką emisją zanieczyszczeń, w tym przede wszystkim pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5, B(a)P odpowiedzialnych za powstawanie tzw. niskiej emisji oraz emisji dwutlenku węgla do powietrza.

W związku z praktyką eliminacji zieleni podczas rewitalizacji czy też zagospodarowania przestrzeni miejskiej, jak również zwiększania powierzchni nieprzepuszczalnej w środowiskach miejskich, niezbędnym staje się wdrożenie działań na rzecz „zazieleniania” miast. Na istotną rolę zieleni w przestrzeni miejskiej zwrócono uwagę również w zapisach unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 podkreślając, iż zielone przestrzenie miejskie ograniczają zanieczyszczenia powietrza, zanieczyszczenie wody i hałas, zapewniają ochronę przed powodzią miejską, suszami i falami upałów oraz utrzymują więź między człowiekiem a przyrodą.

Mimo dotychczasowego wsparcia, m.in. ze środków UE, system ochrony zdrowia w dalszym ciągu musi mierzyć się z wyzwaniami, jakimi są starzenie się społeczeństwa, niezadowalająca efektywność i jakość opieki zdrowotnej oraz podatność systemu na zachwiania spowodowane sytuacjami nadzwyczajnymi, jak COVID-19.

Doświadczenia poprzednich perspektyw wskazują na to, iż cele odnośnie kultury miały głównie charakter ekonomiczny, a w niewielkim stopniu uwzględniane były aspekty społeczne i kulturowe inwestycji. To podejście należałoby zmodyfikować, zwłaszcza w kontekście wyzwań, jakie niesie współczesny świat (przykładowo, podczas COVID-19 zaobserwowano duży popyt na kontakt z ofertą kulturalną, także on-line; deklarowano również powrót do czytelnictwa). Konieczność mocniejszego uwzględnienia aspektów społecznych został także wskazany w rekomendacjach Raportu ETO pn. Unijne inwestycje w obiekty kultury – kwestia wymagająca lepszego kierunkowania działań i sprawniejszej koordynacji 8/2020).

Zgodnie z rekomendacjami ETO dotyczącymi turystyki (27/2021) inwestycje będą podparte analizą popytu i oceną potrzeb w celu ograniczenia ryzyka nieefektywności; będą miały wpływ wykraczający poza sam projekt na stymulowanie aktywności turystycznej w regionie, zapewniając trwałość finansową (możliwość utrzymania się w długofalowej perspektywie) i odporność na kryzysy w długiej perspektywie (stosując innowacyjne rozwiązania, dywersyfikację przychodów i usług, digitalizację).

W ramach Programu podjęte będą starania, aby wszystkie projekty zaplanowane do realizacji w perspektywie 2014-2020, w przypadku braku możliwości ich zrealizowania w perspektywie 2014-2020, będą miały możliwość kontynuacji w perspektywie

2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

1.8 STRATEGIE MAKROREGIONALNE I STRATEGIE UE DLA REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

Polska znajduje się w obszarze oddziaływania Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUE RMB). Priorytety programu są zbieżne z obszarami tematycznymi SUE RMB takimi jak: Kultura – Kultura i sektory kreatywne, Energia – Plan działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich (BEMIP Action Plan) dla konkurencyjnej, bezpiecznej i zrównoważonej energii; Zdrowie – Poprawa i promowanie zdrowia ludzkiego z uwzględnieniem aspektów społecznych tej kwestii; Bezpieczeństwo – Osiągnięcie przez region czołowej pozycji w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony na morzu; Turystyka – Wzmacnianie spójności makroregionu za pomocą turystyki; Transport – Poprawa wewnętrznych i zewnętrznych połączeń transportowych. Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z ww. obszarami priorytetowymi SUE RMB przez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

1.9 UZASADNIENIE WYBORU CELÓW POLITYKI I CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie
2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian	2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	<p>Działając w duchu EZŁ efektywność energetyczna jest priorytetem polityki energetycznej państwa. Polska kontynuuje kierunki wzrostu efektywności energetycznej gospodarki, w tym zwiększenia udziału ocieplonych budynków w całości zasobów mieszkaniowych oraz redukcji ubóstwa energetycznego. Przedsiębiorstwa są największym w Polsce konsumentem energii elektrycznej i pozostałych nośników energetycznych, jednakże borykają się z barierami w realizacji inwestycji w tym obszarze, szczególnie MŚP, głównie z problemem dostępności środków finansowych, niedojrzałym rynkiem usług energetycznych i oczekiwaniami krótkiego okresu zwrotu z inwestycji.</p> <p>Polska zmierza do zmniejszenia udziału węgla kamiennego i brunatnego w produkcji energii (obecnie 77%) na rzecz OZE, gazu ziemnego oraz</p>

<p>klimate i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>		<p>wodoru, tym samym do zmniejszenia emisji CO₂, co wymaga także podnoszenia świadomości prowadzonej transformacji. Priorytetem działań Państwa jest również poprawa stanu jakości powietrza. W sektorze bytowo-komunalnym wykorzystywane są przestarzałe instalacje i urządzenia, niespełniające norm emisyjnych oraz spalane są odpady i słabej jakości paliwa stałe. Wymiana indywidualnych nieefektywnych źródeł ciepła oraz budowa i modernizacja systemów ciepłowniczych jest głównym elementem strategii walki z niską emisją. Przyłączanie większej liczby odbiorców do systemów ciepłowniczych należy do podstawowych działań w zakresie uzyskiwania dalszych redukcji emisji gazów cieplarnianych (w myśl EZŁ) związanych z ogrzewaniem obiektów mieszkaniowych lub przemysłowych. Bariery są: brak odpowiedniej rentowności projektów na terenach o mniejszej gęstości zaludnienia lub z niewielką liczbą odbiorców przemysłowych, a także brak dostępu do środków finansowych. W trosce o jak najbardziej efektywne wykorzystanie zasobów istnieje potrzeba wymiany lub modernizacji dotychczasowych źródeł ciepła systemowego na źródła wysokosprawnej kogeneracji. Budowa źródeł wysokosprawnej kogeneracji jest kluczowa w zakresie efektywności energetycznej w elektroenergetyce i ciepłownictwie.</p>
	<p>2.2 Wspieranie energii odnawialnej</p>	<p>Odnawialne źródła energii będą odgrywać kluczową rolę w transformacji nakreślonej przez EZŁ. Przewiduje się, że udział OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie będzie zwiększał się, podobnie w transporcie oraz w produkcji energii elektrycznej netto. Wzrośnie również znaczenie form samowystarczalności energetycznej, energetyki rozproszonej, skupiającej odbiorców wokół małych lokalnych źródeł energii uzupełnianej przez wzrastający udział energii produkowanej przez prosumentów indywidualnych. Aby ww. wzrost był możliwy, planuje się wsparcie odnawialnych źródeł energii w postaci kontynuacji obecnych i tworzenie nowych mechanizmów wsparcia i promocji</p>

		<p>Budowa źródeł OZE jest obok projektów w zakresie efektywności energetycznej, najważniejszym rodzajem inwestycji w zakresie budowy gospodarki niskoemisyjnej. W związku z szybkim przyrostem mocy w instalacjach OZE, charakteryzujących się dużą niestabilnością pracy, istotne jest, aby realizacja tego typu inwestycji mogła obejmować także budowę magazynów energii z uwzględnieniem modeli hybrydowych, w tym łączących instalacje i przydomowy magazyn energii. Istotnym uwarunkowaniem dla rozwoju ciepła wytworzonego w OZE jest fakt, że zaledwie 20% systemów ciepłowniczych i chłodniczych spełnia wymogi efektywnego energetycznie systemu ciepłowniczego i chłodniczego (Country Report Poland 2019, s. 36), co tworzy znaczący potencjał dla rozwoju tego rodzaju źródeł.</p> <p>Jednocześnie niezbędne będzie uwzględnienie elementów elektroenergetycznej infrastruktury sieciowej, która umożliwi przyłączanie nowych jednostek wytwarzania energii z OZE do sieci elektroenergetycznej.</p>
	<p>2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)</p>	<p>Wg EZŁ przejście na czystą energię angażuje odbiorców i przynosi im korzyści. Dla sieci elektroenergetycznej i gazowej oznacza to przyłączanie nowych źródeł (systemowych i prosumenckich), utrzymanie pewności dostaw, zwiększenie roli odbiorców końcowych oraz zapotrzebowanie paliwa alternatywne. W zakresie sieci elektroenergetycznej konieczne są osiągnięcie standardu smart grid, zmiana topologii i technologii sieci, zapewnienie sterowalności, wdrożenie systemów IT i inteligentnego opomiarowania u odbiorców. Stan sieci powoduje odmowy przyłączenia, także OZE, co -wymusza zwiększenie przepustowości (m.in. dla farm offshore, generacji rozproszonej). Popularyzacja paliw alternatywnych, elektromobilności wiąże się z rozbudową m.in. sieci bazowych pod kątem ładowania aut elektrycznych i tankowania gazem. Należy obniżyć straty przesyłowe, wskaźniki</p>

		<p>niezawodności przez m.in. zastępowanie sieci napowietrznej liniami kablowymi. Systemowy czas trwania przerwy dłużej w dostawach energii elektrycznej jest jednym z najwyższych w Europie. Dla optymalizacji i stabilności pracy sieci istotne są magazyny energii. Potencjał inteligentnych sieci pomogą wykorzystać działania zwiększające świadomość odbiorcy. Infrastruktura gazu jest kolejnym elementem w procesie dekarbonizacji oraz walki z niską emisją. Ograniczone wykorzystanie gazu ziemnego wspomaga rozwój oze, w tym biometanu. Pojemności magazynów odnawialnego gazu i wodoru muszą odpowiadać wzrostowi zużycia. System gazowy powinien być inteligentny, pozwalać na transport paliw niskoemisyjnych i odnawialnych, wykorzystywać technologie ICT.</p>
	<p>2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Jednym z kluczowych wyzwań krajów leżących na kontynencie europejskim jest dostosowanie się do zmian klimatu. Zgodnie z prognozą dla Polski zawartą w Polityce Ekologicznej Państwa 2030 (PEP2030)³⁴, najpowszechniejszymi niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi w kolejnym dziesięcioleciu będą fale upałów z tendencją do wydłużania czasu ich występowania oraz intensywne opady deszczu, powodujące lokalne zalania oraz podtopienia, a także powodzie miejskie oraz susze. Wysoki poziom urbanizacji w Polsce oznacza, że zmiany klimatu będą miały istotny wpływ na dynamikę rozwoju miast, a tym samym na jakość życia ich mieszkańców. Nasilenie się negatywnych zjawisk pogodowych i kataklizmów, w szczególności powodzi, suszy, porywistych wiatrów, deszczów nawałnych, będzie skutkowało stratami w wymiarze gospodarczym (głównie niszczenie infrastruktury technicznej oraz straty w sektorze rolnictwa i leśnictwa), społecznym (narażenie życia, zdrowia i mienia), jak i przyrodniczym (negatywny wpływ na ekosystemy i różnorodność biologiczną lasów i innych obszarów). Anomalie pogodowe pogłębią również ogólnokrajowy problem ograniczonego</p>

³⁴ <http://monitorpolski.gov.pl/MP/2019/794>

		<p>dostępu ludności do wody do spożycia odpowiedniej jakości.</p> <p>Obserwowane na przestrzeni ostatnich dekad nasilanie się ekstremalnych zjawisk pogodowych i hydrologicznych wiąże się z koniecznością podejmowania zarówno działań prewencyjnych w zakresie adaptacji do zmian klimatu, zmniejszania ryzyka i budowania odporności na klęski żywiołowe, jak i działań związanych z usuwaniem skutków tych zjawisk.</p> <p>Przystosowywanie do zmian klimatu jest szczególnie istotne w odniesieniu do dużych ośrodków miejskich, gdzie środowisko przekształcone przez człowieka wzmacnia intensywność niekorzystnego oddziaływania i podlega silniejszym skutkom zagrożeń wywołanych przez zmiany klimatyczne. Jednocześnie ograniczone jest oddziaływanie naturalnych procesów łagodzących efekty zmian czy nagłych zjawisk atmosferycznych.</p>
	<p>2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>Ze względu na gospodarcze i środowiskowe znaczenie dobrego stanu wód, zmiany klimatu oraz rosnącą antropopresję na środowisko, jakość oraz dostępność zasobów wód powierzchniowych i podziemnych będą jednym z najważniejszych środowiskowych uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego Polski.</p> <p>Na przestrzeni ostatnich lat odnotowywany jest postęp w zakresie rozwoju infrastruktury komunalnej oraz liczby ludności korzystającej z ulepszonych systemu oczyszczania ścieków komunalnych, co jest efektem realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych i jego kolejnych aktualizacji. Niemniej istnieje konieczność dalszego wspierania tego rodzaju przedsięwzięć, które przyczyniają się do wypełnienia przez kraj zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG.</p>

	<p>2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<p>Konceptja gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) odnosi się do wszystkich etapów cyklu życia produktu, stanowi szansę na zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju gospodarki w Unii Europejskiej, jak wyrażono w Komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie monitorowania gospodarki o obiegu zamkniętym.</p> <p>W Polsce wciąż niewystarczająca jest świadomość uwarunkowań realizacji koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym. GOZ wymaga zwiększenia świadomości mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie sposobów postępowania z odpadami oraz w zakresie bardziej ekologicznego świadczenia usług i produkcji dóbr.</p>
	<p>2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Różnorodność biologiczna stanowi dziedzictwo Polski, a jej zachowanie jest warunkiem zapewnienia równowagi biologicznej oraz dostępu do bogactwa przyrody dla przyszłych pokoleń. Zaburzenie stabilności ekosystemów może doprowadzić do wielopłaszczyznowych negatywnych skutków dla gospodarki i społeczeństwa. Polska posiada wartościowe zasoby przyrodnicze, w tym dużą różnorodność biologiczną, jednak nadal niezbędne jest przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na jej stan. W ramach niniejszego celu szczegółowego wspierane będą działania wynikające z dokumentów o charakterze strategicznym, w szczególności z Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000.</p> <p>Przejście z gospodarki linearnej ku idei gospodarki o obiegu zamkniętym obejmować będzie promowanie racjonalizacji wykorzystania powierzchni ziemi oraz przywrócenie do użytkowania terenów zdegradowanych lub zdewastowanych. Przedmiotowe działanie przyczyni się do ograniczenia skali negatywnego dla środowiska naturalnego zjawiska tzw. „rozlewania się miast” (tzw. eksurbanizacja,</p>

		<p>niekontrolowana suburbanizacja (urban sprawl)) poprzez zmniejszenie negatywnego wpływu działalności człowieka na tereny dotychczas nieobjęte jego działalnością (zatrzymanie antropopresji głównie na terenach miejskich).</p>
	<p>2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	<p>Wzorce mobilności, wykorzystujące transport indywidualny przyczyniają się do powstawania kongestii w miastach na nieprzystosowanej do tej skali ruchu drogowej infrastrukturze, jak również wzrostu zanieczyszczeń powietrza oraz poziomu hałasu. Wśród 14 polskich miast ujętych w międzynarodowym badaniu natężenia ruchu drogowego w miastach³⁵, w 12 z nich poziom zatłoczenia (liczony jako średni czas przejazdu drogami) wzrósł w stosunku do poziomu z 2017 r.</p> <p>Stały wzrost przejazdów samochodami osobowymi wynika z braków w zakresie oferty i jakości usług transportu zbiorowego oraz braku infrastruktury dla niezmotywowanych. Przy jednoczesnym wzroście parku pojazdów osobowych, z dominującym udziałem mocno wyeksploatowanych pojazdów z importu, niespełniających najnowszych, rygorystycznych norm emisji spalin, Z drugiej strony nie zrównoważona suburbanizacja miast, za którą nie nadąża rozwój transportu publicznego, wymusza korzystanie z pojazdów indywidualnych przy codziennych dojazdach do pracy, szkoły itp., potęgując problemy transportowe stanowiące jedną z barier rozwojowych miast.</p> <p>Wyzwaniem jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju miast, równoważącego aspekt ekonomiczny, środowiskowy i społeczny. Konieczne zatem jest dalsze podejmowanie działań czyniących zero i niskoemisyjny publiczny transport zbiorowy bardziej konkurencyjnym w stosunku do komunikacji samochodowej, promowanie aktywnej</p>

³⁵ Raport Traffic Index 2018. https://www.tomtom.com/en_gb/traffic-index/ranking

		<p>mobilności oraz dążenie do zrównoważonego, odpowiadającego na potrzeby mieszkańców modelu transportu w mieście.</p> <p>Rozbudowana przestrzennie i dobra jakościowo oferta zero i niskoemisyjnego transportu publicznego dostępnego dla wszystkich użytkowników, a także rozwinięta infrastruktura rowerowo-piesza są szansą na realizację w miastach celów polityki UE w obszarze klimatu, środowiska, energii oraz społecznym (zdrowie, dostępność do usług i do miejsc pracy).</p>
<p>3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T</p>	<p>Biorąc pod uwagę cele Rozporządzenia ws. sieci TEN-T³⁶, podstawowym wyzwaniem jest budowa i dostosowanie infrastruktury transportowej zgodnie z zapisami ww. aktu. Polska jest na 65 miejscu pod względem jakości infrastruktury drogowej, a na 45 miejscu pod względem efektywności usług kolejowych, wśród krajów objętych rankingiem Światowego Forum Ekonomicznego.³⁷ Infrastruktura portów morskich i ich dostępność również nie odpowiada na rosnące potrzeby gospodarcze. Niska jakość infrastruktury i usług negatywnie transportowych wpływają negatywnie na środowisko, jakość życia i bezpieczeństwo (niezawodność i wypadkowość).</p> <p>Poprawa dostępności transportowej wpłynie na konkurencyjność kraju i poszczególnych regionów, jak również przełoży się na poprawę warunków otoczenia biznesowego przedsiębiorców oraz rozwój turystyki. Efektem będzie też upłynnienie i przeniesienie części ruchu z odcinków o dużej kongestii oraz uciążliwym oddziaływaniu na przyrodę i człowieka, na wysokoprzepustową infrastrukturę TEN-T spełniającą warunki ochrony środowiska, w tym na infrastrukturę kolejową. Przybliży to państwa członkowskie do osiągnięcia celów polityki transportowej Unii Europejskiej</p>

³⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylające decyzję nr 661/2010/UE (Dz. U. UE L 348 z 20.12.2013 str. 1, z późn. zm.)

³⁷ World Economic Forum. Insight Report. The Global Competitiveness Report 2019. Poland. Index Component: 2nd pillar: Infrastructure. Transport infrastructure. (str. 467). http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

		określonej w Białej Księdze KE oraz w Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności – europejski transport na drodze ku przyszłości
	<p>3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p>	<p>Zmniejszanie dysproporcji rozwojowych UE wymaga poprawy dostępności transportowej jej całego obszaru, w tym terenów najsłabiej skomunikowanych, leżących poza siatką głównych połączeń transportowych.</p> <p>Polska przestrzeń wciąż nie jest w pełni spójna wewnątrz. Na koniec 2019 r. 36% sieci dróg krajowych wymagało przeprowadzenia różnego rodzaju modernizacji i remontów, w tym ponad jedną trzecią wszystkich potrzeb remontowych stanowiły zabiegi, które należało wykonać natychmiast. Polska posiada wysoce zróżnicowaną geograficznie gęstość sieci kolejowej, wiele miast jest odciętych od dobrej jakości usług transportu publicznego, w tym kolejowego. Polityka zrównoważonego rozwoju powinna umożliwić wyrównywanie szans rozwojowych osób i przedsiębiorców niezależnie od ich miejsca zamieszkania i funkcjonowania. Jednym z elementów tych działań jest poprawa skomunikowania słabiej dostępnych obszarów. Wymaga to budowy i podniesienia jakości istniejącej infrastruktury w Polsce, z powiązaniem między różnymi gałęziami transportu i innymi generatorami ruchu, co poprawi dostępność do podstawowych usług (ograniczy wykluczenie komunikacyjne), obniży ryzyko zaistnienia wypadków, zmniejszy presję transportu na środowisko oraz zwiększy konkurencyjność przedsiębiorców działających w obszarach poza główną siecią transportową.</p> <p>Wsparcie na rzecz poprawy mobilności poza TEN-T przyczyniać się będzie w warunkach polskich do budowy i odtwarzania połączeń na kierunkach dotąd zmarginalizowanych lub nieobsługiwanych, a także niezrealizowanych z powodu ograniczeń finansowych, w tym połączeń kolejowych o charakterze ponadregionalnym i aglomeracyjnym.</p>

		<p>Spójny rozwój całej infrastruktury transportowej wymaga nie tylko wspierania poszczególnych jej poziomów, ale także zapewnienia ich wzajemnej komplementarności, tj. poprawy połączeń prowadzących do TEN-T. Umożliwi to pełniejsze wykorzystanie tej sieci dzięki zasileniu jej ruchem pasażerskim i towarowym z terenów poza obszarem jej bezpośredniego oddziaływania.</p>
<p>4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych</p>	<p>4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<p>Zgodnie z mapą, należy wzmacniać dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. Mapa identyfikuje znaczące różnice między regionami w liczbie ludności przypadającej na jeden podmiot leczniczy³⁸. Konieczne jest wzmacnianie infrastrukturalne POZ w związku ze zwiększoną rolą POZ i nowymi funkcjami wprowadzonymi przez reformę POZ, Pozwoli to na zapewnienie wysokiej jakości usług, odciążenie personelu medycznego, poszerzenie zakresu świadczeń, a finalnie lepszą opieką od diagnostyki po leczenie. Ponadto, zgodnie z mapą, konieczne jest wdrożenie proaktywnej opieki nad pacjentami w POZ, ulepszanie mechanizmów koordynacyjnych, w tym cyfryzacji POZ.</p> <p>Zgodnie z mapą, wzmocnienie roli AOS w procesie diagnostyki i leczenia, i jednocześnie odciążenie leczenia szpitalnego jest od lat wskazywane jako priorytet w reformie polskiego systemu opieki zdrowotnej.³⁹ Celem jest zapewnienie większego dostępu do poradni w specjalnościach charakteryzujących się wyjątkowo wysokim czasem oczekiwania na świadczenie zdrowotne oraz dla których prognozuje się zwiększony popyt, np. ze względu na starzenie się społeczeństwa, a także poprawa jakości diagnostyki i leczenia w ramach AOS, wyrównywanie różnic w dostępności do</p>

³⁸ Średnio najmniejsza liczba pacjentów na jeden podmiot leczniczy przypada w województwie wielkopolskim (2,34 tys.), a największa w województwie mazowieckim (4,93 tys.).

³⁹ Dane wynikające z mapy wskazują na negatywną korelację pomiędzy spadkiem wydatków na AOS (z 8,6% w 2014 r. do 5,7% w 2018 r. i 2019 r.), przy jednoczesnym wzroście wydatków na lecnictwo szpitalne (z 31,1% w 2014 r. do 47,4% w 2019 r.).

		<p>poradni specjalistycznych oraz wzmacnianie współpracy AOS z pozostałymi szczeblami opieki.</p> <p>W zakresie opieki psychiatrycznej, jednym z głównych celów wdrażania reform w oparciu o zasadę deinstytucjonalizacji jest przejście od opieki instytucjonalnej do tej udzielanej w środowisku lokalnym opartej na świadczeniach dziennych lub ambulatoryjnych. Zgodnie z mapą, w odniesieniu do pacjentów dorosłych, rekomendowane jest otwarcie kolejnych Centrów Zdrowia Psychicznego i przeniesienie części oddziałów psychiatrycznych ze szpitali monospecjalistycznych do wielospecjalistycznych. W zakresie reformy psychiatrii dzieci i młodzieży zostaną otwarte nowe placówki leczenia we wszystkich formach na wszystkich poziomach referencyjności.</p> <p>Pandemia wykazała, że podjęcie skutecznego i szybkiego leczenia pacjentów w stanie zagrożenia życia było uwarunkowane sprawnym działaniem systemu powiadamiania ratunkowego oraz wyszkoleniem personelu.</p>
	<p>4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p>	<p>Inwestycje w zabytki i niezabytkową infrastrukturę kultury przyczyniają się do włączenia społecznego, rozwoju innowacji społecznych i podniesienia atrakcyjności turystycznej i potencjału ekonomicznego danego obszaru. Wpływają na przyciąganie innych inwestycji oraz tworzenie nowych miejsc pracy. Z punktu widzenia koncepcji Nowego Europejskiego Bauhaus wykorzystanie zasobów dziedzictwa, stanowi szansę na przezwycięzenie negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych oraz zrównoważony rozwój przestrzeni publicznej. Większa dostępność do infrastruktury i oferty kulturalnej oraz działań edukacyjno-kulturalnych dla społeczeństwa stanowi istotny element wzmacniający rozwój społeczny oraz ograniczający poczucie wykluczenia społecznego. Oferta instytucji powinna w większym niż dotychczas zakresie stanowić aktywną, prorozwojową i proinnowacyjną odpowiedź na zidentyfikowane bariery i czynniki</p>

		<p>hamujące rozwój. Jak wskazują doświadczenia i diagnozy, budowa przewag konkurencyjnych kraju i regionów jest uwarunkowana poprawą tzw. miękkich czynników rozwoju opartych na kompetencjach, zdolnościach, postawach, czy wyznawanych wartościach. Podmioty działające w obszarze kultury mogą znacząco przyczyniać się do budowy kapitału społecznego, działać na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, poprawiać dostęp do kultury, eliminować izolację społeczną obywateli, wyposażać w niezbędne kompetencje do udziału w życiu społecznym i ekonomicznym, spełniać funkcje edukacyjne. W przypadku interwencji dot. dziedzictwa kulturowego jako czynnika determinującego rozwój turystyki, priorytetowo będą traktowane inwestycje budujące wysoki potencjał rozwojowy danego terytorium w powiązaniu z zaangażowaniem aktorów lokalnych.</p>
--	--	--

2 PRIORYTETY

2.1 PRIORYTET I: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności

2.1.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.1.1.1 Powiązane rodzaje działań

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z podstawowych działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, które swoim zasięgiem powinno obejmować różne typy podmiotów, w tym m.in. różnej wielkości przedsiębiorstwa w sektorze energetyki, a także w sektorach przemysłu i usług oraz gospodarstwa domowe i instytucje publiczne. Dalsza poprawa efektywności energetycznej ma kluczowe znaczenie dla zmniejszania popytu na energię, w tym ciepło i tym samym na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych.

Według Europejskiego Zielonego Ładu, efektywność energetyczna budynków jest jednym z głównym celów działania na najbliższe lata w całej Europie, wśród wszystkich państw członkowskich. Aby stawić czoła podwójnemu wyzwaniu: efektywności energetycznej i przystępności cenowej, UE i państwa członkowskie powinny rozpocząć „falę renowacji” budynków publicznych i prywatnych. Kierunki w tym obszarze wyznacza kluczowa inicjatywa w ramach Europejskiego Zielonego Ładu, tj. strategia Fala Renowacji.⁴⁰ Mając powyższe na uwadze, wsparciu w ramach programu będą podlegać działania w zakresie podniesienia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, obejmujące m.in. ocieplenie obiektu, wykorzystanie technologii odzysku ciepła, przyłączenie do sieci ciepłowniczej lub w ograniczonym zakresie gazowej, instalację nowych niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł ciepła lub energii elektrycznej na potrzeby własne, w tym przydomowych magazynów energii i pomp ciepła, wymiany oświetlenia na bardziej energooszczędne, urządzeń umożliwiających indywidualne rozliczenie kosztów dostarczonego ciepła lub chłodu wyposażonych w funkcje zdalnego odczytu oraz zastosowanie systemów zarządzania energią w budynku (BMS), a także modernizację systemów wentylacji i klimatyzacji. Wsparcie na wymianę systemów grzewczych zasilanych stałymi paliwami kopalnymi, tj. węglem kamiennym, torfem, węglem brunatnym, łupkami bitumicznymi, na systemy

⁴⁰ Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów Fala renowacji na potrzeby Europy – ekologizacja budynków, tworzenie miejsc pracy, poprawa jakości życia (Bruksela, 14.10.2020 r. COM(2020) 662 final).

grzewcze zasilane gazem ziemnym będzie możliwe tylko do końca 2025 r. i tylko w połączeniu z inwestycjami w efektywność energetyczną (renowacją) budynków. W budynkach mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i przedsiębiorstw wymiana indywidualnego źródła ciepła opartego na spalaniu paliw kopalnych możliwa będzie w oparciu o hierarchię źródeł ciepła.:

1. Ciepło systemowe 2. Odnawialne Źródła Energii (tj. pompy ciepła). 3. Źródła wykorzystujące paliwo gazowe. Dopiero uzasadnienie dla braku możliwości technicznych lub ekonomicznych może być podstawą wyboru źródła ciepła o niższej hierarchii. W przypadku źródeł ciepła systemowego wymiana źródła opartego na węglu na gazowe będzie możliwe tylko w przypadku, gdy zastosowanie OZE nie będzie technicznie lub ekonomicznie wykonalne. Jeżeli będzie to możliwe, mogą zostać uwzględnione rozwiązania mające na celu wdrożenie technologii wodorowych kwalifikowalnych zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF w energetyce i ciepłownictwie. Przewiduje się wkład programu w realizację programu priorytetowego „Czyste powietrze”. Wsparcie w programie priorytetowym „Czyste powietrze” będzie mogło dotyczyć samej wymiany indywidualnych źródeł ciepła, również w przypadku wymiany na systemy grzewcze zasilane gazem ziemnym. W programie tym preferowane będą przedsięwzięcia, łączące wymianę źródeł ciepła z termomodernizacją, jednakże nie będzie to wymóg konieczny.

Dla sektora przemysłu i usług wsparcie skierowane będzie na modernizację energetyczną budynków zakładowych, podniesienie efektywności energetycznej procesów wytwórczych, zwiększenie efektywności energetycznej systemów obiegu mediów w zakładzie (np. systemu zimnej lub gorącej wody, systemu sprężonego powietrza lub systemu wentylacji), ciągów transportowych i zwiększanie efektywności energetycznej systemów pomocniczych, w tym np. kotłowni, układów odzysku ciepła z procesów przemysłowych lub oświetlenia oraz instalację urządzeń OZE a także wodoru kwalifikowalnego zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF.

W zakresie poprawy efektywności energetycznej budynków minimalny próg wymaganych oszczędności energii pierwotnej, uwzględniający zakres projektu wynosi 30% (z wyjątkiem zabytków). Dla programu „Czyste powietrze” próg ten będzie wymagany na poziomie całego programu. Zakres działań, w odniesieniu do budynków, urządzeń technicznych lub instalacji i procesów technologicznych musi wynikać z audytów energetycznych. Wymóg ten nie dotyczy programu „Czyste powietrze”, w którym audyty energetyczne są kwalifikowalne, ale nieobligatoryjne, natomiast wprowadzone zostanie uproszczone narzędzie do wyliczania oszczędności energii. W przypadku projektów kompleksowych wspierane mogą być także uzasadnione elementy niewynikające z audytów energetycznych, jeżeli realizują szersze cele Europejskiego Zielonego Ładu, w tym strategii na rzecz Fali renowacji, jak rozwiązania

przyczyniające się do zwiększenia powierzchni zielonych (zielone dachy, ściany), rozwój elektromobilności, rozwiązania na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym, infrastruktura związana z dostępnością, montaż urządzeń do magazynowania energii i służących cyfryzacji budynku. Wsparcie dla elementów wykraczających poza audyt energetyczny będzie możliwe do wysokości 15% kosztów kwalifikowalnych projektu. Kryteria wyboru projektów będą uwzględniały promowanie efektywności kosztowej w stosunku do nakładów środków unijnych w odniesieniu do budynków mieszkalnych wielorodzinnych, użyteczności publicznej i przedsiębiorstw, promocję jak najgłębszej modernizacji energetycznej, promocję redukcji gazów cieplarnianych, promocję OZE w modernizacji budynków, komplementarność z projektami ciepłowniczymi POLiŚ/FEnIKS, jakość wykonania (np. audyt ex-post), podnoszenie świadomości oszczędności energii użytkowników budynku. W odniesieniu do walki z ubóstwem energetycznym w mieszkalnictwie preferencja będzie stosowana przy doborze formy wsparcia. W przypadku termomodernizowanego budynku mieszkalnego wielorodzinnego, użyteczności publicznej i przedsiębiorstw konieczna jest ekspertyza ornitologiczna/chiropterologiczna. Uzupełniająco, w celu dalszego podnoszenia wiedzy w zakresie efektywności energetycznej, środki będą również przeznaczone na kontynuację ogólnopolskiego systemu wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego oraz przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej, OZE i dekarbonizacji ciepłownictwa systemowego. Pomoc obejmie prowadzenie działań szkoleniowo-doradczych oraz edukacyjno-informacyjnych, w tym zwiększających świadomość społeczeństwa, m.in. w zakresie Polityki Klimatycznej UE oraz konieczności transformacji energetycznej Polski, w szczególności stopniowej dekarbonizacji, poprawy jakości powietrza przy współpracy i zapewnianiu komplementarności z systemami doradztwa tworzonymi w ramach programów regionalnych.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.1.1.2 Główne grupy docelowe

Właściciele nieruchomości objętych inwestycjami i użytkownicy korzystający z tej infrastruktury oraz osoby fizyczne i prawne objęte wsparciem doradczym i szkoleniowym.

2.1.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji

w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Jak wskazują analizy, ubóstwo energetyczne dotyka szczególnie osoby mniej zamożne, w tym osoby starsze, rodziców samotnie wychowujących dzieci, osoby z niepełnosprawnościami oraz rodziny wielodzietne. Działanie uwzględni wsparcie osób dotkniętych lub narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego. Ponadto w ramach działania planuje się jako element projektu eliminację barier fizycznych utrudniających lub zniechęcających do pełnego udziału w życiu społeczeństwa. W działaniu realizowany będzie projekt doradztwa energetycznego w zakresie efektywności energetycznej, OZE i dekarbonizacji ciepłownictwa systemowego.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych. W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.1.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach priorytetu będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, m.in. w kontekście realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu.

Realizowane w ramach Programu projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, bezpieczeństwa dostaw energii w UE, promowania efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania rozwoju nowych i odnawialnych form energii, aby lepiej dostosować cele związane ze zmianami klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować. Działania sprzyjać będą wypełnianiu założeń Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, w szczególności dla obszaru priorytetowego ENERGY *Usprawnienie wysiłków na rzecz efektywności energetycznej w regionie poprzez pogłębienie współpracy regionalnej*. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE - Energy and Managing Authorities Network (EMA). W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze energii. Program realizował będzie również cele Konwencji Karpackiej.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.1.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Wsparcie w formie IF łączonych z dotacjami w jednej operacji planuje się w ee w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych oraz przedsiębiorstwach. Wysokość komponentu dotacyjnego będzie zależna od osiągniętego poziomu oszczędności energii. Dla programu "Czyste powietrze" planowana jest dotacja, z uwagi na cel redukcji ubóstwa energetycznego. Szczegóły (forma i zakres) wsparcia budynków publicznych zostaną określone w oparciu o analizę ex-ante wykonaną w ciągu roku od akceptacji programu. Podział alokacji na formy wsparcia w tabeli finansowej jest indykatywny

i zostanie zmodyfikowany w oparciu o wnioski z ww. analizy. W przypadku publ. budynków zabytkowych, będących pod ochroną konserw., gdzie możliwości przeprowadzenia termomodernizacji prowadzącej do trwałych oszczędności energii są ograniczone, stosowana będzie dotacja. Zostaną podjęte działania w celu rozwoju i rozpowszechnienia modelu EPC/ESCO przy przedsięwzięciach służących poprawie ee budynków użyteczn. publ. Na projekty realizowane formule EPC/ESCO zostanie przeznaczony min. 46 mln EUR, z możliwością zwiększenia w zależności od zainteresowania i gotowości rynku na tę formułę. Dla działań doradczych planowana jest dotacja.

WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	2.1	FS	n.d.	RCO 18	Lokale mieszkalne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	5 133	205 338
I	2.1	FS	n.d.	RCO 19	Budynki publiczne o lepszej udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m2	18 720	2 079 993
I	2.1	FS	n.d.	RCO 123	Lokale mieszkalne wykorzystujące kotły zasilane gazem ziemnym i systemy grzewcze zastępujące instalacje zasilane stałymi paliwami kopalnymi	szt.	550	220 000

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	2.1	FS	n.d.	RCR 26	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych) ⁴¹	MWh/rok	3 515 735	2020	2 285 228	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji zużycia w ramach projektów FEnIKS
I	2.1	FS	n.d.	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO ₂ / rok	1 376 169	2020	894 510	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji emisji w ramach projektów FEnIKS

⁴¹

Podział ten nie jest wymagany do celów programowania, jedynie do celów sprawozdawczości.

I	2.1	FS	n.d.	RCR 105	Szacowana emisja gazów cieplarnianych z kotłowni i systemów grzewczych przekształconych z zasilania stałymi paliwami kopalnymi na zasilanie gazem	tony ekwiwalentu CO2 / rok	3 422 233	2020	2 395 563	CST202 1	
---	-----	----	------	---------	---	----------------------------	-----------	------	-----------	-------------	--

2.1.1.7 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	38 - Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w MŚP oraz działania wspierające	20 000 000
				39 - Projekty w zakresie efektywności energetycznej i projekty demonstracyjne w dużych przedsiębiorstwach oraz działania wspierające	20 000 000
				41 - Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności	1 655 000 000

				energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	
				42 - Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	55 000 000
				44 - Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	273 000 000
				45 - Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	273 000 000
				46 - Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę	

				niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	40 000 000
				56 - Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem na systemy ciepłownicze zasilane gazem ziemnym z myślą o łagodzeniu zmian klimatu	200 000 000
Razem					2 536 000 000
Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	01 - dotacja	2 340 000 000
				03 - wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	103 760 000
				05 - wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	92 240 000
Razem					2 536 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	2 536 000 000
Razem					2 536 000 000

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	2 536 000 000
Razem					2 536 000 000

2.1.2 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.1 Powiązane rodzaje działań

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed Polską jest adaptacja do zmian klimatu na obszarach miejskich. W związku z tym przewiduje się wdrożenie działań określonych w miejskich planach adaptacji do zmian klimatu, obejmujących m.in. zrównoważone i zaadaptowane do zmian klimatu systemy gospodarowania wodami opadowymi wraz ich retencją oraz uwzględnieniem komponentów opartych o zieloną oraz zielono-niebieską infrastrukturę i rozwiązań opartych na przyrodzie (nature based solutions (NBS), a także dostosowanie infrastruktury służącej przeciwdziałaniu i minimalizacji skutków powodzi i suszy do ekstremalnych stanów pogodowych. Istotnym obszarem w ramach działań adaptacyjnych będzie kwestia gospodarowania i zarządzania wodą przeznaczoną do spożycia (z wyjątkiem, uzdatniania i dystrybucji wody od odbiorców) w zakresie, w jakim wynika to z konieczności dostosowania do ekstremalnych zjawisk pogodowych. Wsparcie będzie dedykowane 44 miastom, które uczestniczyły w realizacji

projektu "Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców" oraz m.st. Warszawa.

W zakresie gospodarowania wodami opadowymi w miastach wspierane będą systemy mające za zadanie zapobieganie podtopieniom i zalaniom oraz ograniczanie skutków tych zjawisk, zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe (ulewy, susze oraz powodzie błyskawiczne), spowolnienie odpływu oraz retencjonowanie wody wraz z systemami jej zagospodarowania przy wykorzystaniu komponentów opartych o zieloną i zielono-niebieską infrastrukturę oraz rozwiązań opartych na przyrodzie). Wsparcie działań dotyczących gospodarowania wodami opadowymi, w tym w zakresie dystrybucji wód opadowych, będzie miało również na celu zapobieganie oraz przeciwdziałanie suszy. Wspierane będą ponadto, inteligentne systemy gospodarowania wodami opadowymi.

Z uwagi na fakt, iż środowisko naturalne odgrywa istotną rolę dla zdrowia i życia mieszkańców miast, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewidziano także działania związane z rozwojem powierzchni terenów pokrytych zielenią w miastach. Ma to szczególne znaczenie w związku z postępującym procesem silnej presji zabudowywania miast, kosztem istniejących tam obszarów biologicznie czynnych, a także „rozlewania” się miast, który często pomija aspekt środowiskowy. Zielona oraz zielono-niebieska infrastruktura lokalnie zasilana wodami opadowymi jest kluczowym elementem dla budowania odporności miast na negatywne skutki zmian klimatu, a w szczególności pozytywnie oddziałuje na regulowanie poziomu temperatury i łagodzi efekt lokalnych „wysp ciepła”. Zieleń w połączeniu z rozwiązaniami dotyczącymi gospodarki wodami opadowymi (przywracającymi cykl hydrologiczny) stanowi ochronę przed powodzią, zwiększa retencję wody deszczowej i roztopowej, wpływa na utrzymanie odpowiednich poziomów wód gruntowych oraz łagodzenie przebiegu ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich skutków, przyczynia się do oczyszczania wód (biofiltracja), jak również poprawia jakość powietrza, co przekłada się na poprawę stanu zdrowia ludności.

Należy podkreślić, że wdrażanie działań adaptacyjnych w miastach wpłynie na stopień realizacji postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez rozwój systemów gospodarowania wodami oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury w miastach. Będą one zgodne z wytycznymi inwestycyjnymi KE wskazanymi w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r., zaleceniami Rady UE z 2019 i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie wspierania przystosowania się do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski

żywiolowe, w szczególności poprzez: ochronę przed klęskami żywiołowymi i zapobieganie im oraz wdrożenie planów adaptacji miast do zmian klimatu.

Wspierane będą również działania w zakresie edukacji i budowania świadomości odnośnie do adaptacji do zmian klimatu.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.1.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego.

2.1.2.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Z analiz wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców miast. Wspieranie inwestycji w tkankę przyrodniczą miast, powiększanie terenów zielonych, usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców miast, a tym samym będzie pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego i związane z nim ubóstwa. Dbłość o środowisko naturalne oraz lepsze, bardziej efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi na terenach najsilniej zurbanizowanych będzie zapobiegać w dłuższej perspektywie wykluczeniu i marginalizacji tych obszarów; będzie sprzyjać tworzeniu miejsc bezpiecznych dla życia mieszkańców i odpornych na występowanie nowych zjawisk kryzysowych, związanych ze zmianami klimatu.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją a w przypadku projektów

neutralnych, kryterium premiujące odnosić się może do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do zarządzania projektem.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

2.1.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki Ekologicznej Państwa 2030 (PEP2030) oraz Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Działania realizowane w FEnIKS będą zbieżne z Planem działania SUE RMB, a w szczególności w zakresie obszaru (dla obszaru polityki 12 Polska jest współkoordynatorem): 9. Obszar polityki Bezpieczeństwo, Działanie 1: Budowanie zdolności w zakresie zapobiegania, gotowości, reagowania i odbudowy w sytuacjach kryzysowych i zarządzania kryzysowego. Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z ww. obszarem priorytetowym SUE RMB poprzez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów. Program FEnIKS realizował będzie również cele Konwencji Karpackiej poprzez dofinansowanie projektów dotyczących między innymi adaptacji i mitygacji zmian klimatu. W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze klimatu i środowiska. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE European Network of Environmental Authorities – Managing Authorities (ENEA-MA) – w obszarze klimatu i środowiska. Projekty wspierane w ramach csz będą komplementarne z projektami finansowanymi z Programu LIFE, który w założeniu

promuje realizację przedsięwzięć realizowanych przez kilku partnerów, w szczególności w formule współpracy z partnerami zagranicznymi.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.1.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Z analizy możliwości zastosowania instrumentów finansowych, wynika, że nie ma uzasadnienia dla ich zastosowania w celu szczegółowym 2.4. Podmiotami realizującymi projekty w tym obszarze na ogół są instytucje publiczne, a efekt działań nie służy bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej. W przypadku adaptacji do zmian klimatu, czyli m.in. w zakresie zagospodarowania wód opadowych oraz zielono-niebieskiej infrastruktury, inwestycje bądź nie generują przychodów ani dochodów, bądź w przypadku generowania przychodów, przychody te nie przekraczają kosztów utrzymania powstałej infrastruktury. Sensem tych przedsięwzięć są korzyści środowiskowe. Jeśli w wyniku realizacji projektów powstaje infrastruktura, ma ona charakter publiczny (ogólnodostępny), a za jej użytkowanie możliwe będzie pobieranie pewnych opłat na pokrycie części kosztów utrzymania.

2.1.2.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I.	2.4	FS	n/d	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania	ha	140	2 900

					się do zmian klimatu			
I.	2.4	FS	n/d	PLRO044	Pojemność obiektów małej retencji	tys. m3	28	552
I.	2.4	FS	n/d	PLRO057	Długość wspartej sieci kanalizacji deszczowej	km	8	232

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I.	2.4	FS	n/d	RCR 37	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	0	2020	247 860	CST202 1	
I.	2.4	FS	n/d	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0	2020	3 041 050	CST202 1	

2.1.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

I	FS	n/d	2.4	60 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	560 061 637
Razem					560 061 637

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	01 - dotacja	560 061 637
Razem					560 061 637

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	560 061 637
Razem					560 061 637

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.4	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	560 061 637
Razem					560 061 637

2.1.3 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.3.1 Powiązane rodzaje działań

Dzięki wsparciu ze środków unijnych realizowanym w ramach dotychczasowych perspektyw finansowych doszło do znacznego rozwoju infrastruktury komunalnej zapewniającej zbieranie, odprowadzenie i efektywne oczyszczanie ścieków komunalnych. Niemniej jednak istnieje konieczność dalszego wspierania przedsięwzięć, które przyczyniają się do wypełnienia zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych – tzw. dyrektywy ściekowej. W Polsce podstawowym dokumentem, który implementuje założenia wspomnianej dyrektywy jest ustawa Prawo wodne, natomiast w dokumencie strategicznym, jakim jest Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK), oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji (o RLM większej od 2 000) w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków. Analiza stanu realizacji KPOŚK wskazuje, że w dalszym ciągu część aglomeracji ma problemy ze spełnieniem wymogów dyrektywy ściekowej. Dotyczą one wydajności oczyszczalni ścieków w aglomeracjach, standardów oczyszczania ścieków oraz wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych. VI AKPOŚK zawiera 252 aglomeracje powyżej 15 tys. RLM zgodne z warunkami dyrektywy 91/271/EWG, generujące RLM wynoszącą 15 489 817 (tj. 41,76% łącznej RLM aglomeracji) oraz 167 aglomeracji powyżej 15 tys. RLM niespełniających warunków ww. dyrektywy, które generują RLM wynoszącą 15 545 572 (tj. 41,91% łącznej RLM aglomeracji), z czego 1 414 869 RLM nie jest zgodna z warunkami dyrektywy 91/271/EWG.

W związku z powyższym, priorytetem będzie wspieranie działań związanych zarówno z budową nowej jak i przebudową i remontem istniejącej infrastruktury, niezbędnych do

zrealizowania zobowiązań wynikających z Dyrektywy 91/271/EWG w aglomeracjach ujętych w KPOŚK o wielkości co najmniej 15 000 RLM, które nie spełniają wymogów ww. dyrektywy.

Wspomniane inwestycje powinny prowadzić do zwiększenia dostępności usług związanych z oczyszczaniem ścieków z zastosowaniem gdzie to możliwe nowoczesnych i zarazem energooszczędnych technologii (w tym wykorzystujących odnawialne źródła energii – jednak wyłącznie jako element uzupełniający projektów), zapewniających wymaganą jakość oczyszczanych ścieków. W uzasadnionych przypadkach i wyłącznie w ramach realizacji kompleksowych projektów, dopuszczalne będzie włączenie do zakresu projektu również działań związanych z poprawą jakości systemów zaopatrzenia ludności w wodę (w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowanie strat wody) a także rozbudową systemów wodociągowych (nowe sieci wodociągowe, nowe stacje uzdatniania wody i ujęcia). Inwestycje takie będą miały charakter uzupełniający i będą dopuszczalne wyłącznie na tych obszarach, gdzie równocześnie zostanie zapewniona gospodarka ściekowa zgodna z wymaganiami dyrektywy 91/271/EWG, a wydatki na ten zakres będą limitowane.

W przedmiotowym obszarze ważne jest zapewnienie właściwej gospodarki ściekowej, a także zapewnienie dostaw wody dobrej jakości, zmniejszenie zużycia wody, ujęcia jej w obieg zamknięty oraz wtórne wykorzystanie wody w gospodarce komunalnej.

Przebudowa i remonty istniejącej infrastruktury przyczynią się też istotnie do realizacji celów określonych w Dyrektywie PE i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego („dyrektywie ramowej w sprawie strategii morskiej”), na podstawie której państwa członkowskie podejmują niezbędne działania na rzecz osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu ekologicznego środowiska morskiego. Ze względu na dynamiczny rozwój sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, a także budowę nowych oraz zwiększanie przepustowości istniejących oczyszczalni ścieków komunalnych prognozowany jest wzrost masy powstających w procesie technologicznym osadów ściekowych, które będą wymagały unieszkodliwienia i zagospodarowania. W związku z powyższym, integralną część, projektów, których głównym celem będzie doprowadzenie do zgodności aglomeracji z wymogami dyrektywy ściekowej, obejmujących budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków, będą stanowić działania związane z infrastrukturą służącą przeróbce i zagospodarowaniu osadów ściekowych (w tym m.in. poprzez energetyczne wykorzystanie biogazu).

Realizacja inwestycji związanych z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych w aglomeracjach powyżej 10 000 RLM jest priorytetem w kontekście

wyzwań stawianych zarówno w ramach EZŁ (osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.) jak i wytycznych inwestycyjnych KE wskazanych w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r. oraz zaleceń Rady UE z 2019 i 2020 r. poprzez promowanie zrównoważonej gospodarki wodnej.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

W związku z powodzią, która miała miejsce w południowo – zachodniej Polsce we wrześniu 2024 r. określono dedykowane wsparcie na odbudowę obszarów nią dotkniętych oraz dopuszczono następujące odstępstwa od ww. zasad. Wspierane będą inwestycje dotyczące odbudowy uszkodzonej infrastruktury również w sytuacji, gdy znajduje się ona na terenie aglomeracji, która spełniała już wcześniej wymogi Dyrektywy 91/271/EWG, lecz w skutek powodzi utraciła zgodność z tymi wymogami. Na terenach objętych powodzią finansowanie będą mogły uzyskać wszystkie aglomeracje o wielkości od 2 000 RLM. Projekty będą mogły zawierać również zadania dotyczące odbudowy infrastruktury zaopatrzenia ludności w wodę, także w sytuacji, gdy działania prowadzone na terenie aglomeracji nie doprowadzą do jej pełnej zgodności z wymogami Dyrektywy 91/271/EWG.

2.1.3.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego oraz spółki wodociągowe i kanalizacyjne.

2.1.3.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Działanie będzie sprzyjać poprawie warunków dla zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych, zwłaszcza ludności na obszarach zurbanizowanych poprzez dostęp do wysokiej jakości wody do spożycia oraz oczyszczania ścieków komunalnych. Działanie będzie miało wpływ na poprawę jakości życia i zdrowia mieszkańców, a tym samym pośrednio ograniczy zjawisko wykluczenia społecznego i ubóstwa.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.1.3.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) oraz VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (VI AKPOŚK) lub kolejnych, ewentualnych aktualizacji tego dokumentu. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.3.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Działania realizowane w FEnIKS będą zbieżne z Planem działania SUE RMB, a w szczególności w zakresie obszaru (dla obszaru polityki 12 Polska jest współkoordynatorem): 1. Obszar polityki Nutri Działanie 2: Zmniejszenie emisji substancji odżywczych z obszarów miejskich i innych źródeł punktowych. Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z ww. obszarem priorytetowym SUE RMB poprzez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów. W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze klimatu i środowiska. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach

międzynarodowej inicjatywy KE o European Network of Environmental Authorities – Managing Authorities (ENEA-MA) – w obszarze klimatu i środowiska. Projekty wspierane w ramach czs będą komplementarne z projektami finansowanymi z Programu LIFE, który w założeniu promuje realizację przedsięwzięć realizowanych przez kilku partnerów, w szczególności w formule współpracy z partnerami zagranicznymi.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.1.3.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Z analizy możliwości zastosowania instrumentów finansowych, wynika, że nie ma uzasadnienia dla ich użycia w czs 2.5. Należy zwrócić uwagę na zmieniające się wzorce osadnicze, które zostały dodatkowo przyspieszone COVID-19. Migracja z centrów miast na przedmieścia, wymusza rozbudowę sieci kanalizacyjnych, ale nie idzie w parze ze wzrostem przychodów. Inwestycje w tych obszarach stają się coraz mniej efektywne, a w dłuższej perspektywie przyczyniają się do wzrostu kosztów odbioru ścieków i obniżenia przychodów całego systemu. Ponadto podejmowane są inwestycje w celu spełnienia surowszych wymogów środowiskowych, w zakresie oczyszczania ścieków, które nie zwiększają dochodu netto.

Procesy zwiększania kosztów utrzymania systemu bez zwiększania przychodów stanowią zagrożenie dla rentowności finansowej firm, a możliwości podnoszenia taryf, co wiąże się przenoszeniem kosztów pozyskania kapitału na mieszkańców, są ograniczone. Zaciąganie pożyczek dla miejskich spółek wodociągowych staje się wobec powyższego coraz trudniejsze.

2.1.3.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I.	2.5	FS	n/d	RCO 32	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania ścieków	RLM	0	1 403 940
I.	2.5	FS	n/d	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	230	2 830

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I.	2.5	FS	n/d	RCR 42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	2020	202 500	CST2021	

2.1.3.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	64 - Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, konkretne działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu, ponowne użycie, ograniczanie wycieków)	100 000 000
				65 - Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	950 000 000
Razem					1 050 000 000
Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	01 - dotacja	1 050 000 000
Razem					1 050 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.5	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	1 050 000 000
Razem					1 050 000 000

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

I	FS	n/d	2.5	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 050 000 000
Razem					1 050 000 000

2.1.4 Cel szczegółowy 2.6 Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.4.1 Powiązane rodzaje działań

Pomimo prowadzonych w ostatnich latach działań i znaczącego postępu, jaki dokonał się w zakresie gospodarowania odpadami, istnieje potrzeba dalszego rozwijania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami wynikającą z tzw. Ramowej dyrektywy ramowej o odpadach ⁴², która nakłada na państwa członkowskie m.in. obowiązek zapobiegania powstawaniu odpadów, przygotowania do ponownego użycia i recyklingu. Ponadto, Polska zobowiązana jest do wypełnienia założeń dyrektywy w sprawie składowania odpadów⁴³.

Funkcjonowanie prawidłowego systemu gospodarki odpadami ma istotny wpływ na efektywne wdrożenie idei gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), zakładającej powtórny obrót materii bez korzystania lub ze znacznym jej zmniejszeniem ze źródeł pierwotnych.

W celu urzeczywistnienia idei gospodarki odpadami zgodnej z założeniami GOZ kluczowe będzie podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu odpadów. Wspierane będą projekty dotyczące m.in. ponownego użycia, naprawy, wymiany rzeczy używanych. Konieczne będzie dalsze organizowanie zintegrowanego systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym należytej jakości zbieranych odpadów w miejscach ich powstawania oraz zapewnienie prawidłowego zagospodarowania poszczególnych frakcji w dedykowanych do tego celu instalacjach, które będą służyć podniesieniu jakości produktów końcowych w tych procesach, co spowoduje wzrost ilościowych i jakościowych poziomów recyklingu. Tworzone będą instalacje do odzysku (w tym recyklingu), jako procesów zagospodarowania najbardziej oczekiwanych w hierarchii sposobów postępowania z odpadami. Wspierane będą również instalacje do odzysku odpadów przemysłowych. W celu zwiększenia osiąganego stopnia i jakości odzysku realizowane będą mogły być także instalacje do sortowania i mechanicznego przetwarzania, odpadów pochodzących z selektywnego zbierania. Uzyskane jednolite frakcje odpadów będą kierowane następnie do dalszych procesów zagospodarowania odpadów (w szczególności recyklingu, odzysku materiałowego lub przygotowania do recyklingu).

⁴² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. UE L 312 z 22.11.2008 str. 3, z późn. zm.)

⁴³ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.U. L 182 z 16.7.1999, str. 1, z późn. zm.)

Efektywne wspieranie przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz prawidłowe prowadzenie gospodarki odpadami są możliwe jedynie jeżeli mieszkańcy posiadają odpowiednią świadomość ekologiczną. Wsparcie kierowane zatem będzie na działania edukacyjno-informacyjne społeczeństwa w tym w szczególności w obszarze zapobiegania powstawaniu odpadów oraz prowadzenia wszelkich działań w gospodarce odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami. Planowana jest ogólnokrajowa kampania edukacyjno-informacyjna przybliżająca społeczeństwu założenia gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym odnośnie właściwego gospodarowania odpadami, jak również działania edukacyjne w ramach wspieranych projektów, skierowane do sprofilowanych grup odbiorców (np. działania skierowane do szpitali w zakresie zagospodarowania odpadów niebezpiecznych).

Koncepcja GOZ dotyczy całego cyklu życia produktu, w związku z tym wsparcie obejmować będzie również obszar racjonalizacji zasobochłonności prowadzonej działalności, w całym cyklu życia produktu lub usługi. Wspierane będą działania umożliwiające przejście przedsiębiorstwom na gospodarkę o obiegu zamkniętym w tym poprzez niezbędne inwestycje obniżające ślad środowiskowy ich produktów. Ponadto, interwencja będzie skierowana na działania związane ze zmniejszeniem zużycia wody w procesach technologicznych i zamknięcia jej w obieg.

Szczególnym rodzajem produktów, które są źródłem powstawania odpadów, a których marnotrawienie jest sprzeczne z koncepcją GOZ, jak i normami etycznymi, są produkty żywnościowe. Planowane jest więc podjęcie działań (w formie projektów pilotażowych) w celu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności poprzez wykorzystanie niesprzedanych produktów spożywczych lub produktów spożywczych o krótkim terminie przydatności do spożycia. Wsparcie, kierowane m.in. do banków żywności i organizacji pozarządowych, dedykowane będzie na rozwój infrastruktury technicznej procesów logistycznych związanych z pozyskaniem, magazynowaniem i dystrybucją niesprzedanych lub niespożytych artykułów żywnościowych. Dzięki czemu powstaną dodatkowe możliwości zagospodarowania żywności zagrożonej zmarnowaniem, która trafi do osób jej potrzebujących. Zakłada się, że wspierane będą także działania związane z promocją idei zrównoważonej konsumpcji oraz efektywnego wykorzystania żywności w gospodarstwach domowych – idea zero-waste.

Działania w zakresie zagospodarowania odpadów, racjonalizacji zasobochłonności prowadzonej działalności przedsiębiorstw, zapobiegania powstawaniu odpadów żywności oraz podnoszenia świadomości obywateli w zakresie koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym, przyczynią się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. Również niniejsze działania realizować będą wytyczne inwestycyjne KE wskazane

w załączniku D do Sprawozdania Krajowego z 2019 r. oraz zalecenia Rady UE z 2019 i 2020 r. Wskazane jest, aby inwestycje związane z zasobochłonnością produkcji przemysłowej zostały poprzedzone audytem środowiskowym.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.1.4.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorcy.

2.1.4.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Działanie będzie adresowane min. do osób wykluczonych oraz znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami, które są najbardziej narażone na zjawisko ubóstwa. Zapobieganie powstawania odpadów, w tym zwłaszcza marnotrawienia produktów żywnościowych będzie możliwe poprzez kierowanie niewykorzystanych produktów spożywczych do banków żywności i organizacji pozarządowych, które będą przekazywać żywność osobom potrzebującym.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.1.4.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) oraz z Krajowego Planu Gospodarki Odpadami (KPGO) oraz Mapy Drogowej Transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.4.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Działania realizowane w FEnIKS będą zbieżne z Planem działania SUE RMB, a w szczególności w zakresie obszaru (dla obszaru polityki 12 Polska jest współkoordynatorem): 1. Obszar polityki Nutri, Działanie 3: Opracowanie i wsparcie bezpiecznego i zrównoważonego recyklingu składników odżywczych. Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z obszarem priorytetowym SUE RMB poprzez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów. W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze klimatu i środowiska. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE European Network of Environmental Authorities – Managing Authorities (ENEA-MA) – w obszarze klimatu i środowiska. Projekty wspierane w ramach czs będą komplementarne z projektami finansowanymi z Programu LIFE, który w założeniu promuje realizację przedsięwzięć realizowanych przez kilku partnerów, w szczególności w formule współpracy z partnerami zagranicznymi.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą

odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.1.4.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Dla projektów realizujących cele publiczne wynikające z polityk UE będzie stosowana dotacja. Dotacje będą stosowane również dla szerokiego spektrum działań przygotowawczych, w tym w zakresie wdrażania rozwiązań dot. GOZ w przedsiębiorstwach, oraz przedsięwzięć charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka inwestycyjnego, wynikającym m.in. z początkowego etapu rozwoju technologii i upowszechnienia rozwiązań w GOZ jak również braku na poziomie krajowym finalnych regulacji dot. rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Inwestycje przedsiębiorców o dużym potencjale rynkowym, wysokiej efektywności kosztowej i stosunkowo szybkim okresie zwrotu powinny korzystać z instrumentów finansowych, z możliwością zastosowania komponentu dotacyjnego, celem zachęty do wdrażania ambitniejszych inwestycji.

2.1.4.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I.	2.6	FS	n/d	RCO 107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	Euro	1 125 000	28 125 000
I.	2.6	FS	n/d	RCO 34	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony/rok	0	112 540

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I.	2.6	FS	n/d	RCR 103	Odpady zbierane selektywnie	tony/rok	0	2020	101 340	CST2021	
I.	2.6	FS	n/d	RCR 47	Odpady poddane recyklingowi	tony/rok	0	2020	112 540	CST2021	
I.	2.6	FS	n/d	RCR 48	Odpady wykorzystywane jako surowce	tony/rok	0	2020	91 460	CST2021	

2.1.4.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	67 - Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	150 000 000
				69 - Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	5 000 000
				72 - Wykorzystanie materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców,	5 000 000

				zgodne z kryteriami efektywności	
Razem					160 000 000

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	01 - dotacja	160 000 000
Razem					160 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	160 000 000
Razem					160 000 000

Równouprawnienie płci					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.6	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	160 000 000
Razem					160 000 000

2.1.5 Cel szczegółowy 2.7 Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.5.1 Powiązane rodzaje działań

Polska charakteryzuje się stosunkowo bogatymi zasobami przyrodniczymi, jednak w celu ich zachowania istnieje potrzeba przeciwdziałania czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej.

W ramach niniejszego celu szczegółowego wspierane więc będą działania wynikające z dokumentów o charakterze strategicznym, w szczególności z Priorytetowych Ram Działań dla sieci Natura 2000⁴⁴. Działania będą skierowane na ochronę zasobów przyrodniczych zgodnie z zapisami dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych, jak również na kontynuowanie wsparcia ochrony wybranych gatunków i siedlisk, przede wszystkim na terenach parków narodowych, rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000. Podejmowane działania będą głównie zmierzały do odtwarzania zdegradowanych siedlisk i ich zachowania oraz wzmacniania populacji zagrożonych gatunków, w tym w ekosystemach wodnych i od wód zależnych. Planowana jest także realizacja kompleksowych działań na rzecz ochrony gatunkowej o ponadregionalnej skali oddziaływania (populacji przemieszczających się pomiędzy obszarami Natura 2000 zasiedlających zarówno obszary Natura 2000 jak i siedliska poza nimi). Ze względu na ponadregionalny charakter i rosnące zagrożenie ze strony inwazyjnych gatunków obcych dla rodzimej fauny i flory, planowane jest wsparcie dla przedsięwzięć ukierunkowanych na ich zwalczanie.

Ważnym obszarem wsparcia będzie także monitoring powietrza, monitoring hałasu i monitoring przyrody oraz uzupełnianie stanu wiedzy o przedmiotach ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody i obszarów sieci Natura 2000. W ramach poszczególnych komponentów monitoringu będą wspierane zadania inwestycyjne (m.in. zakup specjalistycznego sprzętu pomiarowo-analityczno-badawczego, mobilne laboratoria) oraz nieinwestycyjne (m.in. prowadzenie badań pilotażowych związanych z monitoringiem środowiska, opracowanie materiałów metodycznych i wytycznych, wzmocnienie systemów informatycznych do gromadzenia i przetwarzania danych oraz szkolenia pracowników).

Kolejne potrzeby zidentyfikowane do finansowania w ramach programu obejmują kontynuację prac nad opracowaniem i aktualizacją dokumentów planistycznych, tj. planów zadań ochronnych/planów ochrony dla obszarów chronionych, w szczególności

⁴⁴ Prioritised action frameworks https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/index_en.htm

obszarów Natura 2000. Zakres ww. działań, a jednocześnie ich dopełnienie wymaga objęcia interwencją także rozwoju zdolności parków narodowych i podmiotów zarządzających obszarami Natura 2000 dla sprawniejszego zarządzania na obszarach chronionych i dla celów informacyjnych, edukacyjnych i z zakresu udostępniania turystycznego obszarów.

W ramach celu szczegółowego przewiduje się również wsparcie dla działań w zakresie rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury wraz z niezbędnym zapleczem.

W Polsce nadal zauważalny jest problem związany z występowaniem terenów zanieczyszczonych bądź zdegradowanych. Dodatkowo zabudowa miejska wkracza na tereny zieleni, omijając tereny zanieczyszczone/zdegradowane. Problemem w Polsce są również pozostawione po działalności gospodarczej lub innej działalności odpady będące źródłem zanieczyszczeń i powodujące faktyczne wyłączenie z użytkowania zajętych przez nie terenów. Wobec czego ważne jest podejmowanie działań dotyczących remediacji, dekontaminacji i rekultywacji terenów zanieczyszczonych i zdegradowanych. Co do zasady projekty powinny prowadzić m.in. do rozwoju nowych terenów zielonych i zielonej infrastruktury, a także terenów spełniających funkcje publiczne, społeczne oraz przyrodnicze. Jeżeli takie przeznaczenie nie jest możliwe ze względu na poziom zanieczyszczenia lub względy związane z ładem przestrzennym i zrównoważonym rozwojem uzasadnione będzie zagospodarowanie terenu na cele gospodarcze, wówczas dopuszcza się działalność gospodarczą wnoszącą istotny wkład w realizację co najmniej jednego celu środowiskowego w rozumieniu Rozporządzenia Taksonomii. Wsparcie może być udzielone w przypadkach, gdy podmiot odpowiedzialny za degradację terenu czy też nielegalne składowanie odpadów nie może być zidentyfikowany lub nie może zostać obciążony odpowiedzialnością za sfinansowanie remediacji lub rekultywacji zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”.

Wsparciem będą mogły być objęte także działania dotyczące edukacji ekologicznej. Działania takie będą uwzględnione w ramach wszystkich projektów, jak również będą przedmiotem samodzielnego projektu informacyjno-edukacyjnego, którego celem będzie zwiększenie świadomości społecznej na temat ochrony przyrody i bioróżnorodności, wpływu zanieczyszczeń powodowanych przez człowieka na środowisko i zdrowie oraz kształtowanie właściwych postaw względem środowiska przyrodniczego. Działania będą skierowane zarówno do społeczeństwa jako ogółu, jak i do wybranych grup odbiorców z udziałem organizacji pozarządowych, z wykorzystaniem różnorodnych form i środków przekazu oraz nowoczesnych narzędzi informacyjno-komunikacyjnych i materiałów edukacyjnych.

Wsparcie infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych będzie ograniczone do inwestycji, których głównym celem będzie ochrona środowiska naturalnego poprzez skanalizowanie ruchu turystycznego oraz ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób odwiedzających. Koszty parkingów oraz dróg dojazdowych nie będą kwalifikowane, chyba że potrzeba ich budowy wynika z zapisów planu ochrony dla danego obszaru lub konieczności ograniczenia presji ze strony ruchu turystycznego na ten obszar i uzyskano potwierdzenie organu sprawującego nadzór nad obszarem. Ww. wydatki będą stanowiły wyłącznie element projektu i będą ograniczone do 20%.

Działania w zakresie celu szczegółowego będą realizowane w zgodności z unijną strategią na rzecz różnorodności biologicznej do 2030 r., czyli w zgodności z celami EZŁ. Niewątpliwie działania w tym celu szczegółowym będą się przyczyniać do osiągnięcia celu nadrzędnego EZŁ jakim jest osiągnięcie przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.1.5.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy zasobów środowiska.

2.1.5.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Przy projektowaniu działań z zakresu edukacji ekologicznej uwzględnione zostaną potrzeby wszystkich grup odbiorców, w tym osób starszych i z niepełnosprawnościami. Kampanie informacyjne będą realizowane z zachowaniem standardów dostępności, z wykorzystaniem różnorodnych form i kanałów komunikacji, w celu dotarcia do możliwie największej liczby mieszkańców kraju.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.1.5.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) oraz Priorytetowymi ramami działań dla sieci Natura 2000 (PAF). Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.1.5.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Działania realizowane w FEnKS będą zbieżne z Planem działania SUE RMB, a w szczególności w zakresie dwóch obszarów (dla obszaru polityki 12 Polska jest współkoordynatorem): 2. Obszar polityki Zagrożenia - Działanie 1: Zapobieganie zanieczyszczeniom i ograniczanie stosowania niebezpiecznych substancji oraz Działanie 2: Zmniejszanie oddziaływania nowych zanieczyszczeń i remediacja historycznych; 12. Obszar polityki Innowacje - innowacje będące odpowiedzią na wielkie wyzwania społeczne, środowiskowe i gospodarcze XXI wieku w regionie Morza Bałtyckiego (np. zmiany klimatyczne, efektywne gospodarowanie zasobami, pandemie, szybka urbanizacja, zdrowy tryb życia i starzenie się, czysta energia oraz różne wyzwania środowiskowe Morza Bałtyckiego). Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z ww. obszarami priorytetowymi SUE RMB poprzez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

W ramach programu FEnKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze klimatu i środowiska. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej

inicjatywy KE European Network of Environmental Authorities - Managing Authorities (ENEA-MA) – w obszarze klimatu i środowiska. Projekty wspierane w ramach csz będą komplementarne z projektami finansowanymi z Programu LIFE, który w założeniu promuje realizację przedsięwzięć realizowanych przez kilku partnerów, w szczególności w formule współpracy z partnerami zagranicznymi.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.1.5.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Po analizie możliwości zastosowania w celu szczegółowym 2.7 nie przewiduje się wsparcia w formie instrumentów finansowych. Podmiotami realizującymi projekty w obszarze na ogół są instytucje publiczne, a efekt działań nie służy bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej. Działania w zakresie rekultywacji, w tym remediacji terenów zdegradowanych, czy działania w obszarze różnorodności biologicznej nie są inwestycjami generującymi przychód, ponieważ sensem tych przedsięwzięć są korzyści środowiskowe. Jeśli w wyniku realizacji projektów powstaje jakaś infrastruktura, ma ona charakter publiczny (ogólnodostępny), a za jej użytkowanie możliwe będzie pobieranie pewnych opłat na pokrycie części kosztów utrzymania.

2.1.5.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	2.7	FS	n/d	RCO 36	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	38	700

I	2.7	FS	n/d	RCO 37	Powierzchnia obszarów Natura 2000 objętych środkami ochrony i odtworzenia	ha	0	43 190
I	2.7	FS	n/d	RCO 38	Powierzchnia wspieranych zrekultywowanych gruntów	ha	0	50
I	2.7	FS	n/d	RCO 39	Obszar objęty zainstalowanymi systemami monitorowania zanieczyszczenia powietrza	strefy jakości powietrza	0	46

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	2.7	FS	n/d	RCR 52	Grunty zrekultywowane wykorzystywane jako tereny zielone, pod budowę lokali socjalnych lub pod działalność gospodarczą lub inną	ha	0	2020	50	CST2021	

2.1.5.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	73 - Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	25 000 000
				74 - Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów zgodnie z kryteriami efektywności	15 000 000
				77 - Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	30 000 000
				78 - Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	105 000 000
				79 - Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	135 000 000
Razem					310 000 000

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	01 - dotacja	310 000 000
Razem					310 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	310 000 000
Razem					310 000 000

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
I	FS	n/d	2.7	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	310 000 000
Razem					310 000 000

2.2 PRIORYTET II: Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR

2.2.1 Cel szczegółowy 2.1 Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.2.1.1 Powiązane rodzaje działań

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z podstawowych działań na rzecz gospodarki niskoemisyjnej. Dalsze działania w tym obszarze mają kluczowe znaczenie dla zmniejszenia popytu na energię, w tym ciepło i tym samym na ograniczenie emisji gazów cieplarnianych. Działając w duchu Europejskiej Strategii Fala Renowacji obok redukcji zapotrzebowania na energię potrzebną do ogrzewania, chłodzenia i ciepłej wody do użytku domowego należy prowadzić rozbudowę i modernizację systemów ciepłowniczych.

W ramach sektora energetycznego interwencja powinna dotyczyć rozwoju skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepła w procesie wysokosprawnej kogeneracji (w tym także energii elektrycznej, ciepła i chłodu w procesie trigeneracji) oraz rozwoju systemów ciepłowniczych i chłodniczych, w tym także magazynów energii przyczyniających się do integracji energii z OZE. Dla systemów ciepłowniczych i chłodniczych, głównymi źródłami ciepła powinny być ciepło ze źródeł kogeneracyjnych, źródeł odnawialnych, paliw dopuszczonych na mocy art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF; ciepło odpadowe z procesów przemysłowych lub kombinacja wyżej wymienionych. W zakresie wysokosprawnej kogeneracji wsparcie powinno być dedykowane jednostkom wytwórczym OZE (np. wykorzystujących biomasę, biogaz lub biometan) a także pozostałym niskoemisyjnym jednostkom wytwórczym (wykorzystującym np. paliwa gazowe, w tym gaz ziemny zgodnie z art.7.1.h (i) Rozporządzenia UE 2021/1058 lub odpadowe), o ile nie przewidziano dla nich dofinansowania w innych priorytetach programu. W przypadku źródeł ciepła systemowego wymiana źródła opartego na węglu na gazowe będzie możliwe tylko w przypadku, gdy zastosowanie OZE nie będzie technicznie lub ekonomicznie wykonalne. Preferowane będą źródła wykorzystujące energię z OZE i ciepła odpadowego. Projekty dotyczące wykorzystania biomasy powinny uwzględniać zasady minimalizowania ryzyka wylesiania zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych. Ponadto, wspierana będzie modernizacja już istniejącej sieci w kierunku poprawy efektywności energetycznej oraz realizacja projektów związanych z rozwojem systemów ciepłowniczych. Wsparcie dla magazynów energii będzie możliwe także jako samodzielnych inwestycji, choć preferowane będzie połączenie źródła i magazynu w jednym projekcie. Jeżeli będzie to możliwe, wspierane

będzie wykorzystanie rozwiązań mających na celu wdrożenie technologii wodorowych w energetyce i ciepłownictwie. W formie pilotażu wspierane będą rozwiązania oparte na wodorze, jeżeli ich ogólna efektywność energetyczna jest wyższa niż technologii opartych na paliwach kopalnych lub, rozwiązania oparte na wodorze mogą stanowić uzupełnienie technologii opartych na odnawialnych i bezemisyjnych rozwiązaniach. W ramach programu wsparcie mogą otrzymać efektywne systemy ciepłownicze w rozumieniu art.2 pkt 41 Dyrektywy Parlamentu Europejskiego I Rady 2012/27/UE o efektywności energetycznej z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylenia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz.Urz. UE L 315 z 14.11.2012, str 1 z późn. zm.) oraz systemy ciepłownicze nieposiadające tego statusu, na inwestycje których celem jest jego pozyskanie. W przypadku zmiany definicji efektywnego systemu ciepłowniczego określonej w ww. Dyrektywie, zmianie mogą ulec także zasady wsparcia.

Zostanie zapewniona zgodność z zasadą „*do no significant harm*”.

Kryteria wyboru będą uwzględniały promowanie: efektywności kosztowej, redukcję PM, obszar realizacji projektu – preferencje dla najbardziej zanieczyszczonych, redukcję gazów cieplarnianych oraz promowanie projektów o największym wkładzie w walce z ubóstwem energetycznym. Możliwe jest zastosowanie preferencji w naborach projektów dla magazynów energii dla energii z OZE, skierowanych do społeczności energetycznych i klastrów energii. Takie projekty będą dodatkowo premiowane w kryteriach wyboru.

W ramach celu szczegółowego możliwa jest realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.2.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury, zarówno przedsiębiorcy, jak i osoby fizyczne.

2.2.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę,

pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna. Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.2.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach priorytetu będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym także do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE, promowania efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania rozwoju nowych i odnawialnych form energii, aby lepiej dostosować cele w zakresie zmian klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować. Działania sprzyjać będą wypełnianiu założeń Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, w szczególności dla obszaru priorytetowego ENERGY *Usprawnienie wysiłków na rzecz efektywności energetycznej w regionie poprzez pogłębienie współpracy regionalnej*. Instytucje realizujące

program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE – Energy and Managing Authorities Network (EMA). W ramach programu FEnlKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze energii. Program realizował będzie również cele Konwencji Karpackiej.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.2.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Dla inwestycji realizowanych w systemach spełniających wymóg efektywnego systemu ciepłowniczego rozważane jest wsparcie w formie instrumentów finansowych. Wysokość komponentu dotacyjnego w ramach instrumentu finansowego będzie uzależniona m.in. od osiągnięcia zwrotu z inwestycji, występowania zjawiska "ubóstwa energetycznego". W przypadku przedsiębiorstw o najgorszej sytuacji finansowej, utrudnione bądź niemożliwe wydaje się pozyskanie dofinansowania z komponentem zwrotnym. Wsparcie dotacyjne planowane jest w przypadku nieefektywnych systemów ciepłowniczych, mających utrudniony dostęp do środków publicznych ze względu na brak spełniania kryterium efektywnego systemu ciepłowniczego. Polityka taryfowa ogranicza takim przedsiębiorstwom ciepłowniczym możliwości pozyskania przychodów na zmianę technologii wytwarzania. Magazyny energii/ciepła wspierane będą w formie dotacji, ponieważ nie mają przełożenia na wzrost przychodów przedsiębiorstwa od odbiorców końcowych, nie przyczyniają się do generowania dochodów w projekcie, ich głównym celem jest poprawa efektywności funkcjonowania systemu ciepłowniczego.

2.2.1.7 WSKAŹNIKI ⁴⁵

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2.1.	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 20	Wybudowane lub zmodernizowane sieci ciepłownicze i chłodnicze	km	37	1 238
			W okresie przejściowym				5	177
			Lepiej rozwinięte				3	89
II	2.1	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 104	Liczba źródeł wysokosprawnej kogeneracji	szt.	10	346
			W okresie przejściowym				2	49
			Lepiej rozwinięte				1	25

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2.1.	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO ₂ / rok	15 106 803	2020	9 819 422	CST202 1	szacunek oparty na założeniu 35% redu
			W okresie przejściowym				2 158 115		1 402 775		
							1 079 057				

⁴⁵ Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			Lepiej rozwinięte						701 387		kcji emisji w ramach projektów FEnIKS
--	--	--	-------------------	--	--	--	--	--	---------	--	---------------------------------------

2.2.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁴⁶

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	54 - Wysokosprawna kogeneracja, system ciepłowniczy i chłodniczy	741 176 471	105 882 353	52 941 176
			55 - Wysokosprawna kogeneracja, efektywny system ciepłowniczy i chłodniczy z niskimi emisjami w cyklu życia	225 647 059	32 235 294	16 117 647
			56 - Wymiana systemów ciepłowniczych zasilanych węglem na systemy ciepłownicze	7 411 764	1 058 824	529 412

⁴⁶ Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

			zasilane gazem ziemnym z myślą o łagodzeniu zmian klimatu			
Razem				974 235 294	139 176 471	69 588 235

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	01 - dotacja	809 529 412	115 647 059	57 823 529
			03 - wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	84 000 000	12 000 000	6 000 000
			05 - wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	80 705 882	11 529 412	5 764 706
Razem				974 235 294	139 176 471	69 588 235

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	974 235 294	39 176 471	69 588 235
Razem				974 235 294	139 176 471	69 588 235
Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	974 235 294	139 176 471	69 588 235
Razem				974 235 294	139 176 471	69 588 235

2.2.2 Cel szczegółowy 2.2 Wspieranie energii odnawialnej

2.2.2.1 Powiązane rodzaje działań

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jest drugim, obok poprawy efektywności energetycznej, filarem budowy gospodarki niskoemisyjnej. Z uwagi na znaczny potencjał wykorzystania różnych rodzajów energii odnawialnej, ważne jest, aby ich rozwój następował w sposób harmonijny i zrównoważony, tzn. dotyczył różnych technologii wykorzystania OZE i jednocześnie był zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju. Pozostając w duchu postanowień Europejskiego Zielonego Ładu zwiększenie udziału OZE powinno postępować z równoczesnym ograniczaniem wykorzystania stałych paliw kopalnych oraz obniżaniem emisyjności, przy czym zaopatrzenie w energię musi być zarówno bezpieczne, jak i przystępne cenowo dla konsumentów i przedsiębiorstw.

Rozwój OZE powinien opierać się na uwarunkowaniach lokalnych oraz potencjale dostępnych zasobów. Planowane wsparcie będzie dotyczyło instalacji do produkcji energii elektrycznej, instalacji do produkcji ciepła oraz wytwarzania paliw alternatywnych z OZE wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE lub społeczności energetycznej oraz przyłączeniem do sieci. W ramach działań związanych z inwestycjami w odnawialne źródła energii planuje się skierować wsparcie także na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących instalacji OZE do produkcji energii elektrycznej w budynkach jednorodzinnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (m.in. magazynów energii, przydomowych punktów ładowania dla samochodów elektrycznych oraz systemów zarządzania energią w domach). Realizacja projektów z zakresu produkcji ciepła przyczyni się do doprowadzenia systemów ciepłowniczych do uzyskania statusu systemów efektywnych. Wspierane będzie również wykorzystanie rozwiązań mających na celu wdrożenie technologii wodorowych zgodnych z zasadą DNSH i kwalifikowalnych zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF w energetyce i ciepłownictwie, wykorzystanie wodoru jako paliwa alternatywnego w transporcie, dekarbonizacji przemysłu, produkcji wodoru w nowych instalacjach, magazynowanie wodoru.

Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat kryterium efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele priorytetu. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będą także inne osiągnięte rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych (np. wielkość redukcji CO₂). Promowane będą projekty wpływające na wzrost samowystarczalności energetycznej rozumianej jako lokalne inicjatywy, takie jak klastry energii, spółdzielnie energetyczne czy prosumenci zbiorowi/wirtualni, mający potencjał, by odgrywać wiodącą rolę w polskiej transformacji energetycznej. Wsparcie projektów wykorzystujących energię wody możliwe będzie wyłącznie na istniejących budowach piętrzących, wyposażonych w hydroelektrownie, przy jednoczesnym zapewnieniu pełnej drożności budowli dla przemieszczeń fauny wodnej. Projekty związane z energetyką wodną nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000.

Biomasa, która może być wykorzystywana do produkcji energii musi spełniać zasady zrównoważonego rozwoju zgodne z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2018/2001.

Istotny wpływ na skalę i sposób wykorzystania OZE będzie mieć także postęp w zakresie technologii OZE, jak i w zakresie technologii magazynowania energii (w szczególności z uwagi na różny stopień sterowalności produkcji). W przypadku OZE w sektorze ciepłownictwa, rozwój wykorzystania technologii magazynowania ciepła pozwala na bardziej efektywne dopasowanie wielkości źródła do wielkości i profilu zapotrzebowania oraz ogranicza potrzebę wykorzystania źródeł szczytowych. Magazyny energii lub ciepła działające na potrzeby danego źródła, mogą stanowić element projektu zwiększającego produkcję energii z OZE (preferowana forma) bądź stanowić oddzielną inwestycję.

Elementem uzupełniającym projektu mogą być działania edukacyjno-informacyjne dotyczące zielonej energii. W szczególności działania info-promo mogą zwiększać świadomość w zakresie transformacji energetycznej, korzyści związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii oraz poprawą jakości powietrza.

W ramach celu szczegółowego możliwa jest realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.2.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury, w tym m.in. osoby fizyczne i administracja publiczna, przedsiębiorcy.

2.2.2.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym

ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.2.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym także do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE, promowania efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania rozwoju nowych i odnawialnych form energii, aby lepiej dostosować cele w zakresie zmiany klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować. Działania sprzyjać będą wypełnianiu założeń Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, w szczególności dla obszaru priorytetowego ENERGY *Zwiększenie udziału energii odnawialnej, w tym morskiej energii odnawialnej oraz Synchronizacja krajów bałtyckich z europejską siecią kontynentalną*. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE - Energy and Managing Authorities Network (EMA). W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze energii. Program realizował będzie również cele Konwencji Karpackiej.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.2.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W przypadku inwestycji w OZE w zależności od typu oze oraz beneficjenta będą zastosowane instrumenty finansowe łączone z dotacjami w ramach jednej operacji oraz dotacje. Wsparcie bezzwrotne planowane jest dla OZE charakteryzujących się wyższym ryzykiem i niższą rentownością, paliw alternatywnych, magazynowania oraz m.in. w projektach przyczyniających się do osiągnięcia samowystarczalności energetycznej (program "Mój Prąd", przy założeniu że wsparcie dotacyjne ze środków FEnIKS na poziomie każdej inwestycji dotyczącej instalacji źródeł OZE nie przekroczy sumy wkładu własnego beneficjenta połączonego z ewentualnym finansowaniem zewnętrznym z innych źródeł).

2.2.2.7 WSKAŹNIKI ⁴⁷

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 22	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej,	MW	10 1 1	330 47 24

⁴⁷ Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wylizania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

						energii ciepłej) ⁴⁸				
--	--	--	--	--	--	--------------------------------	--	--	--	--

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 31	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia ciepła) ⁴⁹	MWh/rok	0 0 0	2020	1 649 129 235 590 117 795	CST2021	
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 32	Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii	MW	0 0 0	2020	352 50 25	CST2021	
II	2.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2 / rok	3 547 347 506 764 253 382	2020	2 305 775 329 396 164 698	CST2021	szacunek oparty na założeniu 35% redukcji

⁴⁸ Podział ten nie jest wymagany do celów programowania, jedynie do celów sprawozdawczości.

⁴⁹ Podział ten nie jest wymagany do celów programowania, jedynie do celów sprawozdawczości.

			Lepiej rozwinięte								emisji w ramach projektów FEnIKS
--	--	--	-------------------	--	--	--	--	--	--	--	----------------------------------

2.2.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁵⁰

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2	47 - Energia odnawialna: wiatrowa	24 705 882	3 529 412	1 764 706
			48 - Energia odnawialna: słoneczna	196 823 529	28 117 647	14 058 824
			49 - Energia odnawialna: biomasa	41 176 471	5 882 353	2 941 176
			50 - Energia odnawialna: biomasa o wysokim poziomie redukcji emisji gazów cieplarnianych	14 000 000	2 000 000	000 000
			52 - Inne rodzaje energii odnawialnej (w	166 352 941	23 764 706	11 882 353

⁵⁰ Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

			tym energia geotermalna)			
Razem				443 058 823	63 294 118	31 647 059

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2	01 - dotacja	164 705 882	23 529 412	11 764 706
			03 - wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	141 960 000	20 280 000	10 140 000
			05 - wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	136 392 941	19 484 706	9 742 353
Razem				443 058 823	63 294 118	31 647 059

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	443 058 823	63 294 118	31 647 059
Razem				443 058 823	63 294 118	31 647 059

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.2	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	443 058 823	63 294 118	31 647 059
Razem				443 058 823	63 294 118	31 647 059

2.2.3 Cel szczegółowy 2.3 Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E)

2.2.3.1 Powiązane rodzaje działań

W ślad za postanowieniami Europejskiego Zielonego Ładu proces przechodzenia na czystą energię powinien angażować konsumentów i przynosić im korzyści. Osiągnięcie inteligentnej integracji w sektorze elektroenergetycznym jak i gazowym będzie miało charakter stopniowy a zacieśnienie współpracy transgranicznej i regionalnej pomoże czerpać korzyści z przechodzenia na czystą energię po przystępnych cenach.

Inteligentne sieci elektroenergetyczne

W ramach inwestycji dotyczących sieci elektroenergetycznych na wszystkich poziomach napięć kluczowe jest zastosowanie rozwiązań technicznych oraz cyfrowych umożliwiających rozwijanie inteligentnych systemów elektroenergetycznych. Sieci inteligentne pozwalają na integrację OZE, lepsze zarządzanie pracą źródeł wytwórczych, w tym rozproszonych, zapewnienie elastyczności systemu tworzenie potencjału dla rozwoju elektromobilności, ograniczanie strat w przesyłach, podniesienie niezawodności przesyłu i dystrybucji przy zapewnieniu cyberbezpieczeństwa oraz umożliwiają oszczędzanie energii elektrycznej dzięki wyposażeniu odbiorców w inteligentne liczniki umożliwiające odczyt zużycia energii w czasie rzeczywistym. Coraz większy udział OZE w strukturze produkcji energii elektrycznej wpływa na konieczność wzmocnienia infrastruktury elektroenergetycznej. Ważne jest rozbudowywanie infrastruktury elektroenergetycznej (zwiększanie zagęszczenia) i jej modernizacja, tak aby możliwe było przyłączanie kolejnych instalacji – w tym OZE, a zarządzanie pracą sieci było sprawniejsze i zwiększało jakość dostaw energii. Możliwe będzie też skablowanie sieci w miejscach, gdzie zastąpienie nimi linii napowietrznych jest uzasadnione ekonomicznie i technicznie. Projekty będą wdrażać wybrane inteligentne funkcje. Określona zostanie minimalna liczba trzech funkcjonalności inteligentnej sieci elektroenergetycznej, przyczyniających się do rozwoju OZE, którą musi spełniać projekt. Premiowane będą projekty przyczyniające się do rozwoju OZE. W przypadku projektów realizowanych na obszarach dotkniętych skutkami powodzi nie ma zastosowania wymóg minimalnej liczby trzech funkcjonalności inteligentnej sieci elektroenergetycznej, przyczyniających się do rozwoju OZE.

Jednocześnie, z uwagi na fakt, że dalszy rozwój energetyki odnawialnej i elektromobilności jest w bardzo dużej mierze uwarunkowany kwestią zwiększania zdolności magazynowania energii elektrycznej, zasadne jest aby obejmować wsparciem również projekty dotyczące magazynowania energii przyczyniające się do integracji energii z OZE. Możliwe jest zastosowanie preferencji w naborach projektów dla magazynów energii dla energii z OZE, skierowanych do społeczności energetycznych i klastrów energii. Takie projekty będą dodatkowo premiowane w kryteriach wyboru.

W celu pełnego wykorzystania potencjału inteligentnych sieci elektroenergetycznych niezbędne są działania edukacyjno-promocyjne skierowane do odbiorców, przedsiębiorstw energetycznych i podmiotów odpowiedzialnych za otoczenie regulacyjne w tym zakresie.

Inteligentna infrastruktura gazowa

Inwestycje w infrastrukturę gazową przyczyniają się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, poprawy jakości powietrza, rozwoju cywilizacyjnego obszarów pozbawionych dostępu do sieci gazowej, w szczególności terenów wiejskich, wzrostu gospodarczego poprzez poprawę lub stworzenie warunków rozwoju i funkcjonowania przemysłu i turystyki, zwiększenia wykorzystania paliw alternatywnych oraz wsparcia dalszego rozwoju odnawialnych źródeł energii, stanowiąc m.in. fundament rozwoju rynku gazów odnawialnych i zdekarbonizowanych, w tym wodoru. W tym zakresie istotne są inwestycje dotyczące rozbudowy, przebudowy, zmiany przeznaczenia, przekształcenia lub modernizacji sieci przesyłowych i dystrybucyjnych gazu uwzględniające przygotowanie sieci do wprowadzenia do systemu gazów odnawialnych i niskoemisyjnych, takich jak wodór, biometan, gaz syntezowy oraz inwestycje umożliwiające w dłuższej perspektywie zastąpienie instalacji zasilanych obecnie stałymi paliwami kopalnymi nowymi jednostkami zasilanymi paliwami gazowymi. Przewiduje się finansowanie także infrastruktury przeznaczonej do przesyłu lub dystrybucji gazów zdekarbonizowanych, w tym biometanu lub wodoru.

Kluczowym obszarem wymagającym inwestycji jest infrastruktura dystrybucyjna gazu. Obecnie brak możliwości uzyskania dostępu do sieci gazowej wyklucza wykorzystywanie paliwa gazowego w wielu lokalizacjach na terenie Polski, czego skutkiem jest utrzymujący się na tych obszarach problem zanieczyszczenia powietrza.

Wsparcie sektora dystrybucji gazu, rozumianego jako sieć dystrybucyjna na wszystkich rodzajach ciśnień oraz sieci wyspowe zasilane z lokalnych stacji regazyfikacji LNG, będzie udzielane z uwzględnieniem takich kwestii jak: rozwój cywilizacyjny niezgazyfikowanych terenów i Polski Wschodniej, ograniczenie niskiej emisji (w szczególności pyłów zawieszonych PM_{2,5} i PM₁₀ oraz BaP), promowanie roli gazu jako paliwa niskoemisyjnego w kontekście redukcji emisji CO₂ czy wpływ na stabilizację pracy systemu energetycznego z uwagi na rosnącą rolę odnawialnych źródeł energii. Planowane inwestycje w infrastrukturę dystrybucji gazu ziemnego będą technicznie przyszłościowe (future-proof), tzn. będą przystosowane do transportu gazów niskoemisyjnych. Polska wdraża pakiet legislacyjny otwierający możliwość transportowania biometanu sieciami gazowymi.

Ponadto wspierana będzie również infrastruktura dystrybucji i magazynowania zielonego gazu. W związku z trwającą rozbudową nowych połączeń międzysystemowych z sąsiednimi państwami członkowskimi UE, dynamicznym wzrostem krajowej konsumpcji, a także wysoce prawdopodobnym wzrostem wolumenu przesyłanego gazu w kontekście transgranicznym, konieczne są także inwestycje w nowe pojemności

magazynowe oraz w gazową sieć przesyłową. Podstawowym celem realizacji inwestycji w obszarze przesyłu gazu jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania i rozwoju krajowego systemu gazowego, w tym dystrybucji oraz umożliwienie przesyłu transgranicznego do innych państw regionu. Planowana jest realizacja projektów polegających na budowie, rozbudowie i modernizacji inteligentnych sieci gazowych na wszystkich rodzajach ciśnień, magazynów gazu.

Zgodnie z art. 7 rozporządzenia 2021/1058 ERDF/CF wspierane projekty powinny zostać wybrane do 31 grudnia 2025 i nie mogą być fazowane w następnym okresie perspektywy finansowej.

W ramach celu szczegółowego możliwa jest realizacja projektów o charakterze pilotażowym.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.2.3.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury.

2.2.3.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Planowane działania inwestycyjne mają na celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych.

2.2.3.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Polityki energetycznej Polski do 2040 r. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych

2.2.3.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Jednak inwestycje w krajowe sieci elektroenergetyczne i gazowe, w tym sieci inteligentne będą miały bezpośredni wpływ na funkcjonowanie systemów energetycznych w innych państwach UE. Zatem program realizować będzie projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski: projekty przyczyniają się do realizacji celów unii energetycznej, w tym do funkcjonowania wewnętrznego rynku energii, zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii w UE, poprawy efektywności energetycznej i oszczędności energii, dekarbonizacji gospodarki i przejścia na gospodarkę niskoemisyjną zgodnie z porozumieniem paryskim oraz promowania wykorzystania nowych i odnawialnych źródeł energii, aby lepiej dostosować cele w zakresie zmiany klimatu do nowej struktury rynku i lepiej je z tym rynkiem zintegrować. Działania sprzyjać będą wypełnianiu założeń Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego, w szczególności dla obszaru priorytetowego ENERGY *Dalsza integracja regionalnego rynku gazu i energii elektrycznej, w tym infrastruktura odporna na klimat* oraz *Synchronizacja krajów bałtyckich z europejską siecią kontynentalną*. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE – Energy and Managing Authorities Network (EMA). W ramach programu FEnKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze energii. Program realizował będzie również cele Konwencji Karpackiej.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.2.3.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W obszarze budowy i modernizacji inteligentnych sieci elektroenergetycznych i gazowych; budowy lub rozbudowy magazynów gazu oraz energii elektrycznej wsparcie udzielane będzie w formie dotacji. Dzięki temu koszty tych inwestycji w mniejszym stopniu obciążą taryfy dla odbiorców końcowych, tempo ich wzrostu podlega zresztą istotnym ograniczeniom ze względu na działalność organu regulacyjnego. Inna forma wsparcia mogłaby w szczególności dotknąć gospodarstwa domowe dotknięte zjawiskiem ubóstwa energetycznego, a także być sprzeczna z pojęciem „sprawiedliwej” transformacji energetycznej. Wciąż wysokie koszty inwestycyjne magazynów energii elektrycznej powodują, że ich realizacja nie jest opłacalna na warunkach rynkowych. Konieczność przebudowy polskiego systemu przesyłu i dystrybucji gazu, z uwagi na zmniejszenie roli paliw kopalnych na rzecz zielonego gazu, wpłynie na wzrost potrzeb inwestycyjnych sektora. Uwzględniając dodatkowo koszty obsługi instrumentów finansowych, może wpłynęłoby to na gwałtowny wzrost opłat taryfowych dla odbiorców końcowych.

2.2.3.7 WSKAŹNIKI ⁵¹

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 23	Cyfrowe systemy zarządzania inteligentnymi	szt.	0	173

⁵¹ Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			W okresie przejściowym		systemami energetycznymi		0	25
			Lepiej rozwinięte				0	12
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 105	Rozwiązania w zakresie magazynowania energii elektrycznej	MWh	0	184
			W okresie przejściowym				0	26
			Lepiej rozwinięte				0	13
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 124	Nowo wybudowane lub zmodernizowane linie przesyłowe i dystrybucyjne gazu	km	22	732
			W okresie przejściowym				3	105
			Lepiej rozwinięte				2	52

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 33	Użytkownicy podłączeni do inteligentnych systemów energetycznych	Odbiorcy końcowi /rok	0 0 0	2020	6 768 710 966 95848 3 479	CST202 1	
II	2.3	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 34	Realizacja projektów systemów	szt.	0 0	2020	381 54	CST202 1	

			W okresie przejściowym		energetycznych		0		27		
			Lepiej rozwinięte								

2.2.3.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁵²

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	53 - Inteligentne systemy energetyczne (w tym inteligentne sieci i systemy TIK) oraz związane z nimi magazynowanie	825 176 471	117 882 353	58 941 176
			57 - Dystrybucja i transport gazu ziemnego zastępującego węgiel	576 470 588	82 352 941	41 176 471
Razem				1 401 647 059	200 235 294	100 117 647

⁵² Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	01 - dotacja	1 401 647 059	200 235 294	100 117 647
Razem				1 401 647 059	200 235 294	100 117 647

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	1 401 647 059	200 235 294	100 117 647
Razem				1 401 647 059	200 235 294	100 117 647

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.3	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 401 647 059	200 235 294	100 117 647

Razem	1 401 647 059	200 235 294	100 117 647
--------------	--------------------------	--------------------	------------------------

2.2.4 Cel szczegółowy 2.4 Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.2.4.1 Powiązane rodzaje działań

Zaobserwowane w ostatnich latach zmiany klimatyczne wymuszają przeprowadzenie szeregu przedsięwzięć mających na celu minimalizację negatywnych skutków tych zmian i ich oddziaływania na gospodarkę, środowisko oraz społeczeństwo. Będą to działania wynikające z podstawowych dokumentów strategicznych w obszarze środowiska, klimatu i gospodarki wodnej, dotyczące m.in. adaptacji obszarów miejskich do zmian klimatu, zwiększenia naturalnej retencji, renaturyzacji cieków wodnych i obszarów zależnych od wód, infrastruktury służącej zmniejszaniu skutków oraz zapobieganiu zjawiskom powodzi i suszy, systemów monitoringu, prognozowania i ratownictwa, opracowania dokumentów strategicznych i planistycznych z zakresu gospodarowania wodami i ochrony zasobów wodnych oraz edukacji.

W zakresie adaptacji zmian klimatu na obszarach miejskich przewiduje się wsparcie projektów realizowanych w miastach o określonych parametrach demograficznych komplementarnie do wsparcia w ramach celu szczegółowego 2.4 w ramach priorytetu I. Projekty polegać będą na opracowaniu miejskich planów adaptacji oraz na ich realizacji w tym poprzez wdrożenie działań inwestycyjnych analogicznych do wskazanych w priorytecie I (m. in. polegających na realizacji zrównoważonych i zaadaptowanych do zmian klimatu systemów gospodarowania wodami opadowymi wraz z ich retencją oraz uwzględnieniem komponentów opartych o zieloną oraz zielono-niebieską infrastrukturę i rozwiązań opartych na przyrodzie (nature based solutions (NBS), a także dostosowania infrastruktury służącej przeciwdziałaniu i minimalizacji skutków powodzi i suszy do ekstremalnych stanów pogodowych. W zakresie gospodarowania wodami opadowymi w miastach wspierane będą systemy mające za zadanie zapobieganie podtopieniom i zalaniom oraz ograniczanie skutków tych zjawisk, zwiększenie odporności na ekstremalne zjawiska pogodowe (ulewy, susze oraz powodzie błyskawiczne), spowolnienie odpływu oraz retencjonowanie wody wraz z systemami jej zagospodarowania oraz przy wykorzystaniu komponentów opartych o zieloną i zielono-niebieską infrastrukturę oraz rozwiązań opartych na przyrodzie. Wsparcie działań dotyczących gospodarowania wodami opadowymi, w tym w zakresie dystrybucji wód opadowych, będzie miało również na celu zapobieganie oraz przeciwdziałanie suszy. Wspierane będą ponadto inteligentne systemy gospodarowania wodami opadowymi.

Z uwagi na fakt, iż środowisko naturalne odgrywa istotną rolę dla zdrowia i życia mieszkańców miast, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewidziano także działania związane z rozwojem powierzchni terenów pokrytych zielenią w miastach. Ma to szczególne znaczenie w związku z postępującym procesem silnej presji zabudowywania miast, kosztem istniejących tam obszarów biologicznie czynnych, a także „rozlewania” się miast, który często pomija aspekt środowiskowy. Zielona oraz zielono-niebieska infrastruktura lokalnie zasilana wodami opadowymi jest kluczowym elementem dla budowania odporności miast na negatywne skutki zmian klimatu, a w szczególności pozytywnie oddziałuje na regulowanie poziomu temperatury i łagodzi efekt lokalnych „wysp ciepła”. Zieleń w połączeniu z rozwiązaniami dotyczącymi gospodarki wodami opadowymi (przywracającymi cykl hydrologiczny) stanowi ochronę przed powodzią, zwiększa retencję wody deszczowej i roztopowej, wpływa na utrzymanie odpowiednich poziomów wód gruntowych oraz łagodzenie przebiegu ekstremalnych zjawisk pogodowych i ich skutków, przyczynia się do oczyszczania wód (biofiltracja), jak również poprawia jakość powietrza, co przekłada się na poprawę stanu zdrowia ludności. Istotnym obszarem w ramach działań adaptacyjnych będzie kwestia gospodarowania i zarządzania wodą przeznaczoną do spożycia (z wyjątkiem uzdatniania i dystrybucji wody od odbiorców) w zakresie, w jakim wynika to z konieczności dostosowania do ekstremalnych zjawisk pogodowych.

Celem zwiększenia odporności na powódzie i susze przewidziano wsparcie systemów małej retencji, renaturyzacji przekształconych cieków wodnych i ich dolin (m.in. poprzez zwiększanie rozstawu wałów przeciwpowodziowych) oraz renaturyzacji obszarów od wód zależnych z wykorzystaniem naturalnych mechanizmów ekosystemowych (nature based solutions). Ponadto działania będą skierowane na zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie suszy poprzez budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej. Nie przewiduje się wsparcia nowych wielofunkcyjnych zbiorników zaporowych na rzekach. Działania będą realizowane zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną⁵³. Wspierane inwestycje nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000, chyba że zachodzą przesłanki do odstępstw przewidzianych w dyrektywie siedliskowej. Projekty, które powodują zastosowanie art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, nie będą wspierane. Wsparcie będzie kierowane również na rzecz opracowania lub aktualizacji dokumentów strategicznych/planistycznych wymaganych prawem krajowym i unijnym w zakresie gospodarowania wodami oraz ochrony zasobów wodnych.

⁵³ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r.

Na obszarach leśnych należy kontynuować działania związane z adaptacją lasów do zmian klimatu poprzez wzmacnianie odporności na zagrożenia wynikające z tych zmian. Działania te polegać będą na dalszej rozbudowie systemów małej retencji oraz przeciwdziałaniu zbyt intensywnym spływom wody powodującym nadmierną erozję wodną. Równie ważne będą działania polegające na przywróceniu właściwych stosunków wodnych na siedliskach bagiennych i łągowych, zwłaszcza na glebach organicznych. Należy również kontynuować zadania związane z rozwojem służb ratownictwa pożarowego Lasów Państwowych, w tym rozwój systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania zagrożeń związanych z pożarami lasów oraz wsparciem systemów szybkiego reagowania na tego rodzaju zagrożenia.

W związku z postępującymi zmianami klimatu należy również kontynuować działania związane z rozwojem monitoringu środowiska (m.in. monitoring pól elektromagnetycznych, monitoring wód oraz monitoring gleby i ziemi) i systemów zarządzania ryzykiem poprzez rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego, celem skutecznej ochrony obywateli oraz ich mienia. Wraz z rozwojem tych systemów istnieje potrzeba wsparcia służb ratowniczych, których obecność jest niezbędna w przypadku występowania zjawisk katastrofalnych, zarówno tych spowodowanych czynnikiem naturalnym jak i ludzkim. Wspierane będą również działania nieinwestycyjne polegające na opracowaniu i udostępnianiu oraz aktualizacji/modyfikacji i uzupełnianiu już istniejących baz wiedzy nt. zmian klimatu i adaptacji do nich.

Monitoring środowiska będzie obejmował zarówno część inwestycyjną (m.in. zakup specjalistycznego sprzętu do badań, pomiarów i analiz, zakup wzorców i materiałów odniesienia, zakup sprzętu wspierającego działania kontrolne), jak i nieinwestycyjną (m.in. prowadzenie badań pilotażowych związanych z monitoringiem środowiska, opracowanie materiałów metodycznych i wytycznych, wzmocnienie systemów informatycznych do gromadzenia i przetwarzania danych oraz szkolenia pracowników).

Dla realizacji założeń niniejszego celu szczegółowego istotne jest także wsparcie wszelkich inicjatyw związanych z edukacją obywateli, zwiększaniem świadomości, lepszemu dostępowi do wiedzy i danych w zakresie zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, w tym przyczyn ich występowania, skutków oraz właściwych sposobów postępowania (działania informacyjno-edukacyjne, kampanie itd.).

Wdrażanie działań adaptacyjnych w miastach przybliży kraje UE do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez rozwój systemów gospodarowania wodami oraz wdrażanie rozwiązań w zakresie zielonej i niebieskiej infrastruktury

w miastach. Będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie wspierania przystosowania się do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, w szczególności poprzez: ochronę przed klęskami żywiołowymi i zapobieganie im oraz wdrożenie planów adaptacji miast do zmian klimatu.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.2.4.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki administracji publicznej oraz jednostki samorządu terytorialnego.

2.2.4.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu będą skierowane m.in. na zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego każdego obywatela zamieszkującego zagrożone obszary.

2.2.4.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz PEP2030, Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 oraz Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.4.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Działania realizowane w FEnIKS będą zbieżne z Planem działania SUE RMB, a w szczególności w zakresie obszaru (dla obszaru polityki 12 Polska jest współkoordynatorem): Działanie 1: Budowanie zdolności w zakresie zapobiegania, gotowości, reagowania i odbudowy w sytuacjach kryzysowych i zarządzania kryzysowego. Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z ww. obszarem priorytetowym SUE RMB poprzez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów. Program FEnIKS realizował będzie również cele Konwencji Karpackiej poprzez dofinansowanie projektów dotyczących między innymi adaptacji i mitygacji zmian klimatu. W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze klimatu i środowiska. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE European Network of Environmental Authorities – Managing Authorities (ENEA-MA) – w obszarze klimatu i środowiska. Projekty wspierane w ramach czs będą komplementarne z projektami finansowanymi z Programu LIFE, który w założeniu promuje realizację przedsięwzięć realizowanych przez kilku partnerów, w szczególności w formule współpracy z partnerami zagranicznymi.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów

komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.2.4.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Z analizy możliwości zastosowania instrumentów finansowych, wynika, że nie ma uzasadnienia dla ich zastosowania w celu szczegółowym 2.4. Podmiotami realizującymi projekty w tym obszarze na ogół są instytucje publiczne, a efekt działań nie służy bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej. W przypadku adaptacji do zmian klimatu, czyli m.in. w zakresie zagospodarowania wód opadowych oraz zielono-niebieskiej infrastruktury, inwestycje bądź nie generują przychodów ani dochodów, bądź w przypadku generowania przychodów, przychody te nie przekraczają kosztów utrzymania powstałej infrastruktury. Sensem tych przedsięwzięć są korzyści środowiskowe. Jeśli w wyniku realizacji projektów powstaje infrastruktura, ma ona charakter publiczny (ogólnodostępny), a za jej użytkowanie możliwe będzie pobieranie pewnych opłat na pokrycie części kosztów utrzymania.

2.2.4.7 WSKAŹNIKI ⁵⁴

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	113 16 8	2 258 323 161
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 27	Krajowe oraz regionalne i lokalne strategie na rzecz przystosowania się do zmian klimatu	szt.	25 4	79 11

⁵⁴ Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			W okresie przejściowym				2	6
			Lepiej rozwinięte					
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 24	Inwestycje w nowe lub zmodernizowane systemy monitorowania, gotowości, ostrzegania i reagowania w kontekście klęsk żywiołowych i katastrof w przypadku klęsk żywiołowych	Euro	0	11 529 450
			W okresie przejściowym				0	1 647 064
			Lepiej rozwinięte				0	823 532
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 28	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	ha	0	25 750 035
			W okresie przejściowym				0	3 678 576
			Lepiej rozwinięte				0	1 839 288
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO176	Liczba nowych/zmodernizowanych stanowisk pomiarowych na potrzeby monitoringu stanu środowiska	szt.	0	117
			W okresie przejściowym				0	17
			Lepiej rozwinięte				0	8
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO044	Pojemność obiektów małej retencji	tys. m3	21	430
			W okresie przejściowym				3	61
			Lepiej rozwinięte				2	31
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO057	Długość wspartej sieci kanalizacji deszczowej	km	10	161
			W okresie przejściowym				0	23
			Lepiej rozwinięte				0	11

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 37	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	0 0 0	2020	3 154 001 450 572 225 286	CST2021	
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 35	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	0 0 0	2020	1 186 353 169 479 84 739	CST2021	
II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 36	- Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	0 0 0	2020	31 632 588 4 518 941 2 259 471	CST2021	

II.	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 96	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed ryzykami naturalnymi niezwiązanymi z klimatem oraz ryzykami związanymi z działalnością człowieka	osoby	0 0 0	2020	31 632 588 4 518 941 2 259 471	CST2021	
II	2.4	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0 0 0	2020	1 500 502 214 357 107 179	CST2021	

2.2.4.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁵⁵

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	58 - Działania w zakresie przystosowania	494 117 647	70 588 235	35 294 118

⁵⁵ Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

			<p>się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: powódzie i osunięcia ziemi (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)</p>			
			<p>59 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)</p>	49 411 764	7 058 824	3 529 412
			<p>60 - Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i</p>	581 775 676	83 110 811	41 555 405

			zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiłowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)			
			61 - Zapobieganie ryzykom naturalnym niezwiązanym z klimatem (na przykład trzęsienia ziemi) oraz wywołanym działalnością człowieka (na przykład awarie przemysłowe) i zarządzanie ryzykami w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiłowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe	32 941 177	4 705 882	2 352 941
Razem				1 158 246 264	165 463 752	82 731 876

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	01 - dotacja	1 158 246 264	165 463 752	82 731 876
Razem				1 158 246 264	165 463 752	82 731 876

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	1 158 246 264	165 463 752	82 731 876
Razem				1 158 246 264	165 463 752	82 731 876

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.4	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	1 158 246 264	165 463 752	82 731 876
Razem				1 158 246 264	165 463 752	82 731 876

2.2.5 Cel szczegółowy 2.5 Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.2.5.1 Powiązane rodzaje działań

Istotnym wyzwaniem w kontekście zapewnienia właściwej gospodarki wodnej jest również zagwarantowanie dostępu ludzi do odpowiedniej jakości wody do spożycia, na co mają znaczący wpływ przedłużające się okresy suche będące skutkiem zmian klimatu. Częstotliwość susz w Polsce będzie się nasilała w nadchodzących latach, co niewątpliwie będzie skutkowało pogarszaniem się jakości i ilości wody, zarówno powierzchniowej, jak i z zasobów podziemnych, będącej źródłem wody do spożycia. W związku z powyższym przewiduje się wsparcie na budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia, w tym m.in. działań związanych z ograniczaniem strat wody, jej odzyskiem, ponownym użyciem wody, zarządzaniem oraz zapewnieniem właściwego bezpieczeństwa dostarczania wody. Projekty będą realizowane również z elementami podnoszenia świadomości ekologicznej w zakresie oszczędzania wody. Wspierane będą przedsięwzięcia, które wpisują się w priorytety określone w Programie Inwestycyjnym w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, zawierającym opis stanu i wykaz potrzeb polskiego systemu zaopatrzenia w wodę wraz z identyfikacją obszarów priorytetowych i oszacowaniem niezbędnych inwestycji, wymaganych w związku z wdrożeniem nowej dyrektywy w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz ich kategoryzacją, uwzględniającą m.in. kwestie związane z niedoborami wody, koniecznością ograniczenia poziomu wycieków wody oraz zapewnieniem wymaganej jakości i bezpieczeństwa wody. W Polsce największy jest udział sieci wodociągowej wybudowanej po 1990 roku tj. o wieku między 30 a 10 lat, stanowiącej 49,51% w całkowitej długości infrastruktury liniowej. W skali kraju wskaźnik awaryjności-WA[uszk./(km·rok)]-klasyfikuje infrastrukturę wodociągową do awaryjności akceptowalnej. Jednak w 38% województwach odnotowano wskaźnik awaryjności przekraczający wartość krajowego wskaźnika. Średni poziom strat wody dla Polski – Wskaźnik rzeczywistych strat wody RLB (Real Loss Basic) – wynosi 5,95 m³/(km·d), natomiast straty wyrażone w procentach stanowią aż 23%. Stan infrastruktury w Polsce można ocenić jako średni. W obszarze zaopatrzenia w wodę, priorytetem jest efektywne gospodarowanie wodą do spożycia i poprawa jej jakości (np. modernizacja/naprawa sieci, inteligentne systemy monitorowania i zarządzania siecią wodociągową, modernizacja SUW, promowanie oszczędności wody do spożycia przez mieszkańców i przedsiębiorstwa, itp.). W ograniczonym zakresie możliwe będzie również wsparcie rozbudowy systemów wodociągowych (nowe sieci wodociągowe, nowe stacje uzdatniania wody i ujęcia). Zadania te będą mogły być jednak realizowane wyłącznie w sytuacji, gdy zapewniona jest już gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi

i unijnymi na danym obszarze (lub taka zgodność zostanie uzyskana w wyniku zakończenia realizowanych już projektów). Samodzielne projekty dotyczące zaopatrzenia w wodę będą realizowane w gminach o liczbie ludności od 15 tys. mieszkańców, przy czym rozbudowa infrastruktury będzie dozwolona jedynie w sytuacji, gdy obszar realizacji inwestycji będzie zgodny z dyrektywą 91/271 / EWG. Działania w zakresie zapewnienia odpowiedniej infrastruktury w zakresie wody do spożycia będą w zgodności z celami Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz poprzez poprawę stanu środowiska i warunków życia ludzi.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

W związku z powodzią, która miała miejsce w południowo – zachodniej Polsce we wrześniu 2024 r. określono dedykowane wsparcie na odbudowę obszarów nia dotkniętych oraz dopuszczono następujące odstępstwa od ww. zasad. Dofinansowanie będą mogły uzyskać przedsięwzięcia związane z odbudową uszkodzonej infrastruktury służącej do zaopatrzenia w wodę do spożycia, również w gminach o liczbie ludności poniżej 15 tys. mieszkańców. Zakres wsparcia nie będzie uzależniony od tego, czy obszar realizacji inwestycji będzie spełniał wymogi dyrektywy 91/271/EWG.

2.2.5.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym jednostki samorządu terytorialnego.

2.2.5.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym

ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Działanie będzie sprzyjać poprawie warunków dla zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych, zwłaszcza ludności na obszarach zurbanizowanych poprzez dostęp do wysokiej jakości wody do spożycia. Działanie będzie miało wpływ na poprawę jakości życia i zdrowia mieszkańców, a tym samym pośrednio ograniczy zjawisko wykluczenia społecznego i ubóstwa.

2.2.5.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Polityki ekologicznej państwa 2030 (PEP2030) Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.2.5.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Działania realizowane w FEnIKS będą zbieżne z Planem działania SUE RMB, a w szczególności w zakresie obszaru (dla obszaru polityki 12 Polska jest współkoordynatorem): 1. Obszar polityki Nutri Działanie 2: Zmniejszenie emisji substancji odżywczych z obszarów miejskich i innych źródeł punktowych. Program będzie promował wybór do dofinansowania projektów zgodnych z ww. obszarami priorytetowymi SUE RMB poprzez ustanowienie preferencji w kryteriach wyboru projektów. W ramach programu FEnIKS wdrażane będą projekty komplementarne do projektów wspieranych z programów Interreg w obszarze klimatu i środowiska. Instytucje realizujące program będą zaangażowane we współpracę w ramach międzynarodowej inicjatywy KE European Network of Environmental Authorities – Managing Authorities (ENEA-MA) – w obszarze klimatu i środowiska. Projekty wspierane

w ramach czs będą komplementarne z projektami finansowanymi z Programu LIFE, który w założeniu promuje realizację przedsięwzięć realizowanych przez kilku partnerów, w szczególności w formule współpracy z partnerami zagranicznymi.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.2.5.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Po analizie możliwości zastosowania instrumentów finansowych w celu szczegółowym 2.5 nie planuje się wsparcia w formie instrumentów finansowych ze względu na ograniczone możliwości finansowe jst/sektora komunalnego, w tym do zaciągania dodatkowych zobowiązań finansowych. Przedsiębiorstwa odpowiadające za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków nie mogą uwzględniać swobodnie marży zysku w cenie wody. Krajowe regulacje prawne dot. sposobu określania taryf za wodę określają, co przedsiębiorstwa mogą uwzględnić przy ustalaniu „niezbędnych przychodów”. Innym czynnikiem przemawiającym za zastosowaniem dotacji w ramach niniejszego celu szczegółowego jest fakt, iż w przypadku instrumentów finansowych należy oczekiwać na długi okres zwrotu z inwestycji.

2.2.5.7 WSKAŹNIKI ⁵⁶

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II.	2.5	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO 30	Długość nowych lub zmodernizowanych	km	50	569

⁵⁶ Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			W okresie przejściowym		sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę		7	81
			Lepiej rozwinięte				3	41

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II.	2.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 41	Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	osoby	0 0 0	2020	1 235 283 176 478 88 239	CST2021	

2.2.5.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁵⁷

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.5	62 - Dostarczanie wody do spożycia przez	247 058 823	35 294 118	17 647 059

⁵⁷ Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

			ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowani a i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia)			
Razem				247 058 823	35 294 118	17 647 059

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinęte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinęte
II	EFRR	2.5	01 - dotacja	247 058 823	35 294 118	17 647 059
Razem				247 058 823	35 294 118	17 647 059

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinęte	W okresie przejsio wym	Lepiej rozwinęte
II	EFRR	2.5	33 - Brak ukierunkowani a terytorialnego	247 058 823	35 294 118	17 647 059

Razem	247 058 823	35 294 118	17 647 059
--------------	--------------------	-------------------	-------------------

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
II	EFRR	2.5	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	247 058 823	35 294 118	17 647 059
Razem				247 058 823	35 294 118	17 647 059

2.3 PRIORYTET III: Transport miejski

Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) Rozporządzenia UE 2021/1058.

2.3.1 Cel szczegółowy 2.8 Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.3.1.1 Powiązane rodzaje działań

Podstawowym celem wsparcia będzie dążenie do stworzenia warunków dla zrównoważonej mobilności poprzez zapewnienie sprawnego, efektywnego, inteligentnego i bezpiecznego nisko i zeroemisyjnego systemu transportu publicznego w miastach dostępnego dla wszystkich użytkowników (w tym osób ze szczególnymi potrzebami).

Budowa systemu transportowego w miastach i obszarach funkcjonalnych powinna odbywać się z uwzględnieniem kluczowych założeń:

- ograniczenie szkodliwego wpływu transportu na środowisko naturalne,
- poprawa dostępności komunikacyjnej, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami na zasadzie równości z innymi użytkownikami
- podniesienie jakości życia mieszkańców, poprzez podejście zorientowane na możliwości,
- podnoszenie świadomości środowiskowej społeczeństwa.

Zrównoważenie opcji transportowych w mieście powinno odbywać się poprzez tworzenie nieprzerwanych możliwości przemieszczania się środkami transportu, o jak najmniejszej presji na środowisko. Wymaga to rozwoju (budowy, rozbudowy i poprawy jakości) systemów inteligentnego transportu publicznego w miastach, w szczególności ich integracji funkcjonalnej i przestrzennej (obejmującej miasta i ich obszary funkcjonalne). Inwestycje w transport publiczny będą tworzyć uprzywilejowane warunki dla jego funkcjonowania, w tym – wszędzie gdzie to możliwe i uzasadnione – będzie on posiadał priorytet w ruchu miejskim, dzięki czemu uzyska przewagę konkurencyjną i zachęci do jego większego wykorzystania przez użytkowników pojazdów indywidualnych.

W związku z powyższym, w zakresie publicznego transportu zbiorowego w miastach wsparcie finansowe będzie przeznaczony dla inwestycji w infrastrukturę i tabor szynowy publicznego transportu zbiorowego (metro i tramwaje), węzły przesiadkowe (w tym:

parkingi P&R poza centrami miast), miejskie systemy ITS dla uprzywilejowania, usprawnienia usług publicznego transportu miejskiego oraz ruchu niezmotoryzowanego (pieszo-rowerowego), rozwiązania IT, w tym umożliwiające wdrażanie koncepcji „Mobilność jako usługa”. Planowane jest również wsparcie zakupu taboru autobusowego wykorzystywanego w publicznym transporcie zbiorowym. W pierwszej kolejności wspierany będzie tabor autobusowy zeroemisyjny (elektryczny BEV, wodorowy FCV). W zależności od dostępności alokacji, w dalszej kolejności potencjalnie dopuszcza się również możliwość finansowania taboru niskoemisyjnego spełniającego wymogi „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy 2009/33/WE, w tym autobusów napędzanych LNG, CNG, LPG lub o napędzie hybrydowym PHEV (plug – in).⁵⁸ W ramach realizowanych projektów transportu publicznego możliwe będzie też sfinansowanie wydatków związanych z obsługą i integracją usług transportu publicznego dostosowanego do potrzeb wszystkich użytkowników (zaplecza techniczne dla taboru, dostosowanie infrastruktury miejskiej do obsługi transportu publicznego i pasażerów, infrastruktura wspierająca rozwój aktywnej mobilności i mikromobilności) dostosowanie systemu sprzedaży biletów i systemu informacji pasażerskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami). Nie będą wspierane inwestycje w infrastrukturę drogową służącą dla ruchu pojazdów samochodowych niewykorzystywanych w transporcie publicznym, z wyłączeniem obiektów P+R zlokalizowanych poza centrami miast oraz środków ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa niechronionych użytkowników dróg (w tym pieszych i rowerzystów). Możliwe będzie także finansowanie przygotowania Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej przez władze miast i podmioty zaangażowane w realizację miejskiej i metropolitalnej polityki transportowej. Stanowią one narzędzie ułatwiające planowanie, uwzględniające szerszy niż transport kontekst funkcjonowania miasta i perspektywę długookresową.

Wsparcie będzie dedykowane miastom wojewódzkim i innym miastom objętym w okresie programowania 2014-2020 instrumentem ZIT oraz ich obszarom funkcjonalnym z wyłączeniem obszaru Polski Wschodniej.

Inwestycje objęte wsparciem będą opierać się na odpowiednich Planach Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) lub innych dokumentach planowania mobilności przyjętych na obszarze, w którym realizowana jest inwestycja – zgodnie z właściwymi wymogami Umowy Partnerstwa. W przypadku wymogu przyjęcia SUMP, wymóg ten będzie uznany za spełniony jeżeli plan ten:

1. będzie obejmował właściwy funkcjonalny obszar miejski;

⁵⁸ W zależności od wielkości pojazdów, zgodnie z zapisami dyrektywy 2009/33/WE.

2. będzie zgodny z właściwym komunikatem KE dotyczącym SUMP oraz wymogami SUMP określonymi we właściwym obowiązującym rozporządzeniu UE w sprawie sieci TEN-T⁵⁹;

3. będzie przyjęty przez organ właściwy terytorialnie oraz rzeczowo, w formie zapewniającej praktyczną realizację postanowień SUMP.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-2020, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wsparcie bezemisyjnego transportu publicznego w miastach przyczyni się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie wspierania zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.3.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej miejskiej infrastruktury transportowej i środków publicznego transportu zbiorowego.

2.3.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów

⁵⁹ Wniosek ustawodawczy dotyczący przeglądu rozporządzenia (UE) nr 1315/2013 – unijne wytyczne dotyczące rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej:
https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12532-Transeuropejska-siec-transportowa-TEN-T-zmienione-wytyczne_pl

i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna. W celu zapewnienia równego dostępu do informacji również osobom z państw trzecich, działania informacyjne dla pasażerów prowadzone będą w językach obcych, np. angielskim czy ukraińskim, stanowiąc wydatek kwalifikowalny w realizowanych projektach.

Szczególnym adresatem działań będą osoby w niekorzystnej sytuacji: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, kobiety, młodzież i dzieci. Jednym z celów działań będzie dostosowanie miejskiej infrastruktury transportowej, w tym środków transportu zbiorowego, do specyficznych potrzeb wszystkich potencjalnych osób w niekorzystnej sytuacji. Poprzez stosowanie kryteriów premiujących za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją. Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.3.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu 2030 roku, a także Krajowej Polityki Miejskiej. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. W przypadku celu 2.8, wsparcie obejmie inwestycje realizowane na obszarach ZIT miast wojewódzkich i innych miast objętych w okresie programowania 2014-2020 instrumentem ZIT, z wyłączeniem obszaru Polski Wschodniej. Nie będą one wdrażane poprzez mechanizm ZIT, ale wynikały z określonych w tych strategiach projektów.

2.3.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program co do zasady obejmuje swoim zasięgiem terytorium całej Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski. Pomimo punkтового, tj. ograniczonego obszarowo do miast i ich obszarów funkcjonalnych, charakteru projektów dotyczących publicznego transportu zbiorowego,

identyfikuje się ich wpływ na realizację ogólnoeuropejskich celów związanych z promowaniem zrównoważonej mobilności i ograniczaniem emisji z transportu, a tym samym dążeniem do budowy gospodarki niskoemisyjnej. Szersze wykorzystanie środków transportu publicznego przyczyni się także do przyspieszenia ogólnoeuropejskiego procesu dekarbonizacji transportu i szybszego wprowadzania innowacji w transporcie, w tym wykorzystania alternatywnych źródeł zasilania pojazdów. Choć interwencja ma charakter punktowy (skupiony na miastach i ich obszarach funkcjonalnych), to wprowadzanie nisko i bezemisyjnych środków publicznego transportu zbiorowego wpisze się w działania na rzecz czystego i neutralnego dla klimatu transportu w OT TRANSPORT SUE RMB. Przewiduje się również udział instytucji realizujących program w projektach o charakterze międzynarodowym, których celem jest przekazywanie wiedzy, działalność szkoleniowa i edukacyjna, wymiana najlepszych praktyk oraz informacji z zakresu wdrażanych projektów, inwestycji czy programów takich jak twinning, TAIEK, Horyzont 2020 czy inne.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.3.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 2.8 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Transport w miastach to usługi nieopłacalne rynkowo. Beneficjentami są podmioty publiczne – jednostki samorządu terytorialnego (ustawowi organizatorzy transportu publicznego) i jednostki im podległe. Nie generują zysku lub zysk jest bardzo niski, a pokrycie strat rozliczane jest w ramach rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych – w myśl Rozporządzenia WE 1370/2007. Ponadto sytuacja finansowa miast wynikająca z epidemii COVID-19 znacząco się pogorszyła.

2.3.1.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 55	Długość nowych linii tramwajowych i linii metra	km	5	98
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 56	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	km	6	126
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 57	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	pasażerowie	19 769	54 913
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCO 60	Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego	szt.	0	9
III	2.8	FS	Nie dotyczy	PLRO076	Długość wybudowanych linii metra	km	0	3,40

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
III	2.8	FS	Nie dotyczy	RCR 63	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych linii tramwajowych i linii metra	Użytkownicy/rok	27 607 980	2020	147 263 947	CST2021	
III	2.8	FS	Nie dotyczy	SRCR 29	Emisja CO ₂ w transporcie pasażerskim	t CO ₂ / rok	7 351 947	2019	7 314 708	Dane IP na podstawie CST2021	Wartości wskaźnika mają charakter tymczasowy i będą podlegały rewizji w ramach przeglądu śródkresowego

2.3.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	81 - Infrastruktura czystego transportu miejskiego	1 440 000 000
				82 - Tabor czystego transportu miejskiego	460 000 000

				84 - Cyfryzacja transportu miejskiego	100 000 000
Razem					2 000 000 000

Forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	01 - dotacja	2 000 000 000
Razem					2 000 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	27 - Miejskie obszary funkcjonalne	2 000 000 000
Razem					2 000 000 000

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
III	FS	n/d	2.8	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	2 000 000 000
Razem					2 000 000 000

2.4 PRIORYTET IV: Wsparcie sektora transportu z Funduszu Spójności

2.4.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.4.1.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie w ramach TEN-T: dróg, infrastruktury kolejowej i transportu lotniczego.

Wymóg dokończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T stawia szczególne wyzwania w zakresie krajowej infrastruktury drogowej. Kluczowe zatem będą działania na rzecz zakończenia budowy podstawowej sieci transportowej łączącej główne ośrodki gospodarcze w kraju oraz państwa sąsiednie w ramach sieci TEN-T. Realizowane w tym celu szczegółowym będą projekty budowy i przebudowy dróg na krajowej sieci drogowej, uzupełniające brakujące elementy ciągów zaliczonych do sieci bazowej TEN-T. Będą one ukierunkowane na poprawę dostępności głównych centrów administracyjnych i gospodarczych kraju oraz dostępności zewnętrznej kraju. Finansowane będą także projekty budowy obwodnic miast na ww. sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych), wchodzących w skład sieci bazowej TEN-T zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg. Wszystkie budowane drogi będą dostosowane do nacisku 11,5 tony/oś (115 kN/oś). Jeśli to technicznie możliwe, finansowana infrastruktura drogowa zapewni retencję i oczyszczanie wód opadowych z wykorzystaniem zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie. Inwestycje drogowe wspierane w ramach niniejszego celu szczegółowego będą uwzględniały potrzebę zapewnienia dostępu do infrastruktury ładowania lub tankowania pojazdów bezemisyjnych. Budowa tej infrastruktury będzie finansowana ze środków prywatnych. Wsparciem będzie również objęta realizacja inteligentnych systemów transportowych (ITS) na sieci drogowej oraz urządzeń mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Nadrzędnym celem, określającym priorytety w sektorze kolejowym będzie dążenie do budowy sieci bazowej TEN-T do 2030 r., poprzez uzupełnienie odcinków linii kolejowych, usprawnienie połączeń między siecią bazową a sieciami transportowymi państw trzecich, zapewnienie stosownej infrastruktury dla płynnego i bezpiecznego ruchu kolejowego oraz wdrożenie efektywnych systemów zarządzania ruchem. Inwestycje kolejowe FEnKS na sieci bazowej będą uwzględniały instalacje ERTMS. W celu wsparcia ruchu towarowego dofinansowane będą projekty na rzecz poprawy infrastruktury w trzech korytarzach towarowych RFC (North Sea-Baltic, Baltic-Adriatic, Amber).

Kontynuowane będą projekty zmierzające do likwidacji tzw. wąskich gardeł, utrudniających efektywne wykorzystanie inwestycji już zrealizowanych bądź planowanych do realizacji oraz projekty skokowo podnoszące przepustowość sieci i przyczyniające się do skrócenia czasu jazdy, dotyczące budowy nowych oraz rozbudowy połączeń do dużych węzłów kolejowych, do ośrodków aglomeracyjnych, głównych centrów administracyjnych i gospodarczych oraz do terminali intermodalnych, w tym systemów i usług inteligentnych systemów transportowych.

Realizowane będą projekty multilokalizacyjne (budowa/unowocześnienie rozjazdów i przejazdów drogowo-kolejowych, stacji, urządzenia dotyczące ochrony środowiska), a także punktowe na styku z innymi gałęziami transportu, w celu likwidacji lokalnych ograniczeń w przepływie pasażerów i ładunków i poprawy bezpieczeństwa, także poprzez budowę zintegrowanych węzłów przesiadkowych.

Finansowane będzie wdrożenie innowacyjnych systemów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa przejazdów kolejowo-drogowych dotychczas niewyposażonych w urządzenia zabezpieczające. Ponadto możliwe będzie finansowanie dodatkowych działań wynikających z analiz porealizacyjnych i monitoringów przyrodniczych dla projektów inwestycyjnych sfinansowanych z funduszy europejskich w poprzednich okresach programowania.

Dopuszczone do realizacji będą również projekty, których realizacja przyczyni się do usprawnienia kolejowego ruchu transgranicznego zarówno w transporcie pasażerskim jaki i towarowym, co przyczyni się do wzmocnienia więzi i lepszej współpracy społeczno - gospodarczej pomiędzy państwami członkowskimi.

Dofinansowana zostanie infrastruktura obsługi pasażerów w tym przystanków, stacji oraz dworców kolejowych. W ramach programu przewiduje się dalszą modernizację istniejących dworców kolejowych wraz z terenem przyległym z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań w aspekcie ich konserwacji oraz budowę nowych dworców (w tym stanowiących zintegrowane węzły przesiadkowe). Celem tych działań ma być integracja istniejących obiektów z pozostałymi częściami składowymi systemu transportowego, a także dostosowanie obiektów obsługi podróżnych do rosnących potrzeb i oczekiwań pasażerów w tym poprawa szeroko rozumianej dostępności tych obiektów dla wszystkich interesariuszy bez względu na wiek czy poziom sprawności oraz optymalizacja ich rentowności. Przewiduje się także wsparcie w zakresie przygotowania projektów realizowanych na sieci TEN-T.

W sektorze lotniczym finansowane będą działania w zakresie:

- bezpieczeństwa i ochrony ruchu lotniczego,

- systemu zarządzania ruchem lotniczym wynikającego z SESAR,
- łagodzenia oddziaływania sektora lotniczego na środowisko naturalne.

Inwestycje realizowane w portach lotniczych dotyczyć będą portów regionalnych (w rozumieniu art. 2 pkt 153 Rozporządzenia UE 651/2014) w sieci TEN-T (bazowej i kompleksowej).

Poprawiona zostanie także dostępność do lotnisk, dzięki realizacji komplementarnych projektów drogowych i kolejowych⁶⁰.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-2020, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wspierane projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu, wypełniających warunek podstawowy dla Celu Polityki 3, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu, z wyjątkiem obszarów nie podlegających uregulowaniu w tych dokumentach.

Projekty dotyczące infrastruktury kolejowej poprawią warunki ich funkcjonowania, co zachęci do większego ich wykorzystania przez dotychczasowych użytkowników dróg. W efekcie przyczynią się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Dodatkowo wraz z projektami drogowymi i lotniczymi, będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej, obejmującej TEN-T (w tym wyeliminowania luk na sieci kolejowej oraz usunięcia różnic regionalnych w drogowej sieci TEN-T), poprawy dostępności transportu publicznego i dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

⁶⁰ Projekty dostępowe do lotnisk będą finansowane, w zależności od sytuacji w ramach interwencji drogowej lub kolejowej.

2.4.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury w sieci TEN-T (drogowej, kolejowej, lotniczej).

2.4.1.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna. W celu zapewnienia równego dostępu do informacji również osobom z państw trzecich, działania informacyjne dla pasażerów prowadzone będą w językach obcych, np. angielskim czy ukraińskim, stanowiąc wydatek kwalifikowalny w realizowanych projektach.

Szczególnym adresatem działań będą osoby w niekorzystnej sytuacji: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, kobiety, młodzież i dzieci. Jednym z celów działań będzie dostosowanie miejskiej infrastruktury transportowej, w tym środków transportu zbiorowego, do specyficznych potrzeb wszystkich potencjalnych osób w niekorzystnej sytuacji poprzez stosowanie kryteriów premiujących za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją. Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.4.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, a także Krajowej Polityki Miejskiej.

Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.4.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Finansowane w tym celu szczegółowym projekty o charakterze liniowym (drogowe, kolejowe), poprzez budowę nowej lub przebudowę istniejącej infrastruktury, będą wypełniały istniejące luki w przebiegu przez Polskę wysokiej jakości połączeń transportowych, a przez to przyczynią się do powstania jednolitej ogólnoeuropejskiej sieci połączeń transportowych. Projekty te przyczynią się do budowy sieci TEN-T, zwłaszcza do wypełnienia zobowiązania płynącego z Rozporządzenia UE nr 1315/2013, tj. do ukończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T. Realizacja projektów drogowych, kolejowych i lotniczych na sieci TEN-T wpisze się w działania na rzecz poprawy połączeń w regionie i współpracy z krajami trzecimi oraz czystego i neutralnego dla klimatu transportu w OT TRANSPORT SUE RMB. Przewiduje się również udział instytucji realizujących program w projektach o charakterze międzynarodowym, których celem jest przekazywanie wiedzy, działalność szkoleniowa i edukacyjna, wymiana najlepszych praktyk oraz informacji z zakresu wdrażanych projektów, inwestycji czy programów takich jak twinning, TAIEX, Horyzont 2020 czy inne.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.4.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.1 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Transport drogowy, kolejowy i lotniczy w zakresie objętym wsparciem to inwestycje nieopłacalne rynkowo. Co do zasady beneficjentami są podmioty, które z mocy prawa wykonują zadania o niekomercyjnym charakterze. W przypadku instrumentów finansowych występowałby tu zbyt krótki okres spłaty w stosunku do okresu realizacji projektów o wysokim stopniu złożoności i długim okresie realizacyjnym. Dopuszczone inwestycje w transport lotniczy nie wpisują się w komercyjny, generujący korzyści finansowe, obszar działalności lotnisk – jednocześnie zachęta do działań na rzecz ochrony środowiska jest konieczna w sytuacji dużych obciążeń finansowych związanych z kosztami utrzymania gotowości operacyjnej przy ograniczonych przychodach. W związku z powyższym w celu szczegółowym 3.1 przewiduje się wykorzystanie dotacji.

2.4.1.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 43	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – TEN-T	km	44	100
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 45	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – TEN-T	km	0	16
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 47	Długość nowych lub rozbudowanych linii kolejowych – TEN-T	km	0	72
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 49	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych – TEN-T	km	0	704
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	SRCO 53	Nowe lub zmodernizowane stacje i przystanki kolejowe / Liczba wybudowanych/zmodernizowanych dworców kolejowych	Szt.	0	52
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCO 109	Długość czynnych linii kolejowych wyposażonych w europejski system	km	0	210

					zarządzania ruchem kolejowym – TEN-T			
--	--	--	--	--	--------------------------------------	--	--	--

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażer o-km/rok	182 603 455	2020	1 335 306 014	CST2021	
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	osobodni/rok	0	2020	570 764	CST2021	
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 58	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, rozbudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	pasażer o-km/rok	577 371 091	2020	851 008 369	CST2021	
IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 59	Transport towarowy koleją	tono-km/rok	1 800 020 099	2020	2 667 715 055	CST2021	

IV	3.1	FS	Nie dotyczy	RCR 101	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze kolejowej	osobodn i/rok	0	2020	151 328	CST202 1	
----	-----	----	-------------	---------	--	---------------	---	------	---------	----------	--

2.4.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)	
IV	FS	n/d	3.1	87 - Nowo wybudowane lub rozbudowane autostrady i drogi – sieć bazowa TEN-T	1 000 000 000	
				91 - Przebudowane lub zmodernizowane autostrady i drogi – sieć bazowa TEN-T	80 000 000	
				96 - Nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe – sieć bazowa TEN-T	150 000 000	
				97 - Nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe – sieć kompleksowa TEN-T	150 000 000	
				100 - Przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe – sieć bazowa TEN-T	1 140 000 000	
				101 - Przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe – sieć kompleksowa TEN-T	1 800 000 000	
				105 - Europejski system zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS)	25 000 000	
				118 - Systemy ochrony, bezpieczeństwa i zarządzania ruchem lotniczym dla istniejących portów lotniczych	35 000 000	
Razem					4 380 000 000	

Forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	01 - dotacja	4 380 000 000
Razem					4 380 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	4 380 000 000
Razem					4 380 000 000

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	4 380 000 000
Razem					4 380 000 000

2.4.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.4.2.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się działania dotyczące wyposażenia śródlądowych dróg wodnych w system informacji rzecznej RIS.

Implementacja RIS realizowana jest zgodnie z Dyrektywą UE 2005/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej z dnia 7 września 2005 r. w sprawie zharmonizowanych usług informacji rzecznej (RIS) na śródlądowych drogach wodnych we Wspólnocie (Dz.U. L 255 z 30.9.2005, s. 152, z późn. zm.).

W zakresie systemu RIS planowana jest kontynuacja rozbudowy i objęcie jego działaniem kolejnych odcinków Odrzańskiej Drogi Wodnej (ODW), z wykorzystaniem najnowszych dostępnych technologii. Na obszarze ODW w sieci TEN-T system został zaimplementowany w ramach pilotażu prowadzonego w latach 2011-2013.

W perspektywie finansowej 2014-2020 kontynuowana jest jego rozbudowa na obszarze poza TEN-T. W związku z powyższym kolejnym etapem będzie budowa systemu na dalszych odcinkach ODW.

Wprowadzenie systemu RIS ma na celu zintegrowanie i wykorzystanie informacji płynących ze wszystkich czujników i urządzeń instalowanych na jednostkach pływających oraz pochodzących z zewnątrz. Użytkownikami usług świadczonych przez system są przede wszystkim organy administracji publicznej, armatorzy żeglugi śródlądowej, kapitanowie żeglugi śródlądowej oraz inne zainteresowane podmioty. Zważając na obowiązki jakie wynikają z przepisów żeglugowych nakładanych na kierownika statku konieczność zapoznania się z bieżącymi warunkami żeglugi na danym akwenie przed rozpoczęciem podróży, system RIS ułatwi dostęp do informacji, przyspieszy proces decyzyjny i zwiększy bezpieczeństwo żeglugi. RIS ma na celu również zintegrowanie środowiska żeglugowego w całej Europie i zwiększenie konkurencyjności poprzez czytelny i jasny przekaz informacji pomiędzy użytkownikami z różnych krajów.

Wspierane projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu wypełniających warunek podstawowy dla Celu Polityki 3, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu, z wyjątkiem obszarów nie podlegających uregulowaniu w tych dokumentach.

Usprawnienie warunków żeglugowych zachęci przewoźników do większego wykorzystania tej formy transportu w przewozie towarów, co przyczyni się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Będzie to zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa, a także – z uwagi na przebieg najważniejszych dróg wodnych w Polsce – rozwoju połączeń transgranicznych.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.4.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury wodnej śródlądowej.

2.4.2.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

2.4.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.4.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Pomimo finansowania w tym celu szczegółowym projektów poza siecią TEN-T, będą one miały wpływ na poprawę mobilności na poziomie Unii Europejskiej. Wynika to z faktu, iż znacząca część śródlądowych dróg wodnych leży poza siecią TEN-T.

Realizacja projektów RIS na śródlądowych drogach wodnych wpisze się pośrednio w działania na rzecz poprawy połączeń w regionie i współpracy z krajami trzecimi oraz czystego i neutralnego dla klimatu transportu w OT TRANSPORT SUE RMB. Przewiduje się również udział instytucji realizujących program w projektach o charakterze międzynarodowym, których celem jest przekazywanie wiedzy, działalność szkoleniowa i edukacyjna, wymiana najlepszych praktyk oraz informacji z zakresu wdrażanych projektów, inwestycji czy programów takich jak twinning, TAIX, Horyzont 2020 czy inne.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą

odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.4.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.2 nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Uzasadnia to specyfika i zakres działań związanych z utrzymaniem śródlądowych dróg wodnych, które nie mają charakteru komercyjnego i wymagają zaangażowania dużego kapitału w dłuższych okresach, co znacznie utrudnia zaangażowanie inwestorów prywatnych. Finansowane działania, realizowane przez podmioty publiczne, nie służą bezpośrednio prowadzeniu działalności gospodarczej, lecz zwiększeniu bezpieczeństwa transportu. W związku z powyższym w celu szczegółowym 3.2 przewiduje się finansowanie w formie dotacji, co gwarantuje realizację projektów zgodnie z przyjętymi założeniami polityki państwa w tym zakresie.

2.4.2.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	3.2	FS	Nie dotyczy	SPP07	Długość śródlądowych dróg wodnych objętych systemem RIS	km	0	153

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	3.2	FS	Nie dotyczy	RCR 60	Transport towarowy śródlądowymi	tono-km/rok	805 362	2019	1 430 100	CST2021	

					drogami wodnymi						
--	--	--	--	--	-----------------	--	--	--	--	--	--

2.4.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	119 - Cyfryzacja transportu: inne rodzaje transportu	5 000 000
Razem					5 000 000

Forma finansowania					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	01 - dotacja	5 000 000
Razem					5 000 000

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne					
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	5 000 000
Razem					5 000 000

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
IV	FS	n/d	3.2	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	5 000 000
Razem					5 000 000

2.5 PRIORYTET V: Wsparcie sektora transportu z EFRR

2.5.1 Cel szczegółowy 3.1 Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.5.1.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie w ramach TEN-T: budowy i przebudowy dróg w sieci kompleksowej, portów morskich i infrastruktury transportu wodnego śródlądowego (z wyłączeniem RIS).

Obok wyzwań w zakresie sieci bazowej, istnieje także wymóg dokończenia do 2050 r. sieci kompleksowej TEN-T. Kluczowe zatem będą działania na rzecz kontynuacji budowy zaliczonej do niej podstawowej sieci drogowej kraju. Realizowane będą inwestycje na krajowej sieci drogowej zaliczonej do sieci kompleksowej TEN-T. Projekty drogowe będą ukierunkowane na poprawę dostępności głównych centrów administracyjnych i gospodarczych kraju oraz dostępności zewnętrznej kraju. Niezbędne jest także powiązanie głównych multimodalnych węzłów komunikacyjnych z istniejącą siecią drogową oraz zwiększenie przepustowości istniejącej sieci na newralgicznych odcinkach. Finansowane będą także projekty budowy obwodnic miast na ww. sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych) w TEN-T, zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg, a także obwodnic miast na prawach powiatu uwzględnionych w zawartych Kontraktach Programowych. Wszystkie budowane drogi będą dostosowane do nacisku 11,5 tony/oś (115 kN/oś). Jeśli to technicznie możliwe, finansowana infrastruktura drogowa zapewni retencję i oczyszczanie wód opadowych z wykorzystaniem zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie. Inwestycje drogowe wspierane w ramach niniejszego celu szczegółowego będą uwzględniały potrzebę zapewnienia dostępu do infrastruktury ładowania lub tankowania pojazdów bezemisyjnych. Budowa tej infrastruktury będzie finansowana ze środków prywatnych. Wsparciem będzie objęta również realizacja inteligentnych systemów transportowych (ITS) na sieci drogowej oraz urządzeń mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

W zakresie transportu morskiego wsparcie z funduszy UE uzyskają inwestycje w portach morskich w sieci bazowej TEN-T. Wsparcie przeznaczone będzie również na inwestycje w dostęp od strony morza do portu leżącego w sieci kompleksowej TEN-T. Kluczowe będzie dążenie do pełnego włączenia portów w łańcuchy transportowe, poprzez inwestycje poprawiające dostępność do nich⁶¹ od strony morza i lądu (usunięcie

⁶¹ Projekty dostępne do portów morskich będą finansowane, w zależności od sytuacji w ramach interwencji drogowej, kolejowej lub morskiej.

wszystkich tzw. „wąskich gardeł” drogowych i kolejowych oraz wodnych śródlądowych, morskich i realizacja priorytetowych odcinków „ostatniej mili”) oraz inwestycje w infrastrukturę portową. Nie będą finansowane inwestycje w suprastrukturę, wykorzystywaną bezpośrednio do prowadzenia działalności komercyjnej, tj. m.in. magazyny, sprzęt i urządzenia przeładunkowe. Dodatkowo w zakresie poprawy bezpieczeństwa morskiego dofinansowanie uzyskają także projekty mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu funkcjonowania portów na środowisko, w tym służące do odbioru odpadów i ścieków ze statków. Inwestycje w infrastrukturę transportu morskiego będą spójne z celami Zrównoważonej Niebieskiej Gospodarki UE. Ponadto tam gdzie to możliwe, inwestycje portów morskich będą obejmowały wdrożenie rozwiązań ekologicznych, bezemisyjnych oraz dekarbonizacyjnych.

Przewiduje się kontynuację realizacji inwestycji liniowych i punktowych służących eliminacji wąskich gardeł i poprawiających bezpieczeństwo żeglugi śródlądowej w TEN-T. Jeżeli jest to uzasadnione odpowiednim popytem, wsparcie będą mogły uzyskać inwestycje w infrastrukturę transportu wodnego śródlądowego pod warunkiem, że inwestycje te ograniczają się do rewitalizacji istniejącej infrastruktury w ramach obecnych klas rzek i nie mają znaczącego negatywnego wpływu na cele ochrony obszarów Natura 2000 lub stan ekologiczny jednolitych części wód. Nie będą wspierane inwestycje obejmujące budowę nowej infrastruktury hydrotechnicznej na rzekach (w tym: regulację swobodnie płynących rzek, stopnie wodne, zbiorniki wodne), a także wymagające odstępstwa, o którym mowa w art. 4 ust. 7 ramowej dyrektywy wodnej (dyrektywy 2000/60/EC).

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-2020, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wspierane projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu wypełniających warunek podstawowy dla Celu Polityki 3 właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu, z wyjątkiem obszarów nie podlegających uregulowaniu w tych dokumentach. W przypadku portów morskich, wspierane projekty zapewnią wzajemną koordynację inwestycji.

Projekty drogowe, morskie i śródlądowe będą zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej, obejmującej TEN-T (w tym wyeliminowania

luk na sieci kolejowej oraz usunięcia różnic regionalnych w drogowej sieci TEN-T), poprawy dostępności transportu publicznego, połączeń transgranicznych i dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.5.1.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury w sieci TEN-T (drogowej, morskiej, wodnej śródlądowej).

2.5.1.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna. W celu zapewnienia równego dostępu do informacji również osobom z państw trzecich, działania informacyjne dla pasażerów prowadzone będą w językach obcych, np. angielskim czy ukraińskim, stanowiąc wydatek kwalifikowalny w realizowanych projektach.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

2.5.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym

i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.5.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Finansowane projekty o charakterze liniowym (drogowe, wodne śródlądowe, morskie), jaki i punktowym (morskie, intermodalne), poprzez budowę nowej lub przebudowę istniejącej infrastruktury, będą wypełniały istniejące luki w przebiegu przez Polskę wysokiej jakości połączeń transportowych, a przez to przyczynią się do powstania jednolitej ogólnoeuropejskiej sieci połączeń transportowych. Projekty te przyczynią się do budowy sieci TEN-T, zwłaszcza do wypełnienia zobowiązania płynącego z Rozporządzenia ws. TEN-T, tj. do ukończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T. Realizacja projektów drogowych, morskich i wodnych śródlądowych na sieci TEN-T wpisze się w działania na rzecz poprawy połączeń w regionie i współpracy z krajami trzecimi oraz czystego i neutralnego dla klimatu transportu w OT TRANSPORT SUE RMB. Przewiduje się również udział instytucji realizujących program w projektach o charakterze międzynarodowym, których celem jest przekazywanie wiedzy, działalność szkoleniowa i edukacyjna, wymiana najlepszych praktyk oraz informacji z zakresu wdrażanych projektów, inwestycji czy programów takich jak twinning, TAIX, Horyzont 2020 czy inne.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.5.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.1 nie planuje się instrumentów finansowych. Transport drogowy, to usługi nieopłacalne rynkowo o długim okresie realizacyjnym. Niekomercyjny charakter utrzymania dróg morskich, brzegów, portów oraz bezpieczeństwa żeglugi powoduje, że

opłaty nie pokrywają poniesionych nakładów, a tylko koszty eksploatacji. Realizacja inwestycji wymaga długofalowego planowania i zaangażowania dużych środków, a efekty rozłożone są w czasie. Utrzymanie śródlądowych dróg wodnych, nie ma charakteru komercyjnego i wymaga zaangażowania kapitału w dłuższych okresach, co znacznie utrudnia zaangażowanie inwestorów prywatnych. Finansowane działania, realizowane przez podmioty publiczne, służą zwiększeniu bezpieczeństwa transportu.

2.5.1.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO43	Długość nowych lub rozbudowanych dróg - TEN-T	km	100 0 0	452 0 0
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO45	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych - TEN-T	km	0 0 0	20 0 0
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO51	Długość nowych, rozbudowanych lub zmodernizowanych śródlądowych dróg wodnych - TEN-T	km	0 0 0	77 0 0
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO187	Długość zbudowanych/zmodernizowanych torów	km	0 0	61 0

			W okresie przejściowym		wodnych i podejściowych		0	0
			Lepiej rozwinięte					

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażerom/rok	228 254 318 0 0	2020	5 300 399 141 0 0	CST2021	
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	osobodni/rok	0 0 0	2020	2 565 138 0 0	CST2021	
V	3.1	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym	RCR 60	Transport towarowy śródlądowymi drogami wodnymi	tono-km/rok	17 315 293 0 0	2019	29 185 307	CST2021	

			Lepiej rozwinięte							
--	--	--	-------------------	--	--	--	--	--	--	--

2.5.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	88 - Nowo wybudowane lub rozbudowane autostrady i drogi – sieć kompleksowa TEN-T	2 551 000 000	0	0
			92 - Przebudowane lub zmodernizowane autostrady i drogi – sieć kompleksowa TEN-T	100 000 000	0	0
			110 - Porty morskie (TEN-T)	630 000 000	0	0
			114 - Śródlądowe drogi wodne i porty (TEN-T)	95 000 000	0	0
Razem				3 376 000 000	0	0

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	01 - dotacja	3 376 000 000	0	0
Razem				3 376 000 000	0	0

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	3 376 000 000	0	0
Razem				3 376 000 000	0	0

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.1	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	3 376 000 000	0	0
Razem				3 376 000 000	0	0

2.5.2 Cel szczegółowy 3.2 Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.5.2.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach celu szczegółowego przewiduje się wsparcie infrastruktury transportu wodnego śródlądowego poza TEN-T. Natomiast wsparcie dla transportu drogowego, bezpieczeństwa ruchu drogowego, sektora kolejowego, w tym kolei miejskich oraz linii kolejowych, taboru kolejowego i infrastruktury punktowej, jak i transportu intermodalnego będzie możliwe zarówno w sieci, jak i poza TEN-T.

Wsparcie transportu drogowego będzie realizowane przez budowę ciągów drogowych w sieci TEN-T oraz kluczowych odcinków miejscowości obciążonych ruchem tranzytowym. Finansowane będą projekty budowy obwodnic na sieci dróg krajowych (w tym dróg ekspresowych) poza siecią TEN-T, zarządzanych przez krajowego zarządcę tych dróg, a także obwodnic miast na prawach powiatu uwzględnionych w zawartych Kontraktach Programowych.

Poprawa dostępności komunikacyjnej kraju wymaga także wspierania rozwoju połączeń do sieci TEN-T obszarów od niej oddalonych, w tym ośrodków miejskich. Dlatego przewiduje się realizację (budowę i przebudowę) wybranych pozamiejskich odcinków dróg krajowych poza siecią TEN-T (w tym dróg ekspresowych), stanowiących część szlaków łączących ośrodki miejskie z infrastrukturą sieci TEN-T. Wsparciem będzie również objęta realizacja inteligentnych systemów transportowych (ITS) na sieci drogowej oraz urządzeń mających na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Jeśli to technicznie możliwe, finansowana infrastruktura drogowa zapewni retencję i oczyszczanie wód opadowych z wykorzystaniem zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na przyrodzie. Ze środków UE nie będą finansowane remonty dróg. Wszystkie nowe i przebudowane odcinki dróg będą dostosowane do parametrów naciskowych 11,5 tony/oś (115 kN/oś).

Przewiduje się też projekty na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa na drogach i żeglugi morskiej. W przypadku bezpieczeństwa ruchu drogowego będą one polegały na doposażeniu służb drogowych (nadzoru ruchu i ratownictwa technicznego)⁶²

⁶² Z uwagi na specyfikę tych projektów, będą one dotyczyły służb działających zarówno na obszarze (infrastrukturze objętej) TEN-T, jak i poza tą siecią.

w urzędzenia zwiększające bezpieczeństwo ruchu oraz przedsięwzięcia o charakterze edukacyjnym, mające na celu zmianę postaw i zachowań uczestników ruchu drogowego. Projekty z zakresu bezpieczeństwa żeglugi morskiej obejmą systemy bezpieczeństwa i jednostki pływające⁶³.

W sektorze kolejowym projekty będą dotyczyły budowy i modernizacji linii kolejowych i węzłów transportowych dla przewozów o charakterze ponadregionalnym. Kontynuowana będzie elektryfikacja linii kolejowych. Typy projektów w sieci, jak i poza TEN-T (infrastruktura liniowa i punktowa, projekty multilokalizacyjne, infrastruktura obsługi pasażerów) będą analogiczne jak w przypadku realizowanych w osi IV.

Wybór projektów obejmujących inwestycje w infrastrukturę kolejową będzie dokonany m.in. w oparciu o kryteria minimalnej częstotliwości pociągów, wielkości obsługiwanego ruchu pasażerskiego lub towarowego. Projekty będą miały m.in. na celu poprawę punktualności i prędkości handlowej pociągów.

Kontynuowane będą działania w celu unowocześniania pasażerskiego i towarowego taboru kolejowego do obsługi sieci TEN-T jak i poza nią, obejmujące zakup nowego taboru, w tym specjalistycznego sprzętu technicznego oraz modernizację istniejącej bazy. Przewoźnicy kolejowi uzyskają wsparcie w zakresie montażu urządzeń ETCS/GSM-R. Wsparciem w ramach programu będzie objęty zakup bezemisyjnego taboru kolejowego wykorzystywanego do przewozów pasażerskich o charakterze użyteczności publicznej, wykonywanych przez operatorów wyłonionych zgodnie z prawem UE (w tym tzw. czwartym pakietem kolejowym). W przypadku umów zawartych po grudniu 2020 r. dofinansowanie będzie dotyczyć zasadniczo operatorów wybranych w procedurze przetargowej w rozumieniu Rozporządzenia 1370/2007, z zastrzeżeniem wyjątków wskazanych w tym rozporządzeniu⁶⁴. Realizowane będą te projekty, w których nastąpi pełne rozliczenie korzyści wynikającej z dofinansowania inwestycji taborowej. M.in. możliwe będzie przejęcie taboru przez organizatora po cenie rynkowej pomniejszonej o otrzymane przez operatora wsparcie (pomoc publiczną) bądź udostępnienie taboru innym uczestnikom rynku na niedyskryminujących warunkach.

Zadania w sektorze IT na kolei koncentrować się będą na wdrażaniu systemów monitoringu, aktywnym podejmowaniu działań w zakresie cyberbezpieczeństwa oraz wdrażaniu nowych technologii usług i systemów teleinformatycznych. Istotnym stanie się powiązanie usług cyfrowych, obsługujących podmioty działające na tym rynku oraz

⁶³ J.w.

⁶⁴ Zgodnie ze zobowiązaniem władz polskich, związanych z publicznym wsparciem na restrukturyzację Przewozów Regionalnych/POLREGIO, po grudniu 2020 r. w regionalnych przewozach kolejowych stosowanie innego trybu powierzenia przewozów niż konkurencyjny będzie możliwe w szczególnie wyjątkowych przypadkach. Np. gdy operator jest (zgodnie z prawem UE) zintegrowany z zarządcą infrastruktury (brak obowiązku rozdzielenia działalności polegającej na wykonywaniu przewozów i zarządzaniu infrastrukturą) – są to wyjątkowe sytuacje i w Polsce należą do rzadkości, przykładem takiej sytuacji może być Warszawska Kolej Dojazdowa.

budowa jednolitego systemu chroniącego system transportu i jego infrastrukturę przed cyberzagrożeniami. Ze względu na horyzontalny charakter tego typu projektów, przewiduje się ich realizację, niezależnie od położenia ich elementów względem sieci TEN-T.

W celu poprawy bezpieczeństwa, jakości świadczonych usług oraz poprawy dostępności kolei, dofinansowanie otrzymają projekty umożliwiające wdrażanie systemów sterowania dotyczące realizacji systemów dynamicznej informacji pasażerskiej oraz systemów służących jej integracji z innymi rodzajami transportu i osiągnięciu multimodalności, zintegrowany systemy biletowy (w tym Wspólnego Biletu), jak i systemy poprawiające bezpieczeństwo przewożonych towarów itp. Planowane jest również finansowanie działań na rzecz upowszechniania mobilności multimodalnej, w tym zapewnienia dostępu do informacji o podróżach multimodalnych oraz budowy systemów, np. informatycznych, do obsługi ww. informacji. Planowana jest m.in. budowa centralnego systemu bezpieczeństwa ruchu kolejowego, zakup specjalistycznego sprzętu technicznego czy likwidacja miejsc niebezpiecznych. Finansowane będą także projekty o charakterze edukacyjno-promocyjnym, skierowane do różnych grup mające na celu podnoszenie świadomości obywateli w zakresie zagrożeń i eliminację nieprawidłowych zachowań na obszarach kolejowych.

Wsparcie w zakresie infrastruktury oraz taboru kolejowego dla kolei miejskich zostanie w całości skoncentrowane w niniejszym celu szczegółowym, niezależnie od lokalizacji projektów względem sieci TEN-T. Realizowane będą projekty infrastrukturalne o charakterze liniowym (linie kolejowe, systemy sterowania ruchem kolejowym) i punktowym (np. przystanki kolejowe), projekty taborowe i inne związane z obsługą ruchu kolejowego (np. systemy informacji pasażerskiej, systemy biletowe i ich wzajemna integracja z uwzględnieniem ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami).

Priorytetem w zakresie transportu intermodalnego będzie budowa i przebudowa infrastruktury terminali intermodalnych oraz dedykowanej infrastruktury kolejowej (m. in. bocznicę/portowej/ drogowej, niezbędnej do ich włączenia w sieć linii kolejowych/sieć drogową/sieć transportu wodnego, zakup lub modernizacja urządzeń niezbędnych do obsługi terminali intermodalnych, zakup lub modernizacja taboru kolejowego i specjalistycznego sprzętu wykorzystywanego w przewozach intermodalnych oraz zakup lub modernizacja systemów telematycznych i satelitarnych związanych z transportem intermodalnym. W przypadku inwestycji obejmujących zakup taboru dla transportu intermodalnego, wspierane projekty nie będą prowadziły do zakłócenia konkurencji na rynku przewozów kolejowych.

W związku z tym, że większa część śródlądowych dróg wodnych w Polsce obecnie znajduje się poza siecią TEN-T, w ramach niniejszego celu szczegółowego przewiduje się realizację analogicznych typów inwestycji jakie opisano w przypadku odcinków wód śródlądowych w celu szczegółowym dotyczącym sieci TEN-T.

Polska dołoży wszelkich starań, aby wszystkie projekty zaplanowane lub przygotowane do realizacji w POIiŚ 2014-2020 zostały zrealizowane w możliwie najpełniejszym zakresie. Jednak, w przypadku braku możliwości pełnej realizacji inwestycji zaplanowanych lub przygotowanych w POIiŚ 2014-2020, będą miały one możliwość kontynuacji w perspektywie 2021-2027, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych przepisami Rozporządzenia UE 2021/1060.

Wspierane projekty będą wynikały z dokumentów wdrożeniowych w zakresie planowania rozwoju infrastruktury transportu wypełniających warunek podstawowy dla Celu Polityki 3, właściwych dla gałęzi transportu wskazanych w opisie celu, z wyjątkiem obszarów nie podlegających uregulowaniu w tych dokumentach.

Projekty dotyczące infrastruktury i taboru kolejowego, transportu intermodalnego, a także transportu wodnego śródlądowego poprawią warunki ich funkcjonowania, co zachęci do większego ich wykorzystania przez dotychczasowych użytkowników dróg. W efekcie przyczynią się do osiągnięcia postanowień Europejskiego Zielonego Ładu, związanego z osiągnięciem przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r., w tym poprzez redukcję emisji z transportu o 90%. Dodatkowo wraz z projektami drogowymi, będą one zgodne z Zaleceniami Rady na 2019 r. i 2020 r. oraz wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski w zakresie osiągnięcia zrównoważonej mobilności intermodalnej, poprawy dostępności transportu publicznego, połączeń transgranicznych i dalszego ograniczenia wpływu transportu na środowisko i poprawy jego bezpieczeństwa.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.5.2.2 Główne grupy docelowe

Użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej środkami UE infrastruktury poza siecią TEN-T (drogowej, kolejowej, intermodalnej, wodnej śródlądowej).

2.5.2.3 Działania na rzecz równości, integracji i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna. W celu zapewnienia równego dostępu do informacji również osobom z państw trzecich, działania informacyjne dla pasażerów prowadzone będą w językach obcych, np. angielskim czy ukraińskim, stanowiąc wydatek kwalifikowalny w realizowanych projektach.

Szczególnym adresatem działań będą osoby w niekorzystnej sytuacji: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, kobiety, młodzież i dzieci. Jednym z celów działań będzie dostosowanie miejskiej infrastruktury transportowej, w tym środków transportu zbiorowego, do specyficznych potrzeb wszystkich potencjalnych osób w niekorzystnej sytuacji poprzez stosowanie kryteriów premiujących za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

2.5.2.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, a także Krajowej Polityki Miejskiej. Będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Oznacza to podejmowanie inwestycji koniecznych do osiągnięcia celów strategicznych na poziomie krajowym i ponadregionalnym, co jest głównym celem Programu. Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji Programu oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych.

2.5.2.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Program na lata 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium Polski. Program realizować będzie jednak projekty, których wpływ i znaczenie będzie miało wymiar europejski, zgodne z celami Strategii na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności. Pomimo finansowania w tym celu szczegółowym projektów poza siecią TEN-T, będą one miały wpływ na poprawę mobilności na poziomie Unii Europejskiej. Wynika to z faktu, iż znacząca część ruchu odbywa się na połączeniach poza siecią TEN-T.

Realizacja projektów drogowych oraz kolejowych, BRD i intermodalnych obejmujących połączenia w sieci jak i poza TEN-T wpisze się w działania na rzecz poprawy połączeń w regionie i współpracy z krajami trzecimi oraz czystego i neutralnego dla klimatu transportu w OT TRANSPORT SUE RMB. Przewiduje się również udział instytucji realizujących program w projektach o charakterze międzynarodowym, których celem jest przekazywanie wiedzy, działalność szkoleniowa i edukacyjna, wymiana najlepszych praktyk oraz informacji z zakresu wdrażanych projektów, inwestycji czy programów takich jak twinning, TAIX, Horyzont 2020 czy inne.

W ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.5.2.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 3.2 nie planuje się instrumentów finansowych. Transport drogowy i kolejowy to usługi nieopłacalne rynkowo. Beneficjentami są podmioty publiczne wykonujące zadania o niekomercyjnym charakterze. W przypadku instrumentów finansowych występowałby tu zbyt krótki okres spłaty w stosunku do okresu realizacji projektów o wysokim stopniu złożoności i długim okresie realizacyjnym. Utrzymanie śródlądowych dróg wodnych, które nie ma charakteru komercyjnego i wymaga zaangażowania dużego kapitału w dłuższych okresach, znacznie utrudnia zaangażowanie inwestorów prywatnych. Finansowane działania, realizowane przez podmioty publiczne, służą zwiększeniu bezpieczeństwa transportu. Sektor intermodalny jest kapitałochłonny i nie gwarantuje szybkiego zwrotu z kapitału, inwestorzy prywatni nie są skłonni do

podejmowania ryzyka inwestycji w tym sektorze. W związku z powyższym w celu szczegółowym 3.2 przewiduje się dotacje.

2.5.2.7 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 44	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	0 0 0	79 35 0
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	SRCO49	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych – TEN-T	km	0 0 0	137 0 0
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 48	Długość nowych lub rozbudowanych linii kolejowych – poza TEN-T	km	0 0 0	27 29 0
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 50	Długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych – poza TEN-T	km	0 0 0	132 85 11

			Lepiej rozwinięte					
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	SRCO 53	Nowe lub zmodernizowane stacje i przystanki kolejowe / Liczba wybudowanych/zmodernizowanych dworców kolejowych	szt.	0 0 0	22 9 1
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 52	Długość nowych, rozbudowanych lub zmodernizowanych śródlądowych dróg wodnych – poza TEN-T	km	0 0 0	81 0 0
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 54	Nowe lub zmodernizowane połączenia intermodalne	szt.	0 0 0	10 1 1
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO113	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	szt.	0 0 0	66 36 42

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażer o-km/rok	0 0 0	2020	425 564 538 189 139 795 0	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 56	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze drogowej	osobodni/rok	0 0 0	2020	116 554 51 802 0	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 59	Transport towarowy koleją	tono-km/rok	320 313 569 226 555 808 26 300 524	2020	474 719 883 335 766 440 38 978 623	CST2021	

V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 58	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, rozbudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	pasażerów/km/rok	102 743 184 72 669 619 8 436 107	2020	151 436 936 107 110 409 12 434 287	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 101	Oszczędność czasu dzięki udoskonalonej infrastrukturze kolejowej	osobodni/rok	0 0 0	2020	24 790 15 580 7 816	CST2021	
V	3.2	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 60	Transport towarowy śródlądowymi drogami wodnymi	tono-km/rok	22 147 468 0 0	2019	34 642 220 0 0	CST2021	

2.5.2.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	89 - Nowo wybudowane lub	0	100 000 000	0

			rozbudowane drugorzędne połączenia drogowe z siecią drogową i węzłami TEN-T			
			90 - Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	450 000 000	100 000 000	0
			99 - Inne nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe - elektryczne/b ezemisyjne	100 000 000	105 000 000	0
			101- Przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe - sieć kompleksowa TEN-T	570 000 000	0	0
			103 - Inne przebudowane lub zmodernizowane linie kolejowe - elektryczne/b ezemisyjne	483 949 024	310 705 882	40 000 000
			104 - Cyfryzacja transportu: transport kolejowy	25 000 000	15 000 000	10 000 000
			107 - Bezemisyjny / zasilany	184 647 059	100 000 000	115 352 941

			energią elektryczną tabor kolejowy			
			109 - Transport multimodalny (poza miastami)	189 411 765	27 058 823	13 529 412
			110 - Porty morskie (TEN-T)	110 000 000	0	0
			116 - Śródlądowe drogi wodne i porty (regionalne i lokalne)	100 000 000	0	0
Razem				2 213 007 848	757 764 705	178 882 353

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	01 - dotacja	2 213 007 848	757 764 705	178 882 353
Razem				2 213 007 848	757 764 705	178 882 353

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	2 213 007 848	757 764 705	178 882 353
Razem				2 213 007 848	757 764 705	178 882 353

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
V	EFRR	3.2	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	2 213 007 848	757 764 705	178 882 353
Razem				2 213 007 848	757 764 705	178 882 353

2.6 PRIORYTET VI: Zdrowie

2.6.1 Cel szczegółowy 4.5 Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.6.1.1 Powiązane rodzaje działań

W ramach priorytetu działania będą ukierunkowane na wzmocnienie roli jednostek podstawowej opieki zdrowotnej i ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, lepsza koordynacja usług zdrowotnych w szczególności w zakresie opieki psychiatrycznej. Istotnym celem działań będzie zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej poprzez wzmocnienie funkcji diagnostycznych na poziomie POZ i AOS oraz wsparcie modelu leczenia otwartego, w tym poprzez rozwój udzielania świadczeń zabiegowych w trybie tzw. „jednego dnia”.

Zgodnie z działaniami przewidzianymi w Krajowym Planie Transformacji⁶⁵, konieczne jest wzmocnienie POZ. Inwestycje infrastrukturalne w rozwój POZ, w tym cyfryzacja placówek i rozwój telemedycyny, doposażenie i roboty budowlane, będą mieć na celu wsparcie podmiotów w dostosowaniu do świadczenia nowych funkcji zdrowotnych, zgodnie z wprowadzanymi systematycznie reformami, takimi jak np. podstawowa opieka fizjoterapeutyczna, rozszerzony zakres diagnostyki, opieka koordynowana, opieka dietetyka, edukacja zdrowotna.

Wsparcie będzie skierowane do wszystkich podmiotów wykonujących działalność leczniczą, posiadających umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia o udzielanie świadczeń w ramach POZ. Zastosowane zostaną preferencje dla podmiotów działających na obszarach słabiej rozwiniętych gospodarczo i terenów wiejskich oraz obszarów zagrożonych utratą/ograniczeniem dostępu do POZ.

Jak wskazuje mapa⁶⁶, czas oczekiwania na poszczególne świadczenia zdrowotne i wizyty w poradniach w całej Polsce jest różnorodny. Interwencja zostanie skierowana głównie na obszary gdzie w danym zakresie świadczeń/jednostce chorobowej jest problem z dostępnością do świadczeń.

⁶⁵ Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 15 października 2021 r. w sprawie krajowego planu transformacji, Dz. U. Ministra Zdrowia, poz. 80.

⁶⁶ Mapa potrzeb zdrowotnych na okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2026 r., str. 172 - Tabela 15. „Przeciętny czas oczekiwania oraz liczba osób oczekujących na wizytę w wybranej poradni/świadczenie AOS, stan na luty 2020 r. „

Inwestycje w rozwój AOS będą mieć na celu z jednej strony niwelowanie różnic regionalnych w dostępie do specjalistów, z drugiej strony będą stanowiły odpowiedź na niezaspokojone potrzeby zdrowotne. Dzięki doposażeniu w nowoczesny sprzęt, przy jednoczesnym wprowadzeniu zmian systemowych, pozwalających realizować w AOS procedury obecnie finansowane wyłącznie w szpitalach, pacjenci będą mogli uzyskać lepszy dostęp do badań diagnostycznych na poziomie ambulatoryjnej opieki specjalistycznej oraz opieki jednego dnia.

Wsparcie w FEnKS będzie obejmować poradnie AOS zlokalizowane przy szpitalach ponadregionalnych, które świadczą wysokospecjalistyczne usługi również na poziomie AOS.

Podjęte działania pozwolą na zwiększenie dostępności i efektywności systemu opieki zdrowotnej oraz przyczynią się do niwelowania różnic regionalnych w dostępności do usług zdrowotnych.

Obszarem wymagającym szczególnego wsparcia ze środków FEnKS jest psychiatria, zarówno dzieci i młodzieży, jak i dorosłych. Adresatem działań będą wszystkie poziomy opieki zgodnie z założeniami reformy psychiatrii. W zakresie zdrowia psychicznego dzieci, młodzieży i dorosłych planowane wsparcie obejmie wdrożenie modelu środowiskowej opieki psychiatrycznej, w tym wsparcie infrastrukturalne. Wsparcie osób dorosłych obejmie m.in. utworzenie nowych i rozwój istniejących centrów zdrowia psychicznego a także wsparcie przeprofilowania monospecjalistycznych szpitali psychiatrycznych w kierunku udzielania świadczeń specjalistycznych i długoterminowych (wsparcie infrastrukturalne).

Rodzaje działań (przykłady):

- rozwój infrastruktury POZ, w tym cyfryzacja placówek i rozwój telemedycyny, doposażenie i roboty budowlane, w celu świadczenia szerszych zadań zdrowotnych w zakresie profilaktyki, diagnostyki i leczenia, wynikających z wprowadzanych reform w powiązaniu z działaniami realizowanymi w ramach celu g i k EFS+, w głównej mierze poprzez działania zwiększające kompetencje kadr POZ i rozwój opieki koordynowanej;
- inwestycje w infrastrukturę, sprzęt i wyposażenie AOS zmierzające do odwracania piramidy świadczeń i rozwój opieki jednego dnia; inwestycje ukierunkowane będą na poprawę dostępu do opieki zdrowotnej z w powiązaniu z działaniami w ramach celu g i k EFS+, w szczególności poprzez opracowywanie i wdrażanie standardów dostępności AOS, wzmocnienie kompetencji kadr ochrony zdrowia;
- inwestycje w infrastrukturę, sprzęt i wyposażenie dla wszystkich trzech poziomów referencyjnych w opiece psychiatrycznej. Interwencja programu będzie

skierowana m.in. na wsparcie infrastrukturalne nowych i istniejących Centrów Zdrowia Psychicznego dla dorosłych, ale również na przenoszenie oddziałów psychiatrycznych ze szpitali monospecjalistycznych do szpitali wielospecjalistycznych; wszelkie inwestycje w opiekę psychiatryczną będą powiązane z celami g i k EFS+, w szczególności kształcenie specjalistów systemu ochrony zdrowia, w tym psychicznego dzieci i młodzieży;

- inwestycje w infrastrukturę i doposażenie dyspozytorni medycznych, w tym rozwój infrastruktury łączności oraz zakup i instalacja pełnego symulatora lotów wraz z wybudowaniem zaplecza szkoleniowego dla kadry Lotniczego Pogotowia Ratunkowego (LPR), w powiązaniu ze szkoleniami realizowanymi z EFS+ dla kadr ratownictwa medycznego.

Inwestycje planowane do realizacji w ramach programu będą miały charakter długofalowy i będą nakierowane w znacznej części na wsparcie POZ i AOS z uwzględnieniem rozwoju deinstytucjonalizacji opieki zdrowotnej.

Wszystkie podejmowane w ramach programu inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia będą miały na celu poprawę skuteczności systemu ochrony zdrowia, dostosowanie do aktualnych trendów demograficznych i epidemiologicznych, wyrównywanie dostępu w wymiarze terytorialnym oraz poprawę zdolności reagowania w sytuacjach kryzysowych. Inwestycje nie będą prowadziły do zwiększenia ogólnej liczby łóżek szpitalnych w systemie ochrony zdrowia, w tym w dziedzinie psychiatrii oraz psychiatrii dziecięcej.

Wsparcie będzie skupiało się na robotach budowlanych oraz doposażeniu podmiotów, m.in. w sprzęt medyczny. Reforma psychiatrii opiera się głównie o zmianę sposobu organizacji świadczeń i kształcenie kadr, jednak równie ważne będą tu środki na wzmocnienie infrastruktury systemu świadczeń opieki psychiatrycznej w celu zwiększenia dostępności usług, w tym całodobowych, w środowisku lokalnym osób doświadczających kryzysów psychicznych.

Podejmowane będą również inwestycje długofalowo uodparniające system opieki zdrowotnej na wypadek sytuacji kryzysowych związanych z zagrożeniami epidemiologicznymi, w tym wzmocnienie systemu ratownictwa medycznego, który w pandemii COVID-19 odegrał ważną rolę. Działania będą nakierowane przede wszystkim na poprawę szybkiej i bezpiecznej obsługi zgłoszeń poprzez wsparcie dyspozytorni medycznych oraz na poprawę funkcjonalności łączności i komunikacji w obrębie PRM. Planuje się również wsparcie kompetencji pilotów LPR poprzez zakup i instalację pełnego symulatora lotów wraz z wybudowaniem zaplecza szkoleniowego dla personelu operacyjnego HEMS. Przyczyni się to do podniesienia poziomu wyszkolenia

pilotów Lotniczego Pogotowia Ratunkowego, tym samym zostanie wsparty całościowo system i potencjał LPR.

Rezultatem interwencji będzie wzrost dostępu ludności do podstawowych i specjalistycznych usług zdrowotnych. Oferowane wsparcie pozwoli również na lepszą ochronę zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem, co jest zgodne z postanowieniami EZŁ. W konsekwencji, poprawa jakości świadczonych usług zdrowotnych i wzmocnienie odporności systemu medycznego.

Działania będą komplementarne do interwencji przewidzianych w Krajowym Planie Odbudowy, w ramach którego wspierane będą inwestycje związane z wdrożeniem reformy opieki szpitalnej oraz wdrożeniem Krajowej Sieci Onkologicznej oraz przekształceniem lub utworzeniem w szpitalach powiatowych miejsc opieki długoterminowej i geriatrycznej. Projekty realizowane w ramach KPO będą miały na celu przede wszystkim realizowanie założeń ww. reform. Natomiast inwestycje w ramach Programu FEnIKS będą miały na celu przede wszystkim zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej poprzez wzmocnienie POZ w zakresie poszerzenia oferty świadczeń – profilaktycznych, leczniczych, opieki domowej i środowiskowej, wzmocnienie funkcji diagnostycznych na poziomie POZ i AOS, utrzymanie POZ na obszarach o mniejszej gęstości zaludnienia, wsparcie reformy psychiatrii dorosłych, dzieci i młodzieży, oraz wzmocnienie systemu ratownictwa medycznego. Realizowane w FEnIKS interwencje będą komplementarne do działań podejmowanych w kluczowych obszarach opieki zdrowotnej, jak onkologia, kardiologia czy psychiatria, wspierając realizowane w tych obszarach reformy. Inwestycje z EFRR nie mogą dotyczyć zakresów wsparcia, które będą objęte inwestycjami w ramach KPO w danym podmiocie.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.6.1.2 Główne grupy docelowe

Główną grupą docelową wsparcia będzie ogół mieszkańców kraju, korzystających ze świadczeń w ramach POZ, AOS oraz opieki psychiatrycznej. Interwencja będzie zaadresowana do podmiotów leczniczych, w szczególności udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie POZ, AOS, podmiotów udzielających świadczeń w zakresie opieki psychiatrycznej, szczególności dla dzieci i młodzieży oraz systemu ratownictwa medycznego, oraz pacjentów korzystających z infrastruktury ww. podmiotów. Działania będą skierowane głównie na obszary gdzie w danym zakresie świadczeń/jednostce chorobowej jest problem z dostępnością do świadczeń.

2.6.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zasada dostępności i niedyskryminacji będzie w szczególny sposób odnosić się do wspieranej infrastruktury ochrony zdrowia. W wyniku realizowanych projektów nastąpi poprawa dostępu do usług zdrowotnych w wymiarze terytorialnym (na obszarach z niskim dostępem do usług zdrowotnych) oraz indywidualnym, poprzez eliminację barier fizycznych w dostępie do infrastruktury. Wspierana infrastruktura będzie dostępna dla osób z niepełnosprawnościami.

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Szczególne działania będą adresowane do osób narażonych na dyskryminację w dostępie do placówek systemu ochrony zdrowia ze względu na wiek i sytuację materialną (osoby z terenów z niską dostępnością do wysokiej jakości usług medycznych). Szczególne działania będą również nakierowane na poprawę dostępu do usług zdrowotnych osób ze środowisk LGBT+, w tym np. egzekwowania praw tych osób jako pacjentów, promowanie działań systemowych w placówkach ochrony zdrowia podnoszących świadomość i kompetencje personelu medycznego w odniesieniu do grup narażonych na dyskryminację.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

2.6.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych sektorowi zdrowia strategii rozwojowych o charakterze krajowym – „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne dla systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030 r.” oraz jej załączników: „Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi” oraz „Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi”, „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030. Zaplanowane interwencje będą, również spójne z Krajowym Planem Transformacji na lata 2022-2026.

Strategie i mechanizmy terytorialne będą miały charakter uzupełniający wobec podstawowego zakresu interwencji oraz będą stosowane tam, gdzie będzie to uzasadnione charakterem inwestycji oraz istnieniem właściwych instrumentów wdrożeniowych. Wszystkie projekty infrastrukturalne realizowane ze środków unijnych muszą być zgodne z właściwą mapą potrzeb zdrowotnych oraz posiadać pozytywną opinię o celowości inwestycji (o ile dotyczy), dodatkowo – mechanizmy te wspierają realizację inwestycji pod kątem potrzeb regionalnych.

Interwencje infrastrukturalne będą podlegać ocenie zasadności i efektywności realizacji przez Komitet Sterujący ds. koordynacji wsparcia w sektorze zdrowia.

Działania w zakresie opieki psychiatrycznej będą zgodne ze „Strategią Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi”, Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (UNCRPD), w tym Komentarzem ogólnym Nr 5 (2017), Uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych (CRPD) oraz Strategią na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030.

2.6.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach cs 4.5 będą mogły być skuteczniej i bardziej efektywnie realizowane dzięki udziałowi beneficjentów w inicjatywach współpracy podejmowanej z władzami i instytucjami innych państw członkowskich UE. Jednym z głównych instrumentów inwestycyjnych UE wspierających budowę silniejszego, bardziej odpornego na kryzysy oraz bardziej dostępnego systemu opieki zdrowotnej jest Program EU4Health na lata 2021-2027. Cele Programu uzupełniają działania przewidziane do realizacji w FEnIKS w cs. 4.5

W systemie wyboru projektów FENiKS przewidziane zostaną preferencje dla podmiotów, które będą realizować działania w ramach Programu EU4Health, w szczególności w takich obszarach jak: poprawa dostępu do nowoczesnej i wysokiej jakości podstawowej opieki zdrowotnej, rozwijanie modelu środowiskowego w leczeniu pacjentów oraz cyfryzacja podmiotów i świadczonych usług zdrowotnych.

Planowane jest również zastosowanie preferencji przy wyborze projektów, które są zgodne z działaniami przypisanymi do obszaru priorytetowego 3.13 Zdrowie, zgodnie z Planem działań dla SUE RMB, tj. Promowanie aktywnego i zdrowego starzenia się w celu sprostania wyzwaniom zmian demograficznych; Promowanie podejścia „Zdrowie we wszystkich politykach” z naciskiem na wpływ czynników środowiskowych, a zwłaszcza zmian klimatycznych na zdrowie ludzi; Zwiększenie zdolności zainteresowanych stron i instytucji do radzenia sobie z regionalnymi wyzwaniami zdrowotnymi.

Ponadto, w ramach celu szczegółowego, dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.6.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W celu szczegółowym 4.5 wspierane będą w formie dotacji inwestycje podmiotów publicznych i prywatnych realizujących zadania publiczne, nie generujące zysków, których celem będzie poprawa dostępności mieszkańców do wysokiej jakości usług zdrowotnych oraz wzmacnianie odporności i skuteczności systemu ochrony zdrowia.

WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 69	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	osoby/rok	630 706 132 534 81 727	6 307 057 1 325 341 817 271
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO133	Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą ⁶⁷	szt.	92 22 9	1848 453 162
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO133a	Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rodzaju podstawowa opieka zdrowotna (POZ)	szt.	75 19 5	1520 380 100
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO133b	Liczba wspartych podmiotów leczniczych udzielających świadczeń w zakresie ambulatoryjnej opieki	szt.	2 0 1	33 6 11

⁶⁷ suma wskaźników PLRO133a, PLRO133b, PLRO133c, PLRO133d

					specjalistycznej (AOS)			
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO133c	Liczba wspartych podmiotów leczniczych udzielających świadczeń w zakresie psychiatrii na I i II poziomie referencyjnym	szt.	15 3 3	295 67 51
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO134	Liczba wspartych podmiotów działających w ramach systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego	szt.	0 0 0	14 2 1

Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 73	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	użytkownicy/rok	6 032 234 861 748 430 874	2020	6 236 915 1 311 109 807 555	CST2021	
VI	4.5	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym	RCR072	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych elektronicznych usług opieki zdrowotnej	użytkownicy/rok	0 0 0	2020	1 476 145 316 303		

			Lepiej rozwinięte					186 105		
--	--	--	-------------------	--	--	--	--	---------	--	--

2.6.1.7 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁶⁸

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	128 - Infrastruktura zdrowotna	321 176 471	45 882 353	22 941 176
			129 - Wyposażenie opieki zdrowotnej	214 117 647	30 588 235	15 294 118
Razem				535 294 118	76 470 588	38 235 294

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	01 - dotacja	535 294 118	76 470 588	38 235 294
Razem				535 294 118	76 470 588	38 235 294

⁶⁸ Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	535 294 118	76 470 588	38 235 294
Razem				535 294 118	76 470 588	38 235 294

Równouprawnienie płci

Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VI	EFRR	4.5	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	535 294 118	76 470 588	38 235 294
Razem				535 294 118	76 470 588	38 235 294

2.7 PRIORYTET VII: Kultura

2.7.1 Cel szczegółowy 4.6 Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.7.1.1 Powiązane rodzaje działań

Planowana interwencja obejmuje rozwój infrastruktury kultury oraz ochronę dziedzictwa kulturowego w celu wzmocnienia ich wpływu na rozwój gospodarczy i włączenie społeczne, wpisując się również w zieloną i cyfrową transformację. Efektem planowanych działań będzie wzrost udziału społeczeństwa w życiu kulturalnym oraz podniesienie atrakcyjności turystycznej regionów. Wsparcie otrzymają projekty, które przyczyniać się będą do likwidacji barier w dostępie do kultury dla osób wykluczonych, wzrostu liczby odwiedzających oraz tworzenia nowych miejsc pracy. Priorytetowo będą traktowane inwestycje, które zakładają współpracę z lokalnym otoczeniem (m.in. społeczeństwo, ngo, przedsiębiorstwa, podmioty ekonomii społecznej).

Inwestycje te będą uzupełnione działaniami miękkimi w ramach cross-financingu (w szczególności w zakresie budowania kompetencji kadr kultury (w tym umiejętności cyfrowych), a także promowania oferty kulturalnej i innowacji społecznych. Preferowane będzie wsparcie istniejącej infrastruktury, natomiast nowe inwestycje będą dopuszczalne tylko w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach. Ponadto renowacja, konserwacja, rewaloryzacja i restauracja obiektów zabytkowych (w tym pomników) nie może być pojedynczą interwencją, tylko musi stanowić część większego przedsięwzięcia, które wiąże rozwój kultury z rozwojem gospodarczym, włączeniem społecznym i innowacjami społecznymi w skali kraju, regionu lub lokalnej. Ponadto interwencje w ramach EFRR, które mają wpływ na dziedzictwo kulturowe, będą zgodne z zapisami dokumentu [„Europejskie Zasady Jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”](#).

Wsparcie ukierunkowane zostanie w pierwszej kolejności na tworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych stymulujących do aktywnego uczestnictwa w kulturze i w życiu społecznym, w tym eliminację barier w dostępie do kultury dla grup z różnych przyczyn wykluczonych. Dzięki interwencji powstanie nowoczesna, innowacyjna infrastruktura, odpowiadająca na potrzeby współczesnych odbiorców, zapewniająca użytkownikom komfortowe i bezpieczne warunki korzystania z oferty, a jednocześnie tworząca przyjazne, otwarte miejsca spotkań i integracji społecznej (centra aktywności społecznej). Priorytetowo traktowane będą inwestycje dotyczące tworzenia/modernizacji infrastruktury kultury w celu rozwoju oferty sprzyjającej włączeniu społecznemu,

edukacji kulturalnej i rozwoju projektów partnerskich, w tym współpracy z młodymi, początkującymi artystami. W ramach wspieranych projektów (jako element) zakłada się wyposażenie placówek w nowoczesne technologie i sprzęt, co zapewni ciągłość prowadzenia działalności w warunkach kryzysu czy ograniczonej dostępności m.in. poprzez świadczenie oferty on-line. Interwencja pozwoli instytucjom kultury na rozwój atrakcyjnej oferty kulturalnej, dostosowanej do potrzeb odbiorców i wyzwań XXI wieku. Wsparte inwestycje staną się inspiracją dla innych podmiotów o podobnym profilu działalności.

Wsparcie będzie realizowało cele Europejskiego Filaru Praw Socjalnych w zakresie poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych oraz włączenia społecznego. Będzie komplementarne z działaniami podejmowanymi ze środków EFS+ m.in. w zakresie promowania integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, dostępu do wysokiej jakości usług oraz edukacji cyfrowej dorosłych. Działania będą też komplementarne z projektami realizowanymi w ramach programów unijnych, takich jak m.in. Kreatywna Europa, Erasmus Plus, Obywatele, równość, prawa i wartości oraz Horyzont Europa. W ramach priorytetu będą realizowane inwestycje, dzięki którym powstanie baza infrastrukturalna dla działań miękkich sprzyjających aktywności społecznej w następujących obszarach: kultura, sztuka, edukacja kulturalna i artystyczna, włączenie społeczne, badania i rozwój, a także współpracy i wymianie międzynarodowej w powyższych obszarach.

Inwestycje będą wspierały procesy transformacji cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury, zakup wyposażenia i technologii umożliwiających rozszerzenie grup odbiorców realizowanej oferty (zwiększenie dostępności kultury poprzez umożliwienie korzystania z niej grupom dotychczas wykluczonym; zwiększenie zasięgu oferty - upowszechnianie oferty on-line) oraz zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania w warunkach różnego rodzaju kryzysów (na podstawie doświadczeń związanych z wystąpieniem pandemii Covid-19). Digitalizacja zasobów kultury będzie realizowana w VII priorytecie w zakresie wspierającym osiągnięcie celów związanych z oddziaływaniem na rozwój gospodarczy i włączenie społeczne.

W realizowanych inwestycjach będą stosowane rozwiązania energooszczędne oraz odpowiadające wyzwaniom zielonej gospodarki. Nowopowstałe lub zmodernizowane obiekty zostaną wyposażone w rozwiązania przyjazne dla środowiska naturalnego i klimatu.

Interwencje związane z narodowym dziedzictwem kulturowym, takim jak zabytki UNESCO, zabytki znajdujące się liście Pomników Historii, Narodowy Zasób Biblioteczny lub posiadające Znak Dziedzictwa Europejskiego będą wspierane z programu krajowego.

Inne interwencje kulturalne będą wspierane na odpowiednim poziomie, zgodnie z ich celem i wpływem (lokalnym, regionalnym i krajowym). Program krajowy będzie wspierał inwestycje o charakterze ponadregionalnym.

Dzięki zastosowaniu zasad Inicjatywy „Nowy Europejski Bauhaus”, poprzez połączenie designu, ekologii i dostępności społecznej, inwestycje będą wspierały realizację Europejskiego Zielonego Ładu. Inwestycje (w okresie ich realizacji) będą generowały nowe zamówienia, w części realizowane na lokalnym rynku pracy (dostawy usług i w zakresie robót budowlanych). Rozszerzenie działalności kulturalnej przełoży się na wzrost zatrudnienia. Połączenie działań kulturalnych, edukacyjnych, społecznych i związanych z rozwojem technologicznym, ze szczególnym uwzględnieniem innowacyjności stworzy wartość dodaną, która będzie przyczyniać się do rozwoju gospodarki.

Wszystkie ww. typy działań będą mogły być realizowane w formule projektów partnerskich (z włączeniem MŚP, organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej).

Wsparcie będzie kierowane do projektów, które będą przyczyniać się do realizacji nadrzędnego celu priorytetu, jakim jest zwiększenie wpływu kultury na rozwój gospodarczy, włączenie społeczne i innowacje społeczne, czyli będą wynikać z analizy popytu zapewnią trwałość i poprawią rentowność, a także wykażą pozytywny wpływ na społeczność i gospodarkę lokalną.

Inwestycje w kulturę i turystykę będą zgodne z deklaracją zawartą w EZŁ o konieczności włączenia się wszystkich sektorów w realizację nowej strategii zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Rodzaje działań w celu szczegółowym zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.7.1.2 Główne grupy docelowe

Społeczeństwo, kadry kultury.

2.7.1.3 Działania mające na celu zapewnienie równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą na każdym etapie: projektowania, wdrażania czy w okresie trwałości uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę,

pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Będzie się to wyrażać w konieczności zapewnienia wszystkim osobom jednakowego dostępu do m.in. produktów, usług, infrastruktury. Rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Wsparcie będzie adresowane do osób dotkniętych największymi barierami w dostępie do dóbr kultury, w tym mieszkańców małych miast i obszarów wiejskich. Jak wynika z analiz, utrudnienia w korzystaniu z oferty kulturalnej związane są głównie z sytuacją finansową, brakiem chęci partycypacji w wydarzeniach kulturalnych, brakami w infrastrukturze, brakiem kompetencji kulturowych oraz ograniczonym dostępem do informacji o wydarzeniach kulturalnych.

W procedurze stosowane będą kryteria premiujące za zaplanowanie działań wyrównujących szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Na potrzeby wdrażania programu zostanie przygotowana analiza grup będących w niekorzystnej sytuacji. Przygotowanie analizy zostanie zlecone zewnętrznym ekspertom, a zdiagnozowane bariery równościowe zostaną uwzględnione w dokumentach wdrożeniowych.

2.7.1.4 Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Działania przewidziane w ramach celu szczegółowego będą miały w głównej mierze na celu realizację postanowień wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze krajowym – Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) do 2030 roku.

2.7.1.5 Przedsięwzięcia międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Premiowane będą działania promujące w szczególności region Morza Bałtyckiego, realizowane przez beneficjentów Priorytetu we współpracy z instytucjami z pozostałych państw tego regionu (instytucje kultury, instytucje zajmujące się dziedzictwem kulturowym, instytuty naukowe, działające w obszarze dziedzictwa kulturowego, organizacje pozarządowe z obszaru kultury, szkoły artystyczne). Dopuszczalne są różne formy współpracy, zależne od specyfiki projektu, m.in.:

- wspólne przygotowanie założeń projektu inwestycyjnego, dotyczącego dziedzictwa kulturowego regionu Morza Bałtyckiego;

- realizacja projektów dotyczących wymiany doświadczeń w obszarze zarządzania dziedzictwem kulturowym, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki dziedzictwa regionu Morza Bałtyckiego;
- wypracowanie wspólnych wytycznych/zaleceń/katalogu dobrych praktyk, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki dziedzictwa z regionu Morza Bałtyckiego;
- opracowanie programu oferty kulturalnej promującej wyjątkowe dziedzictwo regionu Morza Bałtyckiego.

Wartością dodaną współpracy będzie zwiększenia rozpoznawalności dziedzictwa kulturowego związanego z regionem Morza Bałtyckiego oraz wzrost atrakcyjności turystycznej regionu.

Inwestycje partnerskie będą realizować cele Obszaru „Kultura” SUE RMB, w szczególności w zakresie:

- wprowadzania innowacyjnych i przyjaznych dla zwiedzających formy prezentacji obiektów dziedzictwa kulturowego i muzeów,
- wzmocnienia tożsamości regionalnej dzięki wsparciu najważniejszych obiektów położonych na danych terytoriach związanych z dziedzictwem marynistycznym (np. dziedzictwo hanzeatyckie).

Ponadto, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego ww. przedsięwzięcia, zakładające współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą promować region Morza Bałtyckiego. Oceniane będzie czy projekty współpracy z partnerem zagranicznym będzie miało pozytywny transgraniczny wpływ. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.

2.7.1.6 Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Dotacje będą wspierać inwestycje o charakterze non-profit, takie jak promowanie zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego oraz poprawa dostępu do kulturalnych usług społecznych.

2.7.1.7 WSKAŹNIKI ⁶⁹

Wskaźniki produktu								
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	7 1 1	75 11 5
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	PLRO198	Liczba przeszkolonych osób działających w sektorze kultury	osoby	44 6 3	450 70 30

Wskaźniki rezultatu											
Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	odwiedzający/rok	9 804 150 1 437 942	2020	11 220 000 1 645 600	CST202 1	

⁶⁹ Na potrzeby określenia szacowanych wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów zastosowano mechanizm tożsamy do metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów (mechanizm pro-rata). Wartości wskaźników mogą nie odzwierciedlać faktycznej rzeczowej realizacji projektów, w tym również braku ich realizacji. Oznacza to, że faktycznie osiągnięte wartości wskaźników w poszczególnych kategoriach regionów mogą być inne niż określone w programie.

			W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte				653 610		748 000		
VII	4.6	EFRR	Słabiej rozwinięte W okresie przejściowym Lepiej rozwinięte	RCR 01	Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach	EPC	0 0 0	2020	263 39 18	CST2021	

2.7.1.8 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI⁷⁰

Zakres interwencji						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	166 - Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	494 117 647	70 588 235	35 294 118
Razem				494 117 647	70 588 235	35 294 118

⁷⁰ Wydatki w priorytecie będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

Forma finansowania						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	01 - dotacja	494 117 647	70 588 235	35 294 118
Razem				494 117 647	70 588 235	35 294 118

Terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	33 - Brak ukierunkowania terytorialnego	494 117 647	70 588 235	35 294 118
Razem				494 117 647	70 588 235	35 294 118

Równouprawnienie płci						
Nr priorytetu	Fundusz	Cel szczegółowy	Kod	Kategoria regionu - kwota (w EUR)		
				Słabiej rozwinięte	W okresie przejściowym	Lepiej rozwinięte
VII	EFRR	4.6	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	494 117 647	70 588 235	35 294 118
Razem				494 117 647	70 588 235	35 294 118

2.8 PRIORYTET VIII: Pomoc techniczna

INTERWENCJE W RAMACH FUNDUSZY

2.8.1.1 Powiązane rodzaje działań

Realizacja priorytetu przyczyni się do sprawnego wdrażania i wykorzystania środków w ramach Programu.

Priorytet obejmuje 3 obszary:

- potencjał instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu tj. odpowiedzialnych za przygotowanie, zarządzanie, wdrażanie, monitorowanie, informowanie, ocenę oraz kontrolę operacji finansowanych ze środków Programu oraz instytucji mających znaczący wpływ na wdrażanie Programu lub potencjał beneficjentów Programu;
- potencjał beneficjentów Programu w zakresie działań szkoleniowych i informacyjnych dla beneficjentów;
- informacja i promocja oraz proces ewaluacji w ramach Programu.

W ramach priorytetu finansowane będą wydatki osobowe instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu oraz instytucji mających znaczący wpływ na jego wdrażanie lub potencjał beneficjentów, z wyjątkiem Instytucji Zarządzającej zgodnie z linią demarkacyjną.

Sprawne wdrażanie Programu wymaga wykorzystania doświadczeń zdobytych w poprzednich perspektywach finansowych. Finansowane będą zadania mające na celu finalizację prac z perspektyw 2014-2020 i 2007-2013 oraz przygotowanie perspektywy finansowej 2028-2034 w instytucjach będących beneficjentami priorytetu; także działania podnoszące kwalifikacje pracowników, w tym w obszarach związanych z realizacją projektów infrastrukturalnych. Z tych działań będą mogły korzystać instytucje mające istotny wpływ na wdrażanie Programu lub potencjał beneficjentów Programu.

W celu zapewnienia sprawnej realizacji projektów, beneficjenci realizujący projekty w ramach priorytetów I-VII, w tym beneficjenci projektów transportowych, otrzymają wsparcie w postaci finansowania kosztów pośrednich poza priorytetem pomocy technicznej, przede wszystkim z wykorzystaniem mechanizmu określonego w art. 54 rozporządzenia ogólnego (finansowanie w oparciu o stawki ryczałtowe w ramach kosztów kwalifikowanych danego projektu).

W przypadku, gdy środki z priorytetu PT okażą się niewystarczające, IZ FEnIKS będzie mogła podjąć decyzję o wykorzystaniu art. 37 rozporządzenia ogólnego (finansowanie niepowiązane z kosztami) na dodatkowe wsparcie przy wdrażaniu Programu.

Finansowane będzie zapewnienie odpowiedniego zaplecza technicznego i warunków pracy, w tym odpowiedniego poziomu informatyzacji. Finansowane będą działania mające na celu budowę/rozbudowę, utrzymanie, eksploatację narzędzi informatycznych, niezbędnych do prawidłowej realizacji i monitorowania Programu.

Doświadczenia wskazują na pozytywny wpływ wsparcia udzielanego instytucjom uczestniczącym w procesie inwestycyjnym w ramach POIiŚ 2014-2020. Przewiduje się wsparcie dla służb nadzoru budowlanego na szczeblu centralnym i wojewódzkim i służb administracyjnych wojewody realizujących zadania zw. z inwestycjami infrastrukturalnymi. Instytucje te nadzorują m.in. inwestycje POIiŚ 2014-2020, FEnIKS i CEF pod kątem zgodności z prawem. Wsparcie ma na celu zwiększenie jakości i szybkości realizowanych zadań, w tym usprawnienie rozpoczęcia i odbioru prac budowlanych oraz umożliwienie prowadzenia kontroli jeszcze w trakcie realizacji inwestycji w FEnIKS i CEF, jak również innych inwestycji z programów krajowych współfinansowanych ze środków UE.

Finansowane będzie działanie służb konserwatorów zabytków, w tym ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jako organu koordynującego i nadzorującego. Nadzorują one m.in. inwestycje POIiŚ 2014-2020, FEnIKS i CEF pod kątem archeologicznym oraz ochrony konserwatorskiej. Wsparcie ma na celu zwiększenie jakości i szybkości realizowanego nadzoru nad prawidłowym przebiegiem badań archeologicznych oraz prac konserwatorskich w inwestycjach z FEnIKS i CEF, jak również innych inwestycji z programów krajowych współfinansowanych ze środków UE.

Planuje się objęcie wsparciem zadań z zakresu zarządzania i wdrażania instrumentu Łącząc Europę.

Planowane są zadania ewaluacyjne w obszarach związanych z Programem dla poprzednich i kolejnych perspektyw.

Dofinansowanie uzyskają działania zapobiegania, wykrywania, korygowania i raportowania w obszarze nieprawidłowości i nadużyć finansowych. W zależności od wyników analizy ryzyka nadużyć IZ rozważy wprowadzenie m.in. następujących działań zapobiegawczych:

- wprowadzenie procedur zgłaszania i aktualizowania nieprawidłowości w ramach systemu Irregularities Management System (IMS);

- wzmocnienie procedur kontrolnych dot. zarządzania konfliktem interesów uwzględniające weryfikacje struktury właścicielskiej beneficjentów, wykonawców oraz ekspertów nadzorujących i oceniających projekty;
- ustanowienie systemu kontroli przy wyborze projektów zapewniającej zachowanie odpowiedniej ścieżki audytu;
- wprowadzenie mechanizmu wykluczania z dofinansowania podmiotów, które stanowią udowodnione zagrożenie dla interesów finansowych UE;
- uwzględnianie nowych ryzyk związanych np. ze zmianą zasad wydatkowania funduszy UE;
- wykorzystywanie narzędzi eksploracji danych mających na celu wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych.

Instytucja Zarządzająca będzie promować Pakty Uczciwości oraz zamierza wdrażać je w projektach, w których będzie to uzasadnione. Komitet Monitorujący będzie informowany o Paktach Uczciwości.

Finansowane będzie przygotowanie specjalistycznych ekspertyz i analiz oraz wsparcie eksperckie przy ocenie projektów realizowanych w Programie. Przewiduje się możliwość wsparcia (typu project pipeline) w zakresie weryfikacji i doradztwa dla projektów o charakterze strategicznym. Wsparcie dotyczyć może np. weryfikacji gotowych dokumentów (np. studium wykonalności, raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko) przed złożeniem przez beneficjenta wniosku o dofinansowanie. Natomiast, co do zasady koszty przygotowania dokumentacji projektowej i przetargowej dla projektów realizowanych w ramach Programu finansowane będą w ramach poszczególnych priorytetów Programu.

Cel priorytetu będzie realizowany m.in. poprzez:

- finansowanie wydatków osobowych instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu/ instytucji mających znaczący wpływ na jego wdrażanie i/lub potencjał beneficjentów, z wyjątkiem Instytucji Zarządzającej;
- podnoszenie kwalifikacji personelu zaangażowanego w ww. instytucjach m.in. poprzez szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji;
- wynajem pomieszczeń (m.in. biurowych, konferencyjnych, archiwów), wyposażenie miejsca pracy;
- zakup i instalację sprzętu i wyposażenia;

- pokrycie kosztów eksploatacji sprzętu; wyposażenia; zakupu niezbędnych licencji i oprogramowania informatycznego; zakupu usług telekomunikacyjnych i teleinformatycznych dla potrzeb efektywnej realizacji Programu;
- budowę, rozbudowę i utrzymanie narzędzi informatycznych w celu obsługi Programu;
- wsparcie procesu zarządzania i wdrażania Programu, w tym m.in.:
 - wsparcie procesu oceny i selekcji projektów;
 - wsparcie procesu kontroli oraz działań związanych ze zwalczaniem nadużyć finansowych na szkodę UE;
- organizacja spotkań, komitetów, grup roboczych, zespołów, itp.;
- przygotowanie analiz, ekspertyz, sprawozdań, w tym związanych z zapewnieniem spójnej i zintegrowanej interwencji Programu, zgodności z priorytetami rozwojowymi UE w ramach Europejskiego Zielonego Ładu oraz komplementarności z innymi instrumentami rozwojowymi UE;
- finansowanie procesu ewaluacji: wspierających projektowanie i wdrażanie; oceniających wpływ; ex-post/retrospektywnych i dot. przyszłych perspektyw;
- finansowanie pomocy udzielonej przez ekspertów zewnętrznych;
- ułatwienie dostępu do zasobów wiedzy zgromadzonych w poprzednich perspektywach finansowych;
- finansowanie działań związanych z finalizacją prac w zakresie perspektywy 2014-2020 i 2007-2013 w instytucjach będących beneficjentami priorytetu;
- finansowanie kosztów przygotowania przyszłych interwencji ze środków UE, w tym prac związanych z przygotowaniem perspektywy 2028-2034;
- finansowanie archiwizacji i przechowywania dokumentacji (również w formie elektronicznej) obecnego 2021-2027 i poprzednich programów (2014-2020, 2007-2013, Fundusz Spójności 2004-2006; FS/ISPA 2000-2006);
- weryfikację dokumentacji projektowej dla projektów strategicznych oraz doradztwo w tym zakresie (typu project pipeline);
- realizację działań informacyjno-promocyjnych;
- prowadzenie współpracy międzynarodowej np. w ramach instrumentów TAIEX,

„twinning”;

- zwiększenie roli koordynatora ds. równości i niedyskryminacji i zapewnienie odpowiedniego wsparcia (szkolenia/doradztwo/budżet);
- w celu promowania zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji zapewnione zostanie wsparcie beneficjentów, personelu IZ, IP, IP II i Komitetu Monitorującego w realizacji zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, poprzez wsparcie eksperckie, szkolenia i konferencje tematyczne, produkcję materiałów informacyjno-edukacyjnych.

Rodzaje działań w priorytecie zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH (Do Not Significant Harm).

2.8.1.2 Główne grupy docelowe

Beneficjenci i potencjalni beneficjenci Programu;

Instytucje, których działania wpływają na potencjał beneficjentów/potencjalnych beneficjentów i/lub skuteczność działań IZ, IP, IP II;

Partnerzy wymienieni w art.8.1 rozporządzenia ogólnego, w tym partnerzy społeczno-gospodarczy; organizacje pozarządowe – w zakresie związanym z wdrażaniem Programu i udziałem w Komitecie Monitorującym oraz grupach roboczych, przygotowania ekspertyz, jak również w zakresie działań o charakterze szkoleniowym, w tym szkolenia dla członków KM z zakresu aspektów karty praw podstawowych.

W zakresie działań informacyjno-promocyjnych: beneficjenci – potencjalni i faktyczni oraz ogół społeczeństwa, m.in. odbiorcy rezultatów (szczegółowy opis grup docelowych znajduje się w załączniku dot. FENIKS Strategii komunikacji polityki spójności na lata 2021-2027).

2.8.1.3 WSKAŹNIKI

Wskaźniki produktu							
Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)

VIII	FS	n/d		Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	1	20
VIII	FS	n/d		Średnioroczna liczba etatów finansowanych z pomocy technicznej	szt.	1 107	1107
VIII	FS	n/d		Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoby	1 300	13 000
VIII	FS	n/d		Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	1	3
VIII	FS	n/d		Liczba posiedzeń komitetów, sieci, grup oraz innych spotkań w celu wymiany doświadczeń z partnerami	szt.	4	18

2.8.1.4 INDYKATYWNY PODZIAŁ ALOKACJI UE WEDŁUG RODZAJU INTERWENCJI

Zakres interwencji				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	FS	n/d	179 - Informacja i komunikacja	6 132 000
			180 - Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	267 939 273
			181 - Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	1 875 230
			182 - Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego,	6 132 000

			beneficjentów i odpowiednich partnerów	
Razem				282 078 503

Równouprawnienie płci				
Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (w EUR)
VIII	FS	n/d	03 - Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	282 078 503
Razem				282 078 503

3 PLAN FINANSOWY

3.1 Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Fundusz	Kategoria regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Ogółem
							środki finansowe bez kwoty elastyczności	kwota elastyczności	środki finansowe bez kwoty elastyczności	kwota elastyczności	
EFRR	Słabiej rozwinięte	0	1 720 697 469	1 785 557 881	1 869 649 528	1 957 487 821	853 079 004	853 079 003	901 557 585	901 557 585	10 842 665 876
	W okresie przejściowym	0	241 654 924	250 000 516	260 822 596	272 132 867	117 793 976	117 793 977	124 044 212	124 044 213	1 508 287 281
	Lepiej rozwinięte	0	95 616 488	96 651 263	98 081 285	99 553 040	40 663 879	40 663 879	41 456 904	41 456 903	554 143 641
	Ogółem	0	2 057 968 881	2 132 209 660	2 228 553 409	2 329 173 728	1 011 536 859	1 011 536 859	1 067 058 701	1 067 058 701	12 905 096 798
FS	Nie dotyczy	0	1 799 063 987	1 867 163 754	1 947 814 199	2 031 835 492	886 345 267	886 345 266	932 286 088	932 286 087	11 283 140 140
Ogółem		0	3 857 032 868	3 999 373 414	4 176 367 608	4 361 009 220	1 897 882 126	1 897 882 125	1 999 344 789	1 999 344 788	24 188 236 938

3.2 Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Numer celu polityki lub FST lub Pomoc techniczna	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia UE (całkowite wydatki kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu ⁷¹	Wkład UE (a)=(g)+(h)	Podział wkładu UE		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)
						Wkład UE bez kwoty elastyczności (g)	Kwota elastyczności (h)		publiczny (c)	prywatny (d)		
CP2	1. Energetyka i środowisko	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	4 616 061 637	3 872 038 758	744 022 879	814 599 113	433 422 642	381 176 471	5 430 660 750	85%
	2. Energetyka i środowisko	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 224 246 263	3 540 648 969	683 597 294	745 455 223	207 738 960	537 716 263	4 969 701 486	85%
				W okresie przejściowym	603 463 753	506 704 612	96 759 141	258 627 323	72 072 701	186 554 622	862 091 076	70%
				Lepiej rozwinięte	301 731 876	257 017 012	44 714 864	301 731 876	84 084 817	217 647 059	603 463 752	50%
3. Transport miejski	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	2 000 000 000	1 677 637 372	322 362 628	352 941 177	352 941 177	0	2 352 941 177	85%	
CP3	4. Transport	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	4 385 000 000	3 678 219 938	706 780 062	773 823 530	773 823 530	0	5 158 823 530	85%
	5. Transport	całkowite wydatki	EFRR	Słabiej rozwinięte	5 589 007 848	4 684 555 219	904 452 629	986 295 503	952 869 897	33 425 606	6 575 303 351	85%

⁷¹ Wydatki w priorytetach finansowanych z EFRR (oprócz sektora transportu) będą rozliczane według mechanizmu pro-rata, opartego na następującej metodologii wyliczania alokacji dla poszczególnych kategorii regionów, bazującej na kryterium liczby regionów:

- region lepiej rozwinięty (warszawski stołeczny): 1/17 (jeden region na siedemnaście regionów Polski), tj. 5,88% alokacji EFRR;
- regiony w okresie przejściowym (woj. wielopolskie i dolnośląskie): 2/17 (dwa regiony na siedemnaście regionów Polski), tj. 11,76% alokacji EFRR;
- regiony słabiej rozwinięte (region mazowiecki regionalny i pozostałe 13 województw): 14/17 (czternaście regionów na siedemnaście regionów Polski), tj. 82,35% alokacji EFRR.

		kwalikowalne		W okresie przejściowym	757 764 705	636 265 010	121 499 695	324 756 303	313 159 665	11 596 638	1 082 521 008	70%
				Lepiej rozwinięte	178 882 353	152 373 055	26 509 298	178 882 353	165 352 941	13 529 412	357 764 706	50%
CP4	6. Zdrowie	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	535 294 118	448 669 052	86 625 066	94 463 668	94 463 668	0	629 757 786	85%
				W okresie przejściowym	76 470 588	64 209 324	12 261 264	32 773 110	32 773 110	0	109 243 698	70%
				Lepiej rozwinięte	38 235 294	32 569 052	5 666 242	38 235 294	38 235 294	0	76 470 588	50%
	7. Kultura	całkowite wydatki kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	494 117 647	414 156 048	79 961 599	87 197 232	87 197 232	0	581 314 879	85%
				W okresie przejściowym	70 588 235	59 270 145	11 318 090	30 252 101	30 252 101	0	100 840 336	70%
				Lepiej rozwinięte	35 294 118	30 063 740	5 230 378	35 294 118	35 294 118	0	70 588 236	50%
PT	8. Pomoc techniczna	całkowite wydatki kwalifikowalne	FS	Nie dotyczy	282 078 503	236 612 719	45 465 784	49 778 560	49 778 560	0	331 857 063	85%
EFRR ogółem				Słabiej rozwinięte	10 842 665 876	9 088 029 288	1 754 636 588	1 913 411 626	1 342 269 757	571 141 869	12 756 077 502	85%
				W okresie przejściowym	1 508 287 281	1 266 449 091	241 838 190	646 408 837	448 257 577	198 151 260	2 154 696 118	70%
				Lepiej rozwinięte	554 143 641	472 022 859	82 120 782	554 143 641	322 967 170	231 176 471	1 108 287 282	50%
FS ogółem					11 283 140 140	9 464 508 787	1 818 631 353	1 991 142 380	1 609 965 909	381 176 471	13 274 282 520	85%
Suma całkowita					24 188 236 938	20 291 010 025	3 897 226 913	5 105 106 484	3 723 460 413	1 381 646 071	29 293 343 422	

4 WARUNKI PODSTAWOWE

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR FS EFS+ EFM RA FST FAM, IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Spełniony	Istnienie mechanizmów monitorowania obejmujących wszystkie umowy w sprawie zamówień publicznych oraz postępowania w sprawie tych zamówień w ramach Funduszy zgodnie z prawodawstwem Unii dotyczącym zamówień. Wymóg ten obejmuje: 1. rozwiązania mające zapewnić gromadzenie faktycznych i wiarygodnych danych dotyczących postępowań w sprawie zamówień publicznych o wartości powyżej unijnych progów zgodnie z obowiązkami sprawozdawczymi na mocy art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE; 2. rozwiązania mające zapewnić, by dane obejmowały co najmniej następujące elementy: a) jakość i natężenie konkurencji: nazwiska/nazwy zwycięskich oferentów, liczba oferentów na początku postępowania oraz wartość umowy; b) informacja o ostatecznej cenie po	Spełniony	Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf Link do rocznych sprawozdań z funkcjonowania systemu zamówień publicznych: https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/analizy-systemowe/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych	Kryterium 1. Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z Platformy e-Zamówienia, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. Kryterium 2. UZP posiada dostęp do wszystkich danych wymaganych w ramach warunkowości podstawowej (dane pochodzą z bazy TED prowadzonej przez KE ze sprawozdań rocznych przedkładanych Prezesowi UZP przez zamawiających oraz bazy BZP Kryteria 3 Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane

				<p>zakończeniu postępowania i o udziale MŚP jako bezpośrednich oferentów, w przypadku gdy systemy krajowe podają takie informacje;</p> <p>3. rozwiązania mające zapewnić monitorowanie i analizę danych przez właściwe organy krajowe zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE i art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE;</p> <p>4. rozwiązania mające zapewnić, by wyniki analiz były udostępniane publicznie zgodnie z art. 83 ust. 3 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 3 dyrektywy 2014/25/UE;</p> <p>5. rozwiązania mające zapewnić, by wszelkie informacje wskazujące na przypadki podejrzanego z umowy przetargowej były przekazywane właściwym organom krajowym zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE.</p>			<p>otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP.</p> <p>Kryterium 4. UZP publikuje na swojej stronie roczne raporty z funkcjonowania systemu zamówień publicznych oraz okresowe Biuletyny Informacyjne.</p> <p>Kryterium 5. W przypadku powstania w toku kontroli prowadzonej przez UZP podejrzenia, że w postępowaniu mogło dojść do z umowy przetargowej UZP przekazuje stosowną informację w tym zakresie do UOKiK. Pomiędzy UZP i UOKiK zostało także podpisane porozumienie zakładające współpracę obydwu instytucji, wymianę informacji i doświadczeń. Niezależnie od powyższego instytucje oraz podmioty zamawiające mogą bezpośrednio zwrócić się do UOKiK w przypadku podejrzenia z umowy przetargowej.</p>
Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczną	EFRR FS EFS+	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów	Spełniony	Instytucje zarządzające dysponują narzędziami i zdolnościami umożliwiającymi im weryfikację zgodności z zasadami pomocy państwa:	Spełniony	Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU	Kryterium 1. Zgodnie z art. 31b pkt 2) ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 743 ze

e stosowane zasady pomocy państwa	EFMR FST Nie dotyczy FAM, IZGW i FBW	szczegółowych		1. w odniesieniu do przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz objętych wymogiem odzyskania pomocy; 2. poprzez dostęp do specjalistycznych porad i wytycznych w kwestiach pomocy państwa udzielanych przez ekspertów ds. pomocy państwa z podmiotów lokalnych lub krajowych.		20041231291/U/ D20041291Lj.pdf	zm.) Prezes UOKiK ma obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie www informacji o decyzjach KE dotyczących zwrotu pomocy publicznej. Jednocześnie, podmioty udzielające pomocy są zobligowane do zbadania warunków dopuszczalności pomocy publicznej. Zgodnie z art. 37 ust. 5 ustawy, podmioty udzielające pomocy mają obowiązek uzyskać od przedsiębiorców ubiegających się o pomoc publiczną informacje umożliwiające stwierdzenie, czy dany przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji na dzień udzielenia pomocy. Co do zasady dotyczy to też sprawozdań finansowych za okres 3 ostatnich lat obrotowych, sporządzonych zgodnie z przepisami o rachunkowości, na podstawie których weryfikowana jest poprawność przedstawianych danych. W przypadku podmiotów objętych postępowaniem upadłościowym wszelkie zdarzenia w tych postępowaniach są obwieszane, a dodatkowo przedsiębiorca obowiązany jest posługiwać się nazwą firmy wraz z oznaczeniem „w
-----------------------------------	--	---------------	--	---	--	-----------------------------------	--

						<p>restrukturyzacji” lub „w upadłości”.</p> <p>Kryterium 2. Funkcję krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego za skuteczne wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK, a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i rybołówstwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prezes UOKiK opiniuje wytyczne dotyczące pomocy publicznej, projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej, w tym finansowane ze środków strukturalnych, notyfikuje je KE, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją oraz monitoruje udzielaną pomoc publiczną. Ustawa reguluje obowiązki w zakresie monitorowania pomocy udzielanej przedsiębiorcom, tj. gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji w tym zakresie. UOKiK zapewnia pełną informację na stronie urzędu i zależnie od potrzeb prowadzi dla instytucji wdrażających programy warsztaty dotyczące stosowania pomocy publicznej. W ramach współpracy z UOKiK 2 grupy robocze ds. pomocy publicznej udzielanej w ramach funduszy strukturalnych polityki spójności (dla krajowych i regionalnych programów),</p>
--	--	--	--	--	--	---

							koordynowane przez MFiPR, opracowują horyzontalne interpretacje dotyczące udzielania pomocy publicznej.
Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	EFRR FS EFS+ EFM RA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczególnych	Niespełniony	Istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą”), które obejmują: 1. ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty; 2. rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.	Niespełnione		Kryterium 1. Niespełnione Jednolita procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie jak i trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia artykułów KPP, w zależności od charakteru sprawy, właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze.

							<p>Zdaniem strony polskiej warunek jest spełniony zgodnie ze stanowiskiem z 7 lipca 2022 r., jednakże wobec braku reakcji KE na to stanowisko - status warunku został oznaczony jako niespełniony.</p> <p>Kryterium 2 Niespełnione</p> <p>Procedura uwzględnia obowiązek IZ Programu w zakresie przygotowania rocznej zbiorczej informacji o wszystkich zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów z KPP oraz skarg, w celu rozpatrzenia przez KM Programu. KM podejmuje decyzję o podjęciu właściwych działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków.</p> <p>Zdaniem strony polskiej warunek jest spełniony zgodnie ze stanowiskiem z 7 lipca 2022 r., jednakże wobec braku reakcji KE na to stanowisko - status warunku został oznaczony jako niespełniony.</p>
Wdrażanie i stosowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych	EFRR FS EFS+ EFM RA FST	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Spełniony	Istnienie krajowych ram zapewniających realizację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które obejmują: 1. cele ogólne obejmujące wymierne wartości docelowe, mechanizmy gromadzenia danych i	Spełnione	Link do dokumentu: https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218 https://www.gov.pl/web/rodzina/p	Kryterium 1 Spełnione Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjęta przez Radę Ministrów 16 lutego 2021 r. wypełnia kryterium wskazując ramy polityki krajowej dla zapewnienia

<p>zgodnie z decyzją Rady 2010/48 /WE</p>	<p>FAM IZGW FBW</p>			<p>monitorowania; 2. rozwiązania mające zapewnić, by w ramach przygotowywania i wdrażania programów odpowiednio zostały odzwierciedlone polityka, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności; 3. rozwiązania dotyczące sprawozdawania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Konwencją oraz skarg o nieprzestrzeganie Konwencji złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.</p>		<p>projekt-uchwały-rady-ministrow-w-sprawie-ustanowienia-polityki-publicznej-pt-strategia-rozwoju-uslug-spoecznych-polityka-publiczna-na-lata-20212035</p>	<p>wdrażania ww. Konwencji, obejmujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cele i działania do osiągnięcia w oznaczonym czasie ze wskaźnikami i odpowiedzialnymi podmiotami - mechanizmy monitoringu realizacji celów i działań oraz gromadzenie danych w tym zakresie - zapewnienie zgodności ze Strategią na poziomie opracowywania i wdrażania planów działań i programów polityki dostępności oraz zgodnego z postanowieniami ww. Konwencji ustawodawstwa i standardów. <p>Spełnienie kryterium zapewnia przyjęta 7.06.2022 r. przez RM Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.), która zakłada realizację procesu deinstytucjonalizacji. Usługi społeczne skoncentrują się na rodzinie i dzieciach, seniorach, os. z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie bezdomności. Osoby z niepełnosprawnościami wspierane są m.in. w zakresie niezależności poprzez wdrożenie mieszkalnictwa wspomagane - Cel 3 oraz rozwój Centrów</p>
---	-----------------------------	--	--	--	--	--	--

						<p>Opiekuńczo-Mieszkalnych.</p> <p>Kryterium 2 Spełnione</p> <p>Kryterium zostanie spełnione poprzez zobowiązanie IZ do realizacji następujących działań:</p> <p>(1) wskazania konkretnych artykułów KPON związanych z zakresem wsparcia planowanym do realizacji w ramach programu,</p> <p>(2) zapewnienia zgodności z KPON wszelkich procesów i procedur realizowanych na każdym etapie wdrażania programu, tj. programowania, wyboru i realizacji projektów, a także kontroli projektów, monitorowania i ewaluacji, co znajdzie odzwierciedlenie m.in. w treści procedur/wytycznych/regulaminów określających sposób realizacji poszczególnych procesów związanych z wdrażaniem programu,</p> <p>(3) oceny projektów pod kątem kryterium dotyczącego zgodności z KPON,</p> <p>(4) zapewnienia stosowania standardów dostępności poprzez Wytyczne określające standardy zapewniania dostępności w inwestycjach finansowanych w</p>
--	--	--	--	--	--	--

						<p>ramach polityki spójności,</p> <p>(5) realizacji działań informacyjnych/świadomościowych związanych z przestrzeganiem KPON,</p> <p>(6) wprowadzenia do systemu realizacji programu procedury zgłaszania podejrzeń i skarg dotyczących niezgodności interwencji/działań z KPON.</p> <p>Kryterium 3 Spełnione</p> <p>Kryterium zostanie spełnione poprzez wprowadzenie obowiązkowego rocznego raportowania Komitetowi Monitorującemu o zgłoszonych przypadkach niezgodności interwencji/działań z KPON oraz skargach na nieprzestrzeganie KPON.</p> <p>KM będzie informowany o charakterze i liczbie skarg i przypadków niezgodności interwencji realizowanej w ramach programu z zapisami KPON oraz o tym, jakie czynności w związku z ich wystąpieniem podjęły właściwe instytucje. W przypadku naruszeń systemowych lub powtarzających się, po przedstawieniu sprawozdania przez IZ, KM będzie mógł powziąć szereg działań, aby przeciwdziałać ich</p>
--	--	--	--	--	--	--

							<p>występowaniu w przyszłości.</p> <p>Zakres prerogatyw KM w tym względzie zostanie określony w regulaminie KM, w oparciu o minimalne uprawnienia określone dla KM wszystkich programów, w tym: (1) możliwość powołania grupy roboczej do rozpatrzenia danego zagadnienia/zidentyfikowanego problemu, (2) przeprowadzenie dalszych analiz w celu opracowania szczegółowych zaleceń/rekomendacji dotyczących najbardziej powtarzalnych naruszeń, czy też (3) intensyfikacji prowadzonych działań świadomościowych i informacyjnych.</p>
2.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz wsparcia renowacji budynków w pod kątem efektywności energetycznej budynków w mieszkalnych i niemieszkalnych	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Spełniony	<p>Kryterium 1.</p> <p>1. Przyjęcie krajowej długoterminowej strategii renowacji na rzecz wsparcia renowacji krajowych zasobów budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, zgodnie z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 ; strategia ta:</p> <p>a) zakłada szacunkowe cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050;</p> <p>b) przedstawia indykatywny zarys zasobów finansowych</p>	Spełnione	<p>Link do dokumentu:</p> <p>Kryterium 1.</p> <p>https://www.gov.pl/attachment/64841ec3-1e9c-49d9-85f7-2a58bead36b2</p> <p>Kryterium 2.</p> <p>https://www.gov.pl/web/aktywapanstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-doke</p>	<p>Kryterium 1.</p> <p>Długoterminowa strategia renowacji budynków wyznacza cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050, które zostały określone w scenariuszu rekomendowanym renowacji budynków, a także przedstawia analizę różnych wariantów realizacji renowacji: 1. scenariusz szybkiej i głębokiej termomodernizacji, 2. scenariusz termomodernizacji etapowej, 3. scenariusz rekomendowany (rozdział 9). Ponadto, zawiera szczegółowe zestawienie krajowych polityk oraz narzędzi finansowych</p>

			<p>na wspieranie realizacji strategii;</p> <p>c) określa skuteczne mechanizmy promowania inwestycji w renowację budynków.</p> <p>Kryterium 2</p> <p>2. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii</p>	Spełnione	<p>wspierających renowację budynków, do których przedstawiono wykaz środków budżetowych (rozdział 5). Dodatkowo DSRB zawiera orientacyjną skalę wsparcia renowacji budynków (rozdział 9), oraz wskazuje mechanizmy ułatwiające inwestorem podejmowanie i przeprowadzanie renowacji budynków (rozdział 8). DSRB zawiera wytyczne w zakresie dalszych działań dotyczących wsparcia renowacji budynków w Polsce. DSRB poza wypełnieniem wymogów wynikających z warunku 2.1, spełnia również wymagania nałożone art. 2a dyrektywy 2010/31/UE.</p> <p>Kryterium 2</p> <p>Kryterium dotyczące działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii należy uznać za spełnione w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030. Ponadto, w dniu 16 czerwca 2021 r., za pośrednictwem Stałego Przedstawiciela RP przy UE, przekazano do Dyrekcji Generalnej ds. Energii (DG ENER) Komisji Europejskiej dokument pn. Informacja w sprawie metod i środków</p>
--	--	--	---	------------------	--

							stosowanych w Polsce służących wdrożeniu art. 7, 7a i 7b dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej - zawierający opis szczegółowej metody funkcjonowania systemów zobowiązujących do efektywności energetycznej oraz alternatywnych środków z dziedziny polityki, o których mowa w art. 7a oraz 7b ww. dyrektywy. W wymienionych dokumentach zawarto informacje na temat działań podjętych i planowanych na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii, w tym m.in. łącznej kwoty wymaganych oszczędności w zakresie końcowego wykorzystania energii w terminie do 31 grudnia 2030 r.
2.2.Zarządzenie w sektorze energii	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu	Spełniony	Przedłożenie Komisji Zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999 i z zapewnieniem spójności z określonymi w porozumieniu paryskim długoterminowymi założeniami dotyczącymi redukcji emisji gazów cieplarnianych; plan ten obejmuje: 1. wszystkie elementy wymagane we wzorze przedstawionym	Spełnione	Link do dokumentu: https://www.gov.pl/web/aktywanpanstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-dok	Kryterium 1 i 2. KPEiK zawiera działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej: Bezpieczeństwa energetycznego, Wewnętrznego rynku energii, Efektywności energetycznej, Obniżenia emisyjności, Badań naukowych, innowacji i konkurencyjności. KPEiK wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r.:

		Europejski ego i Rady (UE) 2018/2001 1, w tym określony mi w niej kryteriami zrównowa żonego rozwoju		w załączniku I do rozporządzenia (UE) 2018/1999; 2. zarys planowanych zasobów i mechanizmów finansowych w odniesieniu do środków promujących energię niskoemisyjną.			<ul style="list-style-type: none"> • 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do 2005 r., • 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% możliwy do osiągnięcia dzięki dodatkowym środkom unijnym, w tym na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie i roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. Średniorocznie, • wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007, • redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej <p>Krajowe założenia i cele polskiej polityki energetyczno-klimatycznej szczegółowo opisane zostały w rozdziale drugim dokumentu, natomiast rozdział trzeci wskazuje polityki i środki mające służyć ich realizacji. Analizę skutków planowanych polityk i środków przedstawiono w Załączniku nr 2 do KPEiK.</p>
2.3. Skutecz ne wspiera	EFRR , FS	Wspierani e energii odnawial nej zgodnie	Spełniony	Istnienie środków, które zapewniają: 1. zgodność z wiążącym krajowym celem	Spełnione	Link do dokumentu: Kryterium 1.	Kryterium 1. Instrumenty służące osiągnięciu celu OZE:

nie wykorzystania energii odnawialnej w poszczególnych sektorach i w całej Unii		z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określony mi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju		dotyczącym energii odnawialnej na 2020 r. i z udziałem bazowym energii odnawialnej do 2030 r. lub podjęcie dodatkowych środków w przypadku gdy udział bazowy nie jest utrzymywany przez okres jednego roku zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 i rozporządzeniem (UE) 2018/1999; 2. zgodnie z wymogami dyrektywy (UE) 2018/2001 i rozporządzenia (UE) 2018/1999 – zwiększenie udziału energii odnawialnej w sektorze ciepłownictwa i chłodnictwa zgodnie z art. 23 dyrektywy (UE) 2018/2001.		<p>Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (dalej: „ustawa OZE”):</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150000478/U/D20150478Lj.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. 2021 poz. 234):</p> <p>https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000234/U/D20210234Lj.pdf</p> <p>Kryterium 2.</p> <p>Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz warunków przyłączenia instalacji do sieci (Dz. U. 2017 poz. 1084),</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Głównym mechanizmem jest aukcyjny system wsparcia. W ramach aukcji OZE zakontraktowano w l. 2016-2018 - ok. 2000 MW, w 2019 r. – ok. 3000 MW, w 2020 - ok. 2500 MW oraz ok. 2500 MW w 2021 r. Nowelizacja ustawy OZE przedłuży okres udzielania pomocy publicznej w systemie aukcyjnym oraz systemach FIT/FIP. • Systemy cen i premii gwarantowanych FIT/FIP dedykowanych małym wytwórcom OZE w technologii biogazowej, biomasowej oraz hydroenergetycznej. • Prosumencki system opustów oparty o rozliczenia energii z mikroinstalacji w ramach net-meteringu. • Program "Mój Prąd" do 2020 roku zapewnił wsparcie dla 1200 MW. W lipcu 2021 r. rozpoczął się nabór do jego 3. edycji. Kolejna, poszerzona o nowe elementy, tj. punkty ładowania samochodów elektrycznych czy magazyny energii jest w trakcie przygotowania. • Programy "Energia Plus" dla przedsiębiorców i „Agroenergia” dedykowany rolnikom. • Morskie farmy wiatrowe umożliwią skokowy przyrost mocy
---	--	---	--	---	--	---	--

					http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001084/O/D20171084.pdf	<p>zainstalowanej OZE. Rozwój tej technologii będzie stanowić centralny element do osiągnięcia celów energetyczno-klimatycznych.</p> <p>Kryterium 2.</p> <p>Promowaniu rozwoju OZE w zakresie produkcji ciepła i chłodu służą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii poszerzające katalog podmiotów zobowiązanych do zakupu ciepła z OZE. • Program „Czyste Powietrze umożliwiający wymianę starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy i termomodernizację budynków- kontynuacja do 2029 r. • W celu rozwoju produkcji ciepła i chłodu z OZE powołano Zespół ds. określenia modelu funkcjonowania rynku ciepła, który opracował Strategię dla Ciepłownictwa, określającą kierunki transformacji sektora w Polsce w zakresie niskoemisyjności i będzie stanowić podstawę dla działań
--	--	--	--	--	---	--

							<p>podejmowanych w tym obszarze w najbliższych latach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ponadto programy wsparcia inwestycyjnego w zakresie indywidualnych źródeł ciepła z OZE, takie jak program "Czyste powietrze" oraz inne programy podlegać będą stosownym zmianom i udoskonaleniom, a zależności od potrzeb otrzymają komplementarne wsparcie.
2.4. Skuteczne ramy zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami.	EFRR, FS	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporność, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Spełniony	<p>Kryterium 1.</p> <p>Istnienie krajowego lub regionalnego planu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami, opracowanego na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu i istniejących strategii na rzecz przystosowania się do zmian klimatu; plan ten obejmuje:</p> <p>1. opis kluczowych ryzyk, ocenionych zgodnie z art. 6 ust. 1 decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE1, odzwierciedlający bieżący profil ryzyka i jego ewolucję w orientacyjnym okresie 25–35 lat. Ocena opiera się – w przypadku ryzyk związanych z klimatem – na prognozach</p>	Spełniony		<p>Kryterium 1.</p> <p>Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny ryzyka zawiera w szczególności rozdziały opisujące:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) identyfikację ryzyka, analizę oraz szacowanie, 2) typologię zagrożeń, 3) matrycę ryzyka, 4) zagrożenia naturalne, 5) zagrożenia cywilizacyjne i powodowane intencjonalną działalnością człowieka 6) potencjalne skutki dla ludności, gospodarki, mienia infrastruktury i środowiska naturalnego. <p>Kryterium 2. i 3.</p> <p>Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny zdolności</p>

			<p>i scenariuszach dotyczących zmian klimatu;</p> <p>2. opis środków w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowości i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy podejmowanych w odpowiedzi na zidentyfikowane kluczowe ryzyka. W odniesieniu do wspomnianych środków zostaną określone priorytety w zależności od danych ryzyk i ich wpływu na gospodarkę, braków w zakresie zdolności oraz skuteczności i wydajności, z uwzględnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych;</p> <p>3. informacje na temat zasobów i mechanizmów finansowania dostępnych na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania związanych z zapobieganiem klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowością i reagowaniem na klęski żywiołowe i katastrofy.</p>		<p>zarządzania ryzykiem zawiera:</p> <p>1) cele strategiczne,</p> <p>2) działania zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych i redukcji ryzyka</p> <p>3) część A Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK): charakterystykę zagrożeń i ich ocenę ryzyka, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: zapobieganie i przygotowanie</p> <p>4) część B KPZK : zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: reagowanie i odbudowa</p> <p>5) wdrażanie środków zapobiegania ryzyku i zapewnienia gotowości:</p> <ul style="list-style-type: none"> - współpraca między siłami uczestniczącymi - zestawienie organów odpowiedzialnych na odp. poziomie administracyjnym kraju - procedury zarządzania kryzysowego, w tym ochrony infrastruktury krytycznej, - procedury organizacji łączności, monitorowania zagrożeń, informowania, ostrzegania i alarmowania
--	--	--	---	--	---

							<ul style="list-style-type: none"> - komunikację ryzyka - organizację ratownictwa i opieki medycznej i ewakuacji z obszarów zagrożonych, - zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód - procedury uruchamiania rezerw strategicznych - priorytety ochrony i odtwarzania infrastruktury krytycznej - finansowanie.
2.5. Aktualizowane planowanie koniecznych inwestycji w sektorze wodno-ściekowym	EFRR, FS	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki i wodnej	Niespełniony	<p>Dla każdego sektora lub obu tych sektorów istnieje krajowy plan inwestycji, który obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG1 i dyrektywy Rady 98/83/WE2; 2. określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych: <ol style="list-style-type: none"> a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, wraz z określeniem priorytetów ze względu na wielkość aglomeracji i wpływ na środowisko oraz z podziałem inwestycji na poszczególne aglomeracje b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE; c) wymaganych, aby 	Niespełniony	<p>Link do dokumentu:</p> <p>https://www.gov.pl/attachment/a7096f8e-5961-4719-8c03-4b36cf61f56a</p>	<p>Kryterium 1. Niespełnione</p> <p>Warunek spełniony jest poprzez przyjęcie Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Program Inwestycyjny) oraz VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2022). Ocena obecnego stanu wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG przedstawiona jest w AKPOŚK 2022 w rozdziale 10. Ocena inwestycji zaplanowanych w AKPOŚK 2022 w aspekcie wypełnienia warunków dyrektywy 91/271/EWG oraz w zał. 3 (kolumny 31-34). Plan Inwestycyjny zawiera ocenę stanu wdrożenia dyrektywy 98/83/WE w sprawie</p>

				<p>zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/21843, w szczególności w odniesieniu do zmienionych parametrów jakości określonych w załączniku I do tej dyrektywy;3.</p> <p>oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno-ściekowej, w tym sieci, w zależności od ich wieku i planów amortyzacji;</p> <p>4. wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego, jeżeli są potrzebne w celu uzupełnienia opłat pobieranych od użytkowników.</p>			<p>jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wraz z wyznaczeniem kluczowych potrzeb inwestycyjnych wymaganych do wdrożenia tej dyrektywy oraz do spełnienia wymagań wynikających z jej rewizji, dyrektywy 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r.</p> <p>Kryterium 2. Niespełnione</p> <p>W AKPOŚK 2022 priorytetyzację aglomeracji niespełniających warunków dyrektywy 91/271/EWG opisano w rozdziale 6.2. (oraz w kolumnie 14 załącznika nr 3), planowane inwestycje w rozdziale 7, ocenę potrzeb finansowych na realizację inwestycji ujęto w rozdziale 11. Program Inwestycyjny identyfikuje 14 obszarów działań służących zapewnieniu jakości i bezpieczeństwa oraz przedstawia priorytety zidentyfikowane na poziomie regionalnym ze wskazaniem kategoryzacji inwestycji w sektorze zaopatrzenia w wodę (Tabela 14 w Programie Inwestycyjnym, s. 51). Wykaz inwestycji zgłoszonych przez gminy i przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę w procesie ankietyzacji zawierają Załączniki 1 i 2</p>
--	--	--	--	---	--	--	---

						<p>do Programu inwestycyjnego).</p> <p>Kryterium 3. Spełnione</p> <p>Informacje dotyczące odnowienia istniejącej infrastruktury kanalizacyjnej ujęte są w AKPOŚK w rozdziale 7. Omówienie inwestycji zaplanowanych na lata 2021-2027 w aglomeracjach (oraz w kolumnie 44-45, 49-50 oraz 52 załącznika nr 3). Z planów inwestycyjnych wynika, że w ramach AKPOŚK 2022 planowane jest zmodernizowanie 3 173 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 036 km w aglomeracjach niespełniających warunków dyrektywy 91/271/EWG. W Programie Inwestycyjnym zawarto szacunkowe koszty wskazanych inwestycji, w tym koszty wynikające z wymogu badania większej liczby parametrów jakości wody, jak i modernizacji sieci dystrybucji wody z uwzględnieniem jej wieku i planów amortyzacji oraz oszacowano nakłady finansowe na odnowienie infrastruktury. Szacunkowe koszty całkowite oszacowane na podstawie danych statystycznych ekstrapolowanych na obszary priorytetowe za pomocą wyznaczonego na podstawie ankietowania PWiK i gmin wskaźnika</p>
--	--	--	--	--	--	--

						<p>przeliczeniowego wyniosły ok. 44 mld złotych, w tym ok. 26 mld zł na inwestycje związane z siecią dystrybucji (w tym modernizacji sieci).</p> <p>Kryterium 4.</p> <p>Informacja o źródłach finansowania ujęta w rozdziale 12. (oraz w kolumnach 114-122 załącznika nr 3) przewiduje, że głównymi źródłami finansowania inwestycji ujętych w AKPOŚK 2022 będą:</p> <p>1. środki unijne w ramach programów polityki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, • Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko, • Programy Regionalne, <p>2. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,</p> <p>3. krajowe fundusze ekologiczne: NFOŚGW i WFOŚGW</p> <p>4. środki własne gmin.</p> <p>W Planie Inwestycyjnym oceniono możliwości finansowania inwestycji z zysków pochodzących z opłat od użytkowników oraz, w przypadku</p>
--	--	--	--	--	--	---

							potrzeby ich uzupełnienia, wskazano możliwe źródła finansowania ze środków krajowych i zagranicznych. Publiczne fundusze krajowe pochodzą głównie z funduszy zarządzanych przez NFPŚGW i WFOŚGW oraz budżetów JST i budżetu centralnego. Głównymi środkami finansowania z zagranicznych źródeł są fundusze strukturalne i Fundusz Spójności. Inne zagraniczne źródła to środki np.: Mechanizmu finansowego EOG czy Norweskiego Mechanizmu Finansowego.
2.6. Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR, FS	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Spełniony	Istnienie planu (planów) gospodarowania odpadami, jak określono w art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE1, obejmujący (obejmujące) całe terytorium państwa członkowskiego; plan ten obejmuje (plany te obejmują): 1. analizę bieżącej sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami na danym obszarze geograficznym, w tym rodzaj, ilość i źródło powstających odpadów oraz ocenę kształtowania się tych danych w przyszłości, z uwzględnieniem spodziewanych skutków środków określonych w programie (programach)	Spełnione	Kryterium 1. Spełnienie kryterium zapewniają: KPGO 2022, nowo dodany załącznik do KPGO 2022. Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP	Kryterium 1. KPGO 2022 z nowo dodanym w 2021 r. załącznikiem zawiera aktualną w odniesieniu do obszaru całego kraju analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla poszczególnych rodzajów odpadów z uwzględnieniem ilości, składu morfologicznego i źródeł ich powstawania. Analiza Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego (IOŚ-PIB), stanowiąca podstawę do opracowania ww. załącznika do KPGO 2022, jako elementu realizującego m.in. warunek 2.6 w części dot. określenia luki inwestycyjnej w sektorze odpadowym, zawiera analizę dotyczącą aktualnego stanu, w tym

			<p>zapobiegania powstawaniu odpadów opracowanym (opracowanych) zgodnie z art. 29 dyrektywy 2008/98/WE;</p> <p>2. ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym materialnego i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania oraz środków służących poprawie jego funkcjonowania oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania;</p> <p>3. ocenę luki inwestycyjnej uzasadniającą potrzebę zamknięcia istniejących obiektów gospodarowania odpadami oraz wprowadzenia dodatkowej lub zmodernizowanej infrastruktury gospodarowania odpadami, z informacją o źródłach dostępnych dochodów na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania;</p> <p>4. informacje dotyczące kryteriów lokalizacji do celów identyfikacji przyszłych lokalizacji obiektów oraz dotyczące wydolności przyszłych instalacji przetwarzania odpadów.</p>	<p>20210000509/O/M20210509.pdf</p> <p>Kryterium 2.</p> <p>Spełnienie kryterium poprzez KPGO 2022</p> <p>Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf</p> <p>Link do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000019/O/D20170019.pdf</p> <p>Link do rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego</p>	<p>ocenę istniejącego potencjału instalacji gospodarki odpadami i PSZOK oraz prognozy zmian ilości i jakości wytwarzanych w Polsce odpadów komunalnych w perspektywie lat 2019-2035.</p> <p>Analizę sporządzono na podstawie danych wejściowych dla 2018 r. (najnowsze dostępne).</p> <p>Bazą do określenia zapotrzebowania inwestycyjnego była przeprowadzona analiza ilościowa i jakościowa wytwarzania odpadów komunalnych w szczególności na podstawie danych GUS, sprawozdań marszałków województw z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi i dostępnych badań składu morfologicznego.</p> <p>Kryterium 2</p> <p>KPGO zawiera ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym zakresu rzeczowego i terytorialnego selektywnego zbierania oraz środków usprawniających jej działanie, a także potrzeby nowych systemów zbiórki. W wyniku tej oceny w KPGO wskazano potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego kraju, które następnie zostały określone w</p>
--	--	--	--	---	--

					<p>zbierania wybranych frakcji odpadów</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000906/O/D20210906.pdf.</p> <p>Kryterium 3</p> <p>Spełnione poprzez przyjęcie nowego załącznika do KPGO 2022</p> <p>Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf</p> <p>Kryterium 4</p> <p>Spełnione poprzez art. 35 ust. 1 pkt</p>	<p>rozporządzeniu ws. szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów.</p> <p>Załącznik do KPGO 2022, na podstawie przeprowadzonej analizy potrzeb w zakresie systemu selektywnego zbierania, wskazuje, że w kolejnych latach powinien nastąpić rozwój PSZOK wraz z punktami napraw i wymiany rzeczy używanych oraz określa potrzeby w tym zakresie.</p> <p>Kryterium 3.</p> <p>Na rzecz realizacji kryterium została przeprowadzona Analiza IOŚ-PIB oraz opracowany i opublikowany w roku 2021 Załącznik do KPGO 2022, w których zawarto ocenę potrzeb inwestycyjnych w skali kraju w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, infrastruktury selektywnego zbierania odpadów oraz instalacji do przetwarzania odpadów. Po przeprowadzonych analizach zidentyfikowano jako priorytetowe instalacje do recyklingu oraz działania inwestycyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. W załączniku przedstawiono również informacje o źródłach finansowania kosztów</p>
--	--	--	--	--	--	--

					<p>4 lit. c) ustawy o odpadach, KPGO 2022, załącznik do KPGO 2022, WPGO</p> <p>Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf</p> <p>Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf</p>	<p>eksploatacji i utrzymania instalacji w kraju.</p> <p>Kryterium 4 .</p> <p>Uchwalanie i obowiązywanie planów gospodarki odpadami reguluje ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach, zgodnie z którą plany gospodarki odpadami opracowuje się na poziomie krajowym i wojewódzkim. WPGO powinien być zgodny z KPGO i służyć realizacji zawartych w nim celów, które należy uznać jako uniwersalne w skali całego kraju. Wobec tego Załącznik do KPGO 2022 – ocena luki inwestycyjnej - zawiera oszacowanie potrzeb na moce przerobowe instalacji w skali kraju. Funkcjonująca i planowana infrastruktura wraz z lokalizacją i przepustowością dotyczące odpadów komunalnych określone są natomiast wprost w planach inwestycyjnych (załącznik do WPGO), w których procesie przyjmowania bierze udział minister do spraw klimatu, aby zapewnić jednolite zasady planowania w gospodarce odpadami dla całego kraju.</p> <p>W uzasadnionych przypadkach KPGO 2022 określa kryteria lokalizacji instalacji i obiektów gospodarki odpadami, tj. w zakresie: lokalizacji PSZOKów;</p>
--	--	--	--	--	--	---

							instalacji dla odpadów medycznych i weterynaryjnych; składowania odpadów w podziemnych wyrobiskach górniczych, np. z grupy 01, 06 i 10 i innych również niebezpiecznych np. z procesów oczyszczania spalin.
2.7. Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych środków ochrony obejmujących dofinansowanie unijne	EFRR, FS	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	Spełniony	W przypadku interwencji wspierających środki ochrony przyrody w związku z obszarami Natura 2000 objętymi zakresem dyrektywy Rady 92/43/EWG1: istnienie ram działań priorytetowych na podstawie art. 8 dyrektywy 92/43/EWG, które obejmują wszystkie elementy wymagane we wzorze ram działań priorytetowych na lata 2021–2027 uzgodnionym przez Komisję i państwa członkowskie, w tym określenie środków priorytetowych i oszacowanie potrzeb w zakresie finansowania.	Spełnione	Link do dokumentu: http://www.gdos.gov.pl/files/artykuly/5073/PAF_icon.pdf	<p>Kryterium 1.</p> <p>Działania dotyczące utrzymania dotychczasowej gospodarki na terenach siedlisk gatunków przyrodniczych i poprawie ich ochrony w formie czynnej, przewidują m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachowanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - ekstensywna gospodarka rolna, rybacka i leśna uwzględniająca ochronę siedlisk - zabezpieczenie/odtworzenie miejsc rozrodu gatunków chronionych - wykup gruntów • odtwarzanie zdegradowanych siedlisk i wzmacnianie zagrożonych gatunków: <ul style="list-style-type: none"> - powstrzymanie naturalnej sukcesji siedlisk - przywrócenie/polepszenie

						<p>e reżimu hydrologicznego</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwalczanie gatunków ekspansywnych/obcych - restytucja gatunków zagrożonych - udroźnienie ciągłości korytarzy ekologicznych - utrzymanie ośrodków hodowli/rehabilitacji dzikich zwierząt. • wsparcie zarządzania i nadzoru nad obszarami Natura 2000: <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie/aktualizacja planów zadań ochronnych /planów ochrony wszystkich obszarów Natura 2000 - monitoring sieci Natura 2000 - badania i działania dot. edukacji i komunikacji dot. ochrony obszarów sieci Natura 2000 - budowa/rozwój infrastruktury turystycznej rozprowadzającej ruch turystyczny na obszarach sieci Natura 2000.
3.1. Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim	EFRR i FS	Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i	Niespełniony	Funkcjonowanie multimodalnego mapowania istniejącej i planowanej infrastruktury – z wyjątkiem szczebla lokalnego – do 2030 r., które: 1. zawiera ocenę ekonomiczną	Niespełnione	<p>Na poziomie krajowym:</p> <p>Kryterium 1. Spełnienie kryterium zapewnia m.in. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. oraz stosowne dokumenty wdrożeniowe, a także przygotowanie i</p>

poziome		intermodalnej sieci TEN-T		<p>planowanych inwestycji, opartą na analizie zapotrzebowania i modelach przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynków usług kolejowych;</p> <p>2. jest spójne z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu;</p> <p>3. obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie z definicją w rozporządzeniu w sprawie CEF, zgodnie z odpowiednimi planami prac dotyczącymi korytarzy sieci bazowej TEN-T;</p> <p>4. w przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność przez zapewnienie wystarczającego rozwoju połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami;</p> <p>5. zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz, w stosownych przypadkach, przedstawia sprawozdanie z wdrażania europejskiego systemu</p>			<p>wdrożenie Zintegrowanego Modelu Ruchu.</p> <p>Kryterium 2. Spełnienie kryterium zapewnia KPEIK i spójne z nim dokumenty wdrożeniowe.</p> <p>Kryterium 3. Spełnienie kryterium zapewnia m.in. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. oraz stosowne dokumenty wdrożeniowe, obejmujące swym zakresem inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T.</p> <p>Kryterium 4. Spełnienie kryterium zapewniają stosowne dokumenty wdrożeniowe, obejmujące swym zakresem inwestycje poza korytarzami sieci bazowej TEN-T.</p> <p>Kryterium 5. Kryterium spełnione poprzez bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej.</p> <p>Kryterium 6. Spełnienie kryterium zapewnia m.in. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. i stosowne dokumenty wdrożeniowe, obejmujące swym zakresem kwestie transportu multimodalnego.</p>
---------	--	---------------------------	--	--	--	--	--

			<p>zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/61;</p> <p>6. wspiera multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeładunkowego oraz terminali pasażerskich;</p> <p>7. obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki;</p> <p>8. przedstawia rezultaty oceny ryzyk dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego, wraz z mapowaniem dróg i odcinków narażonych na takie ryzyka oraz ustaleniem związanych z tym priorytetów inwestycyjnych;</p> <p>9. dostarcza informacji na temat zasobów finansowania odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania istniejącej i planowanej infrastruktury.</p>		<p>Kryterium 7. Spełnienie kryterium zapewniają Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych oraz spójne z nimi stosowne dokumenty wdrożeniowe.</p> <p>Kryterium 8. Spełnienie kryterium zapewnia Narodowy Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2021 – 2030 wraz ze stosownymi dokumentami wdrożeniowymi sektora drogowego, obejmującymi kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego.</p> <p>Kryterium 9. Spełnienie kryterium zapewnione poprzez stosowne programy utrzymaniowe opracowane na poziomie krajowym lub informacje o sposobie zapewnienia środków na utrzymanie inwestycji i ich wartości, przedstawione w raporcie z samooceny spełnienia warunku.</p>
--	--	--	---	--	--

4.6. Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej	EFRR EFS+	Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności i systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Niespełniony	Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki na rzecz zdrowia, które obejmują: 1. mapowanie potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym pod względem personelu medycznego i pielęgniarskiego, w celu zapewnienia zrównoważonych i skoordynowanych środków; 2. środki na rzecz zapewnienia efektywności, trwałości, dostępności i przystępności cenowej usług opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych z systemów opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej oraz osób, do których najtrudniej jest dotrzeć;	Niespełnione	Linki do dokumentów: http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/69/akt.pdf https://basiw.mz.gov.pl/index.html#/visualization?id=3304 http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/80/akt.pdf https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030	Kryterium 1. Niespełnione Spełnienie kryterium zapewni publikacja MPZ w zmienionej formule, obejmującej analizy oraz wyzwania systemu opieki zdrowotnej. Analizy przedstawione w MPZ stanowią diagnozę systemu, a dzięki prognozom i rekomendowanym kierunkom działań, przyczynią się do zapewnienia równego dostępu do opieki, wspierania odporności oraz poprawy jakości. MPZ zostały przygotowane w taki sposób, aby obejmowały wszystkie potrzeby w zakresie systemu opieki zdrowotnej, zidentyfikowane na podstawie gromadzonych danych, możliwych do oceny na dany moment i zgodnie z aktualnym stanem wiedzy. Obejmują one swoim zakresem cały system, czyli wszystkie poziomy opieki opisane rodzajami świadczeń (od POZ po opiekę paliatywną i hospicyjną), z uwzględnieniem zasobów w systemie. Dokumentami wdrożeniowymi są plany transformacji na poziomie wojewódzkim i krajowym. W proces mapowania opieki długoterminowej rozumianej szeroko
---	--------------	--	---------------------	---	---------------------	--	--

						<p>wpisuje się także przygotowana przez MRiPS Strategia Rozwoju Usług Społecznych.</p> <p>Kryterium 2. Niespełnione</p> <p>Spełnieniem kryterium jest przyjęcie w drodze uchwały RM dokumentu Zdrowa Przyszłość.</p> <p>Jego celem jest zapewnienie obywatelom równego i adekwatnego do potrzeb zdrowotnych dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez przyjazny, nowoczesny i efektywny system ochrony zdrowia. Dokument określa ramy strategiczne działań koniecznych do podjęcia na podstawie diagnozy z MPZ. Stanowi kompleksową odpowiedź na nowe wyzwania stojące przed szeroko definiowaną polityką społeczno-gospodarczą współczesnego państwa, w tym przede wszystkim w obszarze zdrowia.</p> <p>Działania zaplanowane w dokumencie zostały podzielone na obszary, do których dopasowano cele. Dla realizacji celów określono kierunki interwencji oraz wskazano stosowne narzędzia. Przy projektowaniu tego dokumentu strategicznego w centrum został postawiony pacjent, a wszelkie działania są podporządkowane</p>
--	--	--	--	--	--	--

						<p>przede wszystkim konieczności zapewnienia równej dostępności do świadczeń zdrowotnych.</p> <p>Kryterium 3 Niespełnione</p> <p>Celem wypełnienia tego kryterium w zakresie opieki zdrowotnej przygotowano dwa dokumenty o charakterze strategicznym:</p> <p>a) Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi,</p> <p>b) Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi.</p> <p>Stanowią one załączniki do dokumentu Zdrowa Przyszłość. Dodatkowo MRiPS przygotowało podobny dokument adresujący kwestie związane z polityką społeczną.</p> <p>Realizacja założeń dokumentów przyczyni się do:</p> <p>poprawy jakości życia i zdrowia seniorów oraz ich opiekunów (rozwój zasobów kadrowych, form opieki dziennej, domowej oraz innowacyjnych form opieki, wsparcie opiekunów nieformalnych i</p>
--	--	--	--	--	--	---

							koordynacja opieki środowiskowej), wzmocnienia równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (inwestycje w kadry i poprawa jakości kształcenia, zmiana organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych i inwestycje infrastrukturalne).
--	--	--	--	--	--	--	--

5 INSTYTUCJE PROGRAMU

Instytucje programu	Nazwa instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty	E-mail
Instytucja zarządzająca	Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Departament Programów Infrastrukturalnych	Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego/Jarosław Orliński, Dyrektor Departamentu Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej	sekretariatdpi@mfipr.gov.pl
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Dominik Zalewski, Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów	sekretariat.das@mf.gov.pl
Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Minister właściwy do spraw finansów publicznych	Dorota Jaworska, Dyrektor Departamentu Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów	sekretariat.IP@mf.gov.pl

6 PARTNERSTWO

Realizacja zasady partnerstwa w ramach FEnIKS to kompleksowy proces zaangażowania partnerów w formie stałej współpracy na każdym etapie przygotowania i realizacji Programu. Współpraca ta opiera się na założeniu, że zaangażowanie partnerów na różnych etapach i płaszczyznach procesu decyzyjnego i wdrożeniowego jest czynnikiem sprzyjającym efektywności wykorzystania środków wspólnotowych poprzez wykorzystanie znajomości obszarów tematycznych przez partnerów oraz wykorzystanie ich potencjału i doświadczenia w zakresie diagnozowania problemów i wspierania beneficjentów. Rezultatem wdrożenia zasady partnerstwa w tym zakresie jest zarówno wsparcie w precyzyjnym definiowaniu celów poszczególnych działań, a także podnoszenie jakości procesu decyzyjnego na etapie realizacji Programu.

Rola partnerów w przygotowaniu Programu

W ramach realizacji zasady partnerstwa na etapie programowania działań planowanych w ramach Programu powołane zostały grupy robocze, których zadaniem było wypracowanie zakresu interwencji w ramach Celu Polityki nr 2 *Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej* oraz Celu Polityki nr 3 *Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności*.

Członkami ww. grup roboczych, oprócz przedstawicieli administracji rządowej i samorządowej, zostali przedstawiciele szerokiego grona partnerów społeczno-gospodarczych, środowisk naukowych oraz organizacji pozarządowych. Ze względu na krajowy charakter programu, dobór przedstawicieli do składu grupy uwzględniał kryteria ogólnopolskiego charakteru działalności, specyfiki tematycznej, posiadanych doświadczeń w realizacji zadań statutowych, jak również dotychczasowej współpracy z IZ POIiŚ. Łącznie odbyło się 14 spotkań grup ds. CP2 oraz ds. CP3, w tym 6 spotkań połączonych obu grup, na których dyskutowane były zagadnienia wspólnego zainteresowania.

W 2021 r. przekształcono ww. gremia w grupę roboczą ds. przygotowania programu na rzecz infrastruktury transportu, energetyki, środowiska, zdrowia i kultury, poszerzając jednocześnie jej skład o dodatkowych partnerów społeczno-gospodarczych, przedstawicieli środowisk naukowych oraz organizacji pozarządowych oraz samorządów terytorialnych. Łącznie w ramach grupy, Instytucja Zarządzająca podjęła współpracę

z 102 organizacjami z szeroko rozumianych sektora partnerów społeczno-gospodarczych oraz organizacji pozarządowych, tj. wszystkich organizacji, które wyraziły chęć i wolę współpracy.

W oparciu o wyniki prac grup roboczych w latach 2019-2021 oraz we współpracy z partnerami i ministerstwami, pełniącymi w perspektywie 2014-2020 funkcje instytucji pośredniczących, Instytucja Zarządzająca POIiŚ przygotowała wstępny projekt programu na lata 2021-2027. W dniach od 18 czerwca 2021 r. do 18 lipca 2021 r. przeprowadzono otwarte konsultacje społeczne programu oraz prognozy oddziaływania na środowisko.

W ramach konsultacji społecznych odbyły się dwie konferencje konsultacyjne (18 czerwca i 9 lipca 2021 r.) z ogólnodostępną transmisją, w tym poprzez kanał YouTube. W konferencjach można było wziąć udział bezpośrednio (on-line) lub swoją opinię przekazać przez dedykowany formularz uwag. Konferencje konsultacyjne były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Ponadto, 15 lipca 2021 r. odbyło się wysłuchanie publiczne Programu, które dodatkowo umożliwiło wyrażenie opinii o programie przedstawicielom szerokiego grona organizacji społecznych. Patronem tego przedsięwzięcia był Podkomitet do spraw Rozwoju Partnerstwa, w którym zasiadają przedstawiciele zarówno rządu, samorządu, partnerów społecznych i gospodarczych, a także przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego. Wydarzenie przygotowała Fundacja Stocznia oraz Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych przy wsparciu ze strony Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

Ogółem, w trakcie konsultacji zgłoszono blisko 1800 uwag, w tym 1400 w konsultacjach społecznych, z czego ok. 52% pochodziło od instytucji samorządu terytorialnego, 35% - od partnerów społeczno-gospodarczych oraz osób fizycznych, a 13% organizacji pozarządowych. Rola partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji Programu.

W myśl zasady partnerstwa współpraca z partnerami obejmie wszystkie aspekty realizacji Programu tak, aby na każdym jego etapie doświadczenie merytoryczne i zaangażowanie partnerów było czynnikiem podnoszącym jakość procesu decyzyjnego oraz wsparciem dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie. Forum współpracy z partnerami, wymiany doświadczeń, opinii i analiz będzie Komitet Monitorujący.

Komitet Monitorujący będzie ustanowiony w oparciu o przepisy zawarte w Ustawie o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 oraz Wytycznych w zakresie komitetów monitorujących na lata 2021 – 2027. Członkowie Komitetu będą reprezentować trzy kategorie podmiotów: instytucje państwa członkowskiego (minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego, minister właściwy do spraw finansów publicznych), instytucję zarządzającą wraz

z instytucjami pośredniczącymi oraz partnerów, zgodnie z podejściem wyrażonym w rozporządzeniu ogólnym i rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 240/2014 z 7 stycznia 2014 r. w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Skład Komitetu zostanie ustanowiony w sposób gwarantujący wyważone i reprezentatywne zaangażowanie partnerów, w tym organizacji pozarządowych niezależnych od władz i ich organów doradczych.

Zasady i zakres współpracy z partnerami zapisane zostaną w regulaminie Komitetu Monitorującego opracowanym na podstawie Wytycznych w zakresie komitetów monitorujących na lata 2021-2027, Wytycznych w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2021-2027 oraz Wytycznych w zakresie zasad równościowych na lata 2021-2027. Regulamin zostanie skonsultowany z członkami komitetu. W Regulaminie przewidziany zostanie sposób zaangażowania partnerów w proces decyzyjny, a także określone zostaną narzędzia wsparcia partnerów w ramach PT FEnIKS w zależności od ich potrzeb w tym zakresie.

W odniesieniu do procesu wdrażania, przedstawiciele partnerów będący członkami Komitetu Monitorującego będą uczestniczyć w przygotowaniu dokumentów wdrożeniowych, w szczególności zatwierdzać kryteria wyboru operacji oraz ich zmian. Procedury wyboru operacji mogą być konkurencyjne lub niekonkurencyjne, pod warunkiem że zastosowane kryteria i procedury są niedyskryminujące, włączające i przejrzyste, a wybrane operacje maksymalizują wkład finansowania unijnego i są zgodne z zasadami horyzontalnymi określonymi w rozporządzeniu 2021/1060. Możliwość zastosowania procedury niekonkurencyjnej zostały dodatkowo ograniczone przez przesłanki określone w ustawie z dnia 24 marca 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, co oznacza, że podstawowym sposobem wyboru jest procedura konkurencyjna, której zastosowanie nie jest uzależnione od spełnienia żadnych dodatkowych wymogów.

Wdrażanie wsparcia odbywać się będzie z poszanowaniem fundamentalnych praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w tym m.in.: Ochroną danych osobowych, Wolnością wyboru zawodu i prawem do podejmowania pracy, Wolnością prowadzenia działalności gospodarczej, Prawem własności, Równością wobec prawa, Niedyskryminacją, Równością kobiet i mężczyzn, Integracją osób niepełnosprawnych, Ochroną środowiska, Prawem do dobrej administracji, Prawem dostępu do dokumentów, Prawem do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu, Możliwością zwracania się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich

w przypadkach niewłaściwego administrowania w działaniach instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii, z wyłączeniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wykonującego swoje funkcje sądowe.

W całym procesie przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów będą uwzględniane zasady transparentności, równości szans kobiet i mężczyzn, przeciwdziałania dyskryminacji z jakichkolwiek przesłanek prawnie niedozwolonych, a także zrównoważonego rozwoju, zgodnie z art. 9 Rozporządzenia UE 2021/1060 oraz Załącznikiem III do Rozporządzenia UE 2021/1060. Realizowane inwestycje będą uwzględniały działania ujęte w Europejskim Akcie o Dostępności, Ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, oraz Rozporządzeniu UE 1300/2014 w sprawie technicznych specyfikacji interoperacyjności odnoszących się do dostępności systemu kolei Unii dla osób niepełnosprawnych i osób o ograniczonej możliwości poruszania się.

Wsparcie ze środków FEnKS będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia PE i Rady nr 2021/1060. W przypadku, gdy beneficjentem jest jednostka samorządu terytorialnego (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiegokolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia nr 2021/1060, wsparcie w ramach polityki spójności nie może być udzielone.

Członkowie KM będą zatwierdzać wszelkie propozycje instytucji zarządzającej dotyczące zmiany Programu. Ponadto, będą mogli wydawać zalecenia dla instytucji zarządzającej, w tym w odniesieniu do środków mających na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla beneficjentów.

W odniesieniu do procesu monitorowania Programu, przedstawiciele partnerów będący członkami Komitetu Monitorującego będą min. analizować i oceniać: postępy we wdrażaniu Programu oraz osiąganiu celów pośrednich i celów końcowych; postęp dokonany w przeprowadzaniu ewaluacji, syntez, ich wyników i wszelkich działaniach następczych podjętych na ich podstawie; realizację działań w zakresie komunikacji i widoczności; w stosownych przypadkach, postępy we wdrażaniu operacji o znaczeniu strategicznym; spełnienie warunków podstawowych i ich stosowanie przez cały okres programowania.

W odniesieniu do procesu ewaluacji Programu, przedstawiciele partnerów będący członkami Komitetu Monitorującego będą odpowiedzialni min. za zatwierdzanie planu ewaluacji i wszelkich zmian w tym planie oraz analizę i ocenę postępów dokonanych w przeprowadzaniu ewaluacji, syntez, ich wyników i wszelkich działaniach następczych

podjętych na ich podstawie. Będą też kontynuowane prace eksperckiej Grupy Sterującej Ewaluacją (GSE). Wzorem perspektywy 2014-2020, w prace GSE FEnIKS będą mogli angażować się zainteresowani członkowie Komitetu Monitorującego.

7 KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ

Komunikacja o Programie ma zwiększyć widoczność korzyści dla mieszkańców z realizowanych projektów. Tym samym ma zapewnić wysoką świadomość:

- wykorzystania FE w działania rozwojowe kraju i UE jako całości,
- znaczenia przynależności do UE w kształtowaniu przyszłości Europy (wartość dodana wsparcia),
- wspólnych dla UE wartości leżących u podstaw projektów realizowanych w ramach FEnIKS.

Będzie też podkreślać wiodący udział Programu w realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, jako działania na rzecz zrównoważonej gospodarki UE. Komunikacja wynika także z potrzeby zachowania transparentności wydatków z budżetu UE.

Szczegóły założeń znajdują się w załączniku dot. FEnIKS *Strategii komunikacji polityki spójności na lata 2021-2027*.

Cele

- Cel 1 – zapewnienie wysokiej świadomości ogółu społeczeństwa o celach, podejmowanych działaniach oraz oczekiwanych i faktycznych efektach programu (czysta energia, ochrona środowiska naturalnego, zdrowia, dziedzictwa kulturowego oraz rozwój europejskich sieci transportowych), pokazanie otrzymanego wsparcia z UE oraz zapewnienie szerokiej akceptacji społecznej dla działań rozwojowych, realizowanych z udziałem FE;
- Cel 2 – aktywizacja potencjalnych beneficjentów do sięgania po środki;
- Cel 3 – wsparcie beneficjentów w realizacji projektów.

Priorytetowe kanały komunikacji:

- media o szerokim zasięgu (np. telewizja, radio, prasa, Internet, kino, reklama zewnętrzna) – m.in. informowanie o oczekiwanych efektach, planowanych działaniach;
- media społecznościowe, tj. oficjalne profile IZ/IP/IW, beneficjentów itd. których administrowanie będzie podlegać IZ/IP/IW (kanały własne oraz kampanie w kanałach płatnych) – aktywny kontakt każdej grupy odbiorców komunikatów, szybka reakcja na zmiany, bieżąca aktualizacja;
- wydarzenia informacyjne i promocyjne – w szczególności dla projektów o znaczeniu strategicznym;
- serwis internetowy FE umożliwiający nieograniczony dostęp do aktualnych informacji o programie oraz realizowanych projektach;
- publikacje i materiały audio-video – przedstawienie efektów zrealizowanych projektów oraz zachęta do ubiegania się o dofinansowanie.

Działania promocyjne

Odpowiednia komunikacja ma zastosowanie nie tylko w odniesieniu do pojedynczych projektów, ale również do całych schematów pomocowych i wiązek projektów. Operacje strategiczne podlegają specjalnym działaniom promocyjnym.

Wszystkie działania promocyjne prowadzone są:

- wyłącznie w obszarze FE, z wyłączeniem działań promujących instytucje i/lub osoby oraz działań o charakterze politycznym;
- z uwzględnieniem zasad dostępności, równości szans i niedyskryminacji, postępującej cyfryzacji i zielonego ładu.

Organy właściwych władz publicznych (krajowych, regionalnych i lokalnych) zapewnią widoczność wsparcia we wszystkich działaniach bezpośrednio związanych z operacjami wspieranymi z FEnKS, podejmowanych w zakresie ich odpowiedzialności materialnej lub terytorialnej, w ramach planowania, finansowania, realizacji lub nadzoru nad realizacją projektów otrzymujących dofinansowanie z UE.

Wymiar europejski komunikacji jest zapewniony przez m.in. zaproszenia przedstawicieli KE na wydarzenia związane z projektami, uwzględnienie wystąpienia KE w scenariuszu wydarzeń, włączenie cytatu z KE do informacji prasowej itd.

Klauzule o obowiązkach beneficjenta ad. promocji, są częścią umów o dofinansowanie.

Budżet

Szacunkowy budżet na realizację działań komunikacyjnych przez IZ, IP i IP II na lata 2021-2027 wynosi 7 214 117 euro, w tym 6 132 000 euro wsparcia z UE w ramach FS. Kwoty przeznaczone na ten cel w podziale na poszczególne działania określone są w rocznych planach.

Tabela 1. Szacunkowy podział budżetu cele i grupy docelowe komunikacji

Cel komunikacji	Grupa docelowa	% alokacji	Wartość (dofinansowanie UE w EUR)
Cel 1	Ogół społeczeństwa	40%	2 452 800
Cel 2	Potencjalni beneficjenci	30%	1 839 600
Cel 3	Beneficjenci	30%	1 839 600

*opisy celów wyżej

Monitoring i ocena

Działania komunikacyjne podlegają stałej ocenie i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów komunikacyjnych i skuteczności w dotarciu do grup docelowych.

Ocena strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągnięcia założonych celów i wskaźników strategii komunikacji (w odstępie 1-3 miesięcy). Dodatkowo realizowane jest regularne badanie społeczeństwa polskiego pod kątem oceny wiedzy i świadomości oraz rozpoznawalności FE i dostarczenie użytecznych rekomendacji dla prowadzonych działań. Działania korygujące są podejmowane na bieżąco.

Monitoringowi i ocenie podlega szereg wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania (jednostka miary: %, wartość bazowa w 2020 r.), m.in.:

- odsetek respondentów dostrzegających wpływ FE na rozwój Polski (84%);
- znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w Polsce w Programie (28%)⁷²;
- odsetek mieszkańców Polski uważających, że osobiście korzystają z FE (58%).

⁷² Wartość 28% odnosi się do miernika ogólnego, nieindywidualizowanego na poszczególne programy

8 Załącznik: Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym wraz z harmonogramem

Charakter wykazu jest określony w Rozporządzeniu UE 2021/1060 i nie stanowi listy zamkniętej projektów przewidzianych do wsparcia. Są to przykłady projektów podlegających szczególnym środkom dot. monitorowania i komunikacji.

Ogólnopolski Projekt Doradztwa Energetycznego

IV kw. 2023 - IV kw. 2029

Modernizacja energetyczna obiektów archiwów państwowych

I kw. 2024 - IV kw. 2027

Rozbudowa Krajowego Systemu Elektroenergetycznego na rzecz bezpieczeństwa dostaw energii oraz przyłączenia morskich farm wiatrowych

I kw. 2021 - IV kw. 2028

Projekty inwestycyjne z MPA dot. systemów gospodarowania wodami opadowymi lub systemu zielonej i niebieskiej infrastruktury

III kw. 2022 – IV kw. 2029

Grupa projektów PGL LP dot. adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja i przeciwdziałanie erozji wodnej, zapobieganie, przeciwdziałanie i ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów (kontynuacja)

III kw. 2022 – IV kw. 2029

Grupa projektów GDOŚ, PGL LP oraz parków narodowych dot. ochrony gatunków i siedlisk przyrodniczych

III kw. 2022 – IV kw. 2029

Inwestycje w infrastrukturę i tabor tramwajowy publicznego transportu zbiorowego w miastach.

I kw. 2021 – IV kw. 2029

Kontynuacja rozbudowy metra

I kw. 2021 – IV kw. 2029

Projekty na rzecz dokończenia sieci bazowej TEN-T

I kw. 2021 - IV kw. 2029

Budowa odcinków Via Carpatia

I kw. 2021 – IV kw. 2030

Prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz – Trójmiasto (kontynuacja z perspektywy 2014-2020)

II kw. 2022 – IV kw. 2027

Prace na linii kolejowej nr 7 Warszawa Wschodnia Osobowa – Dorohusk na odcinku Warszawa – Otwock – Dęblin – Lublin, etap II - faza II (odc. Warszawa Wawer – Otwock)

I kw. 2023 – IV kw. 2027

Inwestycje w poprawę dostępu od strony morza do portów morskich ujętych w sieci TEN-T oraz od strony lądu do portów w sieci bazowej TEN-T

IV kw. 2022 – IV kw. 2029

Inwestycje dot. infrastruktury dostępowej, portowej i bezpieczeństwa żeglugi morskiej

IV kw. 2022 – IV kw. 2029

Fundusze Europejskie
na Infrastrukturę,
Klimat, Środowisko

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

